



Artvin'de Doğa Mirası

CAMİLİ'NİN D O Ğ A L B İ T K İ L E R İ

Özgür EMINAĞAOĞLU



Artvin'de Doğa Mirası
CAMİLİ'NİN
D O Ğ A L
BİTKİLERİ

Özgür EMİNAĞAOĞLU

Artvin
2012

**Artvin’de Doğa Mirası
CAMİLİ’NİN DOĞAL BİTKİLERİ**

Doç.Dr. Özgür EMİNAĞAOĞLU

Artvin Çoruh Üniversitesi
Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü
Orman Botaniği Anabilim Dalı
oeminagaoglu@artvin.edu.tr

© 2012 Borçka Kaymakamlığı & Ö. Eminağaoğlu

*Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın hiçbir bölümü,
yayıncının yazılı izni olmadan fotokopi dahil elektronik
veya mekanik yöntemlerle kopyalanamaz, çoğaltılamaz
veya kaydedilemez.*

*Bu eser Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı’nın katkılarıyla
basılmıştır.*

Borçka Kaymakamlığı Yayınları

Yayın Numarası: 1
Birinci Basım
3.000 adet

İstanbul 2012

ISBN 978-605-359-936-4

Tasarım & Baskı

PROMAT Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Sanayi Mah. 1673. Sokak, 34510 Esenyurt - İstanbul
Tel.: 0212 622 63 63
www.promat.com.tr

İÇİNDEKİLER

Sunuşlar	5-11
Önsöz	13
Teşekkür	15
Kitap hakkında	17
 Borçka	 19
 Biyosfer Rezervi.....	 21
• Camili Biyosfer Rezervi	23
• Coğrafik Yapısı	23
 Tabiatı Koruma Alanı	 25
• Camili-Efeler Tabiatı Koruma Alanı	25
• Camili-Gorgit Tabiatı Koruma Alanı	27
 Tabiat Parkı	 29
• Borçka-Karagöl Tabiat Parkı	29
• Coğrafik Yapısı	29
 Flora ve Vejetasyon Yapısı.....	 33
Kaynaklar	43
Doğal Bitkilerin çiçek renklerine göre fotoğrafları	47
• Beyaz Çiçekler	49-96
• Sarı Çiçekler	97-148
• Turuncu Çiçekler	149-154
• Kırmızı Çiçekler	155-160
• Pembe Çiçekler	163-186
• Mor Çiçekler	187-238
• Mavi Çiçekler	239-256
• Değişik Renkli Çiçekler	257-284
• Çalı ve Ağaçlar	285-343
Bölgenin tıbbi aromatik bitkileri	344-364
Dizin	365-376



Artvin'de Doğa Mirası **Camili'nin Doğal Bitkileri**



Artvin'imizin şirin ilçesi Borçka... Sadece ülkemizde değil dünyaya adını duyurmuş; yeşiliyle, mavisiyle, biyolojik çeşitliliğin son noktaya ulaştığı el değmemiş doğasıyla, çiçeklerin oluşturduğu seyrine doyulmaz renk cüm-büşleriyle, saf bitki ve hayvan ırkların yaşam alanı, Artvin'in nadide bir parçasıdır Borçka.



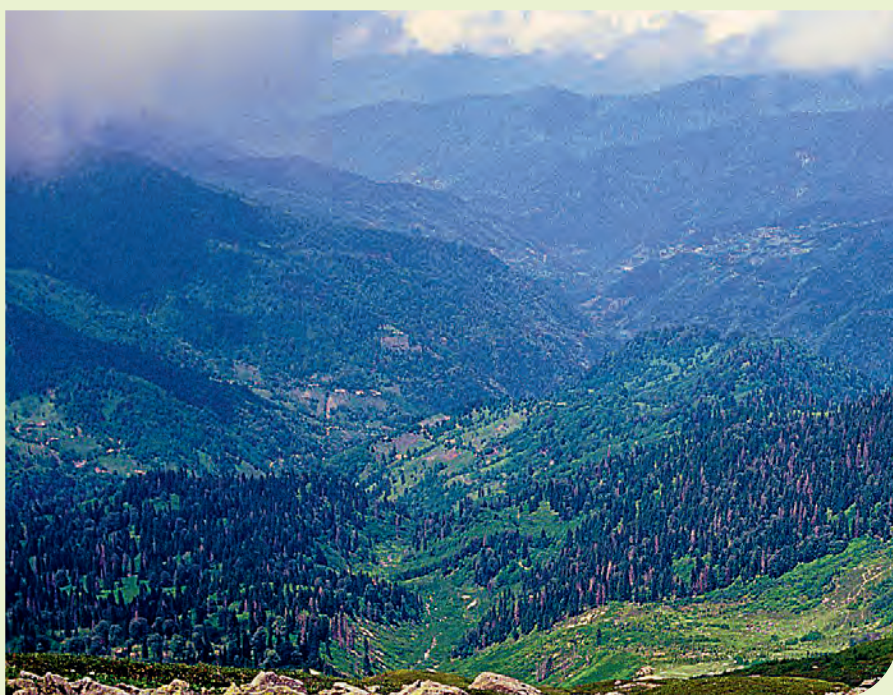
Doğal güzelliklerini ulaşılması zor sarp dağla-rın ardına gizleyerek muhafaza eden Borçka, keşfin başlangıç noktasın-da adeta bir konaklama yeridir. Saklı olanın, ulaşılması güç olanın daha bir anlamlı olduğu varsayımından hareketle bu bölgenin insanda uyandırdığı merak duygusu daima tazeliğini korumaktadır.

Bitki çeşitliliğinin en zengin olduğu illerden biri olan İlimiz hiç şüphe yok ki bu zenginliğin büyük bir bölümünü Camili Bölgesi ve Karagöl Tabiat Parkında var olan bitkilere borçludur. Böylesine yoğun bir bitki zenginliği, ekoturizm merkezi olmaya aday İlimize karşı cazibeyi arttırmakta; doğaseverlerin, doğaya gönül verenlerin keşfetme duygusunu bu bölgeye doğru çekmektedir.

Çevresel değerlerin gözetilmesi ve ekoturizm faaliyetlerinin bilinçli bir şekil-de yürütülmesi ancak; o çevrede var olan korunmuş ekosistem ve saf ırkların/ türlerin en iyi şekilde bilinmesi, keşfedilmesi ile mümkündür. Borçka Karagöl ve Camili Bölgesinde yetişen çiçekleri renklerine göre sınıflandırarak bilgiler veren bu rehber kitaptan bölgeye gezi düzenleyecek doğaseverlerin fazlasıyla istifade edeceğini umuyorum.

Artvin'in el değmemiş doğasında keşfedilmeyi bekleyen doğal hazineleri bulup bizlerin istifadesine sunan, Artvin'in ekoturizm merkezi olmasında gayret sarf eden ve keşfin en anlamlısını yaparak doğasever bir nesil yetiştirilmesine katkı sağlayarak bu eserin hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Necmettin KALKAN
Artvin Valisi



S u anda elinizde tuttuğunuz bu eser; görev aldığımız şu toprakların, bilinmeyen hazinelerini avuçlarınıza dökmek üzere hazırlanmış bir çalışmanın küçük bir parçasıdır. Tarafıma sorarsanız bütün bu çalışmalar sadece küçük bir ilçenin tanıtımı için çok olmamış mı diye, elbette ki yetersiz bile kalmış derim tüm samimiyetimle.



Kaldı ki zaten bunca güzelliği ve bu güzellikler içinde yaşayan gülen gözleri anlatmaya yetmez hazırladıklarımız. Biz elimizden ve emeğimizden düşen her çalışmayı tamamlasak da sizler buraya gelmedikçe hep noksan kalacaktır yaptıklarımız.

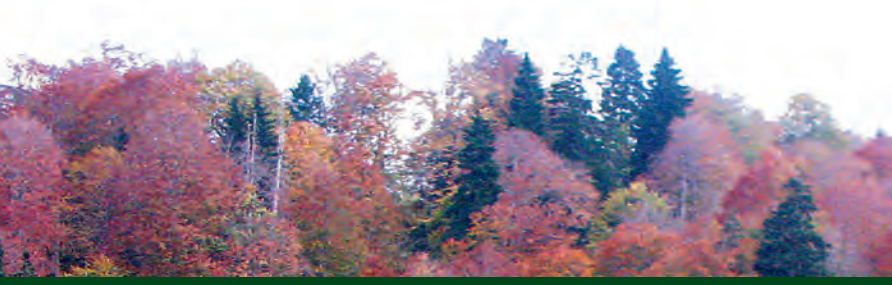
İşte bu eser ve diğer tamamlayıcı çalışmalarımız Borçka, Karagöl, Camili yöresinin etkin tanıtımı ve bu kültürün sizlere kazandırılması adına hazırlanmıştır.

Camili, Cennet Bahçelerinin Borçka'ya sığdırılarak bizlere hediye edilmiş halidir. Yaylalarının altından ırmakların aktığı, yeşilinden gözlerin kamaştığı, temiz havasından bünyelerin çarpıldığı Camilinin ve Camili insanının hatırasıdır yorgunluklarımız.

Bu hazırlık sürecinde bürokratik her engeli aşmamızda manevi desteklerini bizlerden eksik etmeyen Valimiz Sayın Necmettin KALKAN'a, Protokol çalışmalarımızda ve yarattığımız markada güçlerini üstümüzden eksik etmeyen Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansının Yönetim Kuruluna, avuçlarını kızarana kadar hepimizi alkışlamaktan yorulmayacağım İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünün tüm çalışanlarına teşekkür ediyorum.

İnsanlık için, Borçka için, güzeli takdir eden herkes için; helal olsun şu dökülen emekler hepimiz için.

Fatih KIZILTOPRAK
Borçka Kaymakamı



Borçka Macahel ve Karagöl Keşfetmek Lazım



Borçka Kaymakamlığı himayesinde, Borçka İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık M¼d¼rl¼ğ¼n-
ce y¼r¼t¼len, 2010 yılı teklif çağrısı d¼ne-
minde, turizmde b¼lge potansiyelini harekete geçi-
rilmesine y¼nelik mali destek programı kapsamında
hazırlanan ve Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansına
sunulan “Borçka Macahel ve Karag¼l Keşfetmek
Lazım” isimli proje ile Borçka İlçesinin ve İlçemizde
Turizm açısından ¼nemli bir potansiyele sahip olan
Camili ve Karag¼l¼n ulusal d¼zeyde tanınırlığının arttırılması amaç-
lanmaktadır.



Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA) 2009 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın temel stratejisi, b¼lge ekonomisini g¼çlendirmek için ekonomik faaliyetlerde rekabeti, yenilikçilik d¼zeyini, verimliliği ve katma değeri arttırmak, yeni istihdam olanakları yaratmak, gelir d¼zeyini arttırmak ve bu suretle b¼lgede sermaye birikimi sağlamaktır. Buna ek olarak, biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal kaynakların s¼rd¼r¼lebilir kalkınma yaklaşımı ile akılcı y¼netilmesi, sağlıklı ve dengeli evre ile gelişmiş bir altyapı hedefinin gerçekleştirilmesi ¼ng¼r¼lm¼şt¼r. Bu mali destek programının amacı “Doğu Karadeniz B¼lgesi'nde turizmin çeşitlendirilmesi, alternatif turizm modellerinin ve s¼rd¼r¼lebilir turizm altyapısının ortaya çıkarılması, etkin tanıtım politikalarıyla b¼lgenin ve b¼lgedeki illerin markalaştırılması, b¼lgeye gelen turist sayısını ve ortalama kalış s¼resini arttırarak b¼lgenin turistik cazibe merkezi haline getirilmesine katkıda bulunmaktadır.”

S¼rd¼r¼lebilir bir turizm altyapısının oluşturulmasında; Borçka sahip olduğu konumu, doğal g¼zellikleri, kamp ve yayla turizm alternatifleri ile potansiyeli bilinmektedir. Bu nedenle Borçka Karadeniz b¼lgesinde marka olmaya aday en ¼nemli ilçelerden biridir.

Bu kapsamda Artvin İli ve Borçka İlçesinin tanınırlığını arttırmak ¼nceliklerimizin başında gelmektedir. Bu ¼ncelik yaklaşımıyla yapılacak turizm çeşitlendirme faaliyetleri, s¼rd¼r¼lebilir bir turizm altyapısının



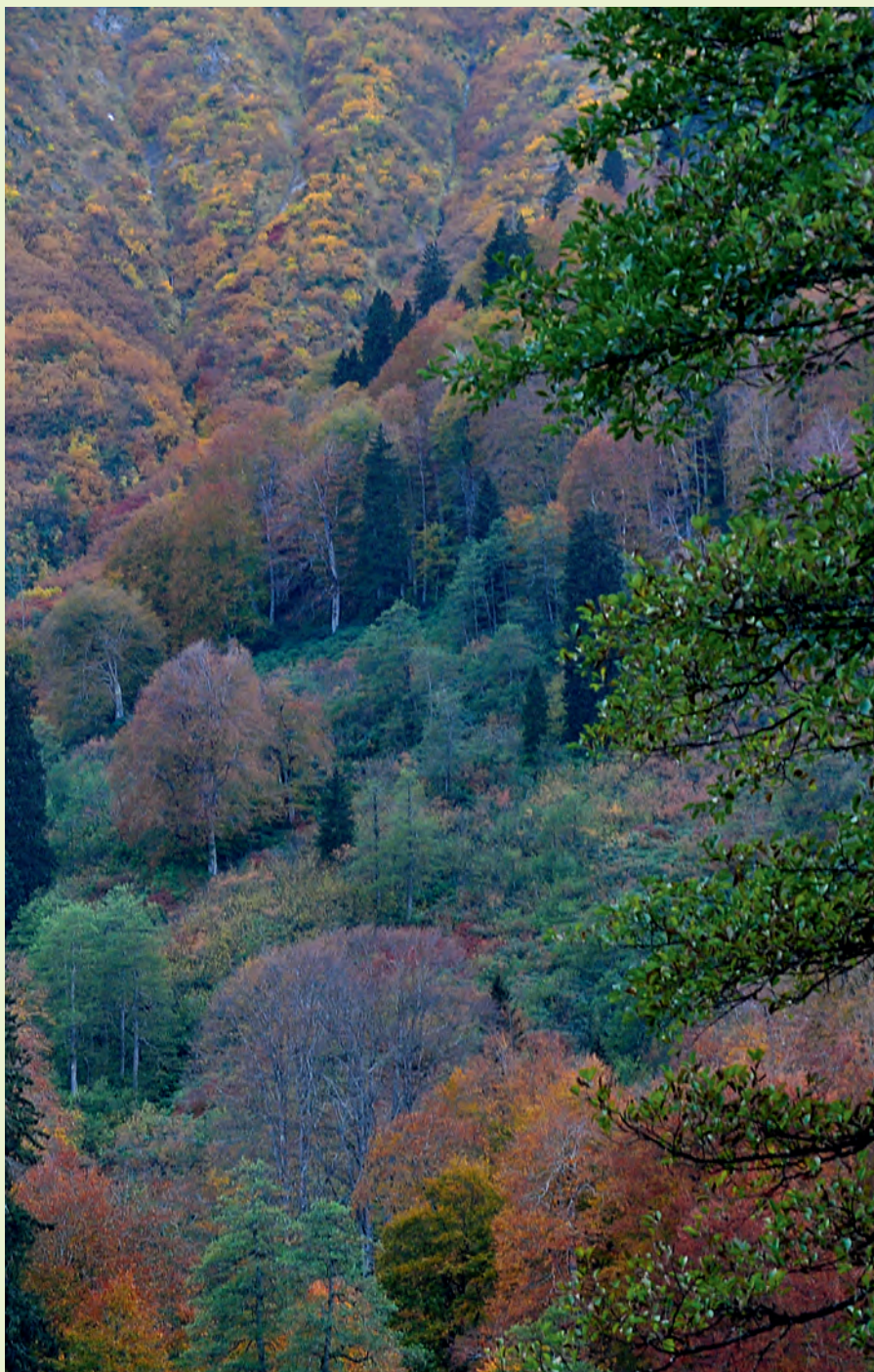
oluşturulmasını sağlayacaktır. Gelişen Dünyada Turizm olgusunun giderek önem kazanması ile eko-turizm daha çok gündeme gelmektedir. Doğal ortamının sunduğu imkanlar, bölge insanının kültürü, geleneksel yaşam ve tarımsal gelenekleri gibi yerel karakteri açısından İlçe eko-turizme oldukça uygundur. Yerel kültürü paylaşmak, karşılıklı memnuniyet ve sürdürülebilirlik içerisinde bölgedeki girişimcilik ruhunu ortaya çıkarmak; turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ile turizmde bölge potansiyelini harekete geçirmek projenin en önemli amaçlarındandır.

Bu proje kapsamındaki Faaliyetler; 1) Proje kapsamında Borçka İlçesi ile ilgili Logo oluşturulması, 2) Tanıtım filmi çekilmesi, 3) Bölgenin fotoğraflarının çekilmesi, 4) Afiş ve liflet basımı, 5) Y renin bitkisel tür zenginliğini yansıtan kitap basımı, 6) Türkiyenin belli noktalarında Billboardlarda Bölge'nin tanıtım afişlerinin gösterilmesi, 7) Tanıtım günlerine katılarak bölgenin etkin tanıtımının yapılmasıdır.

Borçka kendi gücü ve potansiyeliyle doğa turizmi merkezlerinden biri olmaya aday olup, bu proje sonrasında farkındalık yaratılarak Borçka'nın gelişmesine katkı sağlanması umut edilmektedir.

Bu düşüncelerle projenin hayata geçirilmesinde katkıları olan Artvin Valisi Sayın Necmettin KALKAN'a, Merkez Valisi Sayın Mustafa YEMLIHALIOğLU'na, Borçka Kaymakamı Sayın Fatih KIZILTOPRAK'a ve nezdinde Borçka Kaymakamlığı  alışanlarına, Artvin  oruh  niversitesine ve bu kitabın basımındaki katkılarından dolayı Orman Fakültesi  ğretim  yesi ve Proje Danışmanımız Sayın Doç. Dr. Özgür EMİNAğAOğLU'na, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansına ve sıcak ilgisini esirgemeyen çalışanlarına, proje ekibimizde yer alan Ziraat Mühendisi Sayın  zg r  EBİN'e, Veteriner Hekimi Sayın İlke KIZILTOPRAK'a, Sağlık Teknikeri Sayın Onur  ZTEKE'ye ve Borçka Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Galip BAYKAL
İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü
Proje Koordinatörü



önsöz

Artvin, sahip olduğu 1864 civarındaki bitki çeşitliliğı ile Antalya ve İstanbul'dan sonra ülkemizin en zengin üçüncü ilidir. İlde süren madencilik, baraj ve yol yapım faaliyetlerine rağmen, Borçka ilçesi sınırları içerisinde kalan Camili Biyosfer Rezervi, doğası en az tahrip gören ve %72'si ormanlık-çalılık olan bir havzadır. Camili Biyosfer Rezerv Alanı'nda 990 adet bitki türü yayılış gösteriyor iken aynı şekilde Borçka-Karagöl Tabiat Parkı'nda saptanan bitki taksonu sayısı da 963'tür.

Yaklaşık 752 adet renkli fotoğrafın yer aldığı bu kitapta, tıbbi ve aromatik açıdan ekonomik öneme sahip bitki türleri hakkında da bilgiler verilmiştir. Bitkilere ait fotoğraflar kolay tanınabilmeleri amacıyla renklerine göre sınıflandırılmıştır.

Bu kitabın hazırlanmasında; TÜBİTAK tarafından desteklenen “Borçka-Karagöl Tabiat Parkı ve Çevresinin Flora ve Vejetasyonu” isimli proje ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından yürütölen “Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi-Kafkasya Karışık Ilıman Yağmur Ormanı ve Yüksek Alpin Çayırılar” isimli GEF-II projesi kapsamında elde edilen bulgulardan önemli oranda yararlanılmıştır.

Bu çalışma ile, Bölgede ekoturizm faaliyetlerinin hız kazanması için doğal çevrenin yeterli zenginliğe sahip olduğu mesajı verilerek; Borçka İlçesi'nin zengin bitkisel tür çeşitliliğinin daha iyi tanınacağı ve doğanın daha çok korunacağı umut edilmektedir.

Bu kitap ile tüm kamuoyunu, bölgeyi ayrıcalıklı kılan bu paha biçilmez doğal zenginliğin kullanılmasında koruma-kullanma dengesini gözetmeye ve bu konuda işbirliğine davet ediyoruz.

Doç. Dr. Özgür EMİNAĞAOĞLU



teşekkür

*A*rtvin’de Doğa Mirası, Camili’nin Doğal Bitkileri kitabı Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen “Borçka Macahel ve Karagöl Keşfetmek Lazım” adlı proje kapsamında hazırlanmıştır.

Kitabın hazırlanması sürecinde gerek Borçka Kaymakamı Sayın Fatih KIZILTOPRAK’ın, gerekse İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü Sayın Galip BAYKAL’ın duyduğu heyecan ve istek bu süreci hızlandıran önemli unsurlardır. Kendilerine, Camili ve Karagöl’ün yeşil hazinesi, mutlak korunması gereken bitkileri adına teşekkür ederim.

Artvin İli genelinde yapılan bütün çalışmalarda desteğini gördüğüm Artvin Orman Bölge Müdürlüğü ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğüne; ayrıca kitabın hazırlanmasında yardımlarını gördüğüm Arş. Gör. Emrah YÜKSEL’e teşekkür ederim.

Birçok projede birlikte çalışma fırsatı bulduğum ve bu kitabın basıma hazırlanması sürecinde değerli katkılarını gördüğüm değerli hocam Sayın Prof. Dr. Neriman ÖZHATAY’a şükranlarımı sunarım.

Doç. Dr. Özgür EMİNAĞAOĞLU



kitap hakkında

Artvin’de Doğa Mirası, Camili’nin Doğal Bitkileri” başlığı ile sunulan bu kitap, Borçka ilçesi sınırları içerisinde kalan Camili Biyosfer Rezerv Alanı ve Borçka-Karagöl Tabiat Parkı’nda yetişen doğal bitkileri kapsamaktadır. Bu kitap ile Borçka-Karagöl ve Camili’de doğal olarak yetişen bitkilerin tanıtılması yanında, bölgenin eşsiz güzellikteki doğal peyzajının gözler önüne serilmesi, kısaca bir doğa harikasının tanıtılması amaçlanmıştır. Bölgenin eşsiz güzelliklerini yansıtacak manzara ve bitki fotoğraflarına yer verilmiştir.

Camili Biyosfer Rezerv Alanı ve Borçka-Karagöl Tabiat Parkı’nda doğal olarak yetişen bitkilerin yaklaşık yarısının fotoğrafları bitkilerin çiçeklerinin rengine göre Beyaz, Sarı, Turuncu, Kırmızı, Pembe, Mor ve Mavi renklerde olmak üzere gruplandırılmıştır. Çiçeklerinin rengi bu gruplardan herhangi birinde yer almayanlar Değişik Renkli Çiçekler’de, Ağaç ve Çalılar ise ayrı bir bölüm halinde verilmiştir.

Kitapta yer alan bütün bitkilerin; Latince ve yöresel adları, ayrıca tıbbi ve aromatik özellik gösteren ekonomik bitkilere ilişkin kullanım alanları verilmiştir.

Önemle belirtmek isterim ki, bu kitapta yer alan bitkilerden bazıları zehirli bitki olup, doğrudan doğruya kullanıldığında ölümlere yol açmaktadır. Çok emin olmadıkça bu tür bitkiler asla kullanılmamalıdır. Yazar ve basımı gerçekleştiren Borçka Kaymakamlığı’nın bu konularda herhangi bir yükümlülüğü yoktur. Çünkü, bu kitap bir bilgi kaynağı olup, asla bir reçete niteliği taşımaz.

Herkes tarafından kolaylıkla kullanılabilir olması düşüncesiyle hazırlanan bu kitap, Camili bölgesi bitkilerini tanımak isteyenler için “rehber kitap” niteliğinde hazırlanmıştır.

Bitkinizi isimlendirmek için çiçek rengine göre araştırma yapabilirsiniz. Bu kitapta bölgede de bulunan bütün bitkilerin fotoğraflarına yer verilemediğinden fotoğrafını bulamadığınız ve teşhis etmek istediğiniz bir tür olduğunda bize ulaşabilirsiniz (Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Botanigi Anabilim Dalı).

Sizler ilginizi eksik etmedikçe gerek Camili Biyosfer Rezerv Alanı gerekse Borçka-Karagöl Tabiat Parkı daha iyi korunacak ve de daha çok tanınacaktır.



Borçka

Borçka İlçesi, Karadeniz bölgesinin doğu ucunda, Artvin–Hopa Yolu üzerinde oruh Nehrinin kıyısında şirin bir yerleşim yeridir. Yalçın ve geçit vermeyen karlı dağların, gr ormanların, yatakları derin ve hırçın akarsuların yarattığı eşsiz güzelliğe sahip olan Borçka’nın İl Merkezine uzaklığı 32 km’dir. Batısı Hopa, güneyi Artvin ve Murgul, doğusu şavşat, kuzeyi ise Gürcistan Cumhuriyeti toprakları ile sınır oluşturan ilçenin, denizden uzaklığı 36 km ve rakımı 125 m’dir.

İlçe topraklarının büyük bir bölümünü sarı ve geçit vermeyen dağlar kaplamıştır. Çoruh vadisi bu dağlık bölgeyi ikiye ayırmıştır. Dağlar, çoğu yerde geniş vadi oluşumlarına olanak vermeyecek şekilde yüksektir. Söz konusu özellik tarıma elverişli toprakların geniş alanlara yayılmasını da engellemiştir.

İlçede ovalık alan bulunmamaktadır. İlçe topraklarının büyük bir bölümünü Doğu Karadeniz sıra dağlarının doğu uzantısı kaplar. İlçenin doğusunda, oruh vadisinin en önemli yükseltisi Karçal Dağı (3414 m), en önemli geçidi ise Cankurtaran Geçidi’dır. Dağ ve tepeleri ayıran derin vadiler, debi ve rejimi yüksek olan akarsu yataklarını oluşturur. İlçenin büyük vadisinde akan oruh Nehri, Artvin topraklarına Erzurum sınırlarından girer, Borçka’da Murgul, İçkale, Deviskel derelerini ve nihayet Aralık, Karşıky ve Greşen derelerini alarak Muratlı Köyüne geçer ve Gürcistan Cumhuriyeti sınırlarına girerek yurdu terk eder.

İlçenin önemli gl Aralık Köyü yakınlarında bulunan ‘Karagöl’ dr. evresi ormanlık olup, eşsiz doğal güzelliğe sahiptir. Karçal Dağları eteklerinde bulunan ‘Yıldız Gl’ ilçenin ikinci gln oluşturur.

Borçka İlçesinde Karadeniz iklimi hakimdir. Yaz ve kış mevsimlerinde bol yağış ve ılık hava egemendir.

İlçenin 2011 Yılı Genel Nüfus Sayımı verilerine göre toplam nüfusu 23.693’dr. İlçe merkezinin nüfusu 10.551, köy nüfusu ise 13.142 kişidir. Köylerin doğal yapısı, yaşam şartlarını zorlaştırdığından kırsal alanlardan şehir merkezlerine ve genellikle il dışına sürekli g olgusu görülür.

İlçeye bağlı 1 Belediye, 4 Mahalle ve 37 köy vardır. İlçe merkezinde toplu yerleşim olmasına karşın, köylerde arazi yapısının dağlık olması nedeniyle dağınık yerleşim hakimdir. Tarımsal nüfusun çoğunluğu çay, fındık, arıcılık ve orman ürünleriyle iştital etmektedir. İlçede kamuya ait 1 ve özel sektöre ait 2 çay fabrikası bulunmaktadır.



biyosfer rezervi

Biyosfer Rezervi; Uluslararası öneme sahip ve UNESCO'nun İnsan ve Biyosfer Programı içerisinde yer alan karasal ve/veya kıyı ekosistemlerine sahip yerlerdir. Biyosfer rezervleri biyolojik çeşitliliğin korunması, ekonomik kalkınma ve kültürel değerlerin devamlılığı arasındaki çatışmaların sürdürülebilir bir şekilde çözülmesine dönük temel bir yaklaşımdır. Biyosfer rezervleri biyolojik çeşitliliğin korunması, ekonomik kalkınma ve kültürel değerlerin korunmasına dönük uygulamaların denendiği, seçildiği, sunulduğu ve geliştirildiği alanlardır.

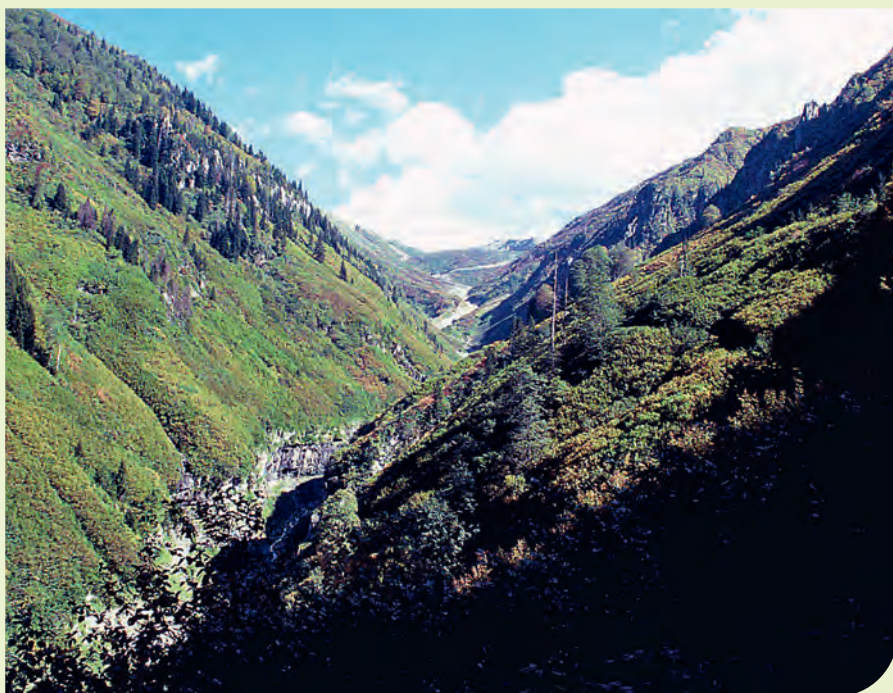
Biyosfer rezervlerinin üç temel işlevi vardır; 1) Koruma; genetik varyasyonların, türlerin, ekosistemlerin ve peyzajların korunmasına katkıda bulunmak, **2) Kalkınma;** ekonomik kalkınmayı ve insan gelişimini sürdürülebilir şekilde sosyo-kültürel ve ekolojik olarak desteklemek, **3) Lojistik;** yerel, ulusal ve küresel ölçekte doğa koruma ve kalkınma çabalarına dönük bilimsel araştırma, izleme, eğitim ve bilgi değişimini desteklemek. Biyosfer rezervleri her ülkenin iç hukukuna göre belirlenmekte ve yönetilmektedir. Bazı ülkeler biyosfer rezervleri için özel yasalar çıkarmakta, bazıları ise doğa koruma ile ilgili mevcut yasalarından yararlanmaktadır. Ayrıca yasal açıdan koruma altında olan yerlerin biyosfer rezervi olarak belirlenmesi tercih edilen bir yöntemdir.

Bir biyosfer rezervi üç bölümden meydana gelmektedir; mutlak koruma zonu (core area), tampon zonu (buffer zone) ve geçiş zonu/gelişme zonu (transition area)'dur. Bunlardan yalnızca mutlak koruma zonunun yasal olarak koruma altına alınması gerekmektedir.

Biyosfer rezervlerinde mülkiyet yapısı çeşitlilik arz etmektedir. Mutlak koruma zonu ve tampon zonu çoğunlukla kamu, özel veya vakıf mülkiyetindedir; gelişme zonunda ise mülkiyet genelde özel ya da tüzel kişiliğe aittir.

Bir yerin biyosfer rezervi olarak belirlenmesi, söz konusu alan için önemli bir değişimi de beraberinde getirmektedir. Örneğin, bu alanın planlanması ve bütün faaliyetlerin koordine edilmesi için bir komitenin oluşturulması gibi uygun mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. Biyosfer rezervleri yerel nüfus ve topluluklarla bir "antlaşmanın" (konsensüs) hayata geçirilmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Çünkü yönetim şeffaf, gelişmeye açık ve esnek olmalıdır. Böyle bir yaklaşım azim, sabır ve yaratıcılık gerektirmektedir. Yerel halkın doğal ve kültürel değerlere olan politik, ekonomik ve sosyal baskıları ancak bu yolla azaltılabilir.

Biyosfer rezervleri sadece korunan alanların içinde ya da yakın çevresinde yaşayan halkın bu alanlarla ilişkisini düzenlemez, aynı zamanda daha iyi sürdürülebilir bir geleceğin tesis edilmesinin nasıl olacağı konusunda da yol gösteren bir mekanizmadır.



Camili biyosfer rezervi

Dünyada 114 ülkede 580 biyosfer rezervi bulunmaktadır. En çok biyosfer rezervi bulunan ülkeler, 47 biyosfer rezerviyle Amerika Birleşik Devletleri, 38 biyosfer rezerviyle Rusya Federasyonu, 37 biyosfer rezerviyle İspanya ve 26 biyosfer rezerviyle Çin Halk Cumhuriyeti'dir.

Artvin Camili havzası 29 Haziran 2005 tarihinde Türkiye'nin ilk ve tek biyosfer rezervi ilan edilmiştir.

Türkiye'nin ilk ve öncü biyosfer rezervi olan Camili Biyosfer Rezervi'nde 2000-2008 yılları arasında Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından Küresel Çevre Fonu (GEF) desteği ve hibe katkısıyla "Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi" Projesi yürütülmüştür.

coğrafik yapısı

Camili havzası; Artvin ili, Borçka ilçesi sınırları içerisinde kalmakta olup Borçka ilçesine 45 km uzaklıktadır. Havza, 41°20'49"- 41°31'32" kuzey enlemleriyle 41°49'36"- 42°05'27" doğu boylamları arasında bulunmaktadır. Doğusunu, Gürcistan sınırı, Kayabaşı tepesi, Naçışgirev tepesi, Büyük Ömer Dağı, Alçakgeçit, Güzelyüz tepesi, Siyahkuş Tepesi, Yabani Lahana Tepe, Kırmızı Baş Tepesi, Ziyaret Tepe (3190 m)'nin kuzeybatısındaki tepe, batısını Gürcistan sınırı, Kuvagibe Tepe, Yol Bakımevi, Yangın kulesi, Bakmarov tepe, Gennard tepe, Gildiziri tepe, kuzeyini, Gürcistan, güneyini, Verketil tepe, Bombalı tepe, Tuzlu tepe, Bayraklı Tepe, Geyikli sırtı, Karçal Dağları (3428 m), Ziyaret Tepe teşkil etmektedir. Havzanın en düşük rakımı 350 metre ile Camili, en yüksek noktası ise Karçal Dağlarındaki 3415 metre rakımlı bir tepedir. Alan, 25.395,4 ha büyüklüktedir.

Camili havzası kendi içerisinde üç ana havzadan oluşmaktadır. Bunlar, Efeler, Uğur ve Düzenli havzalarıdır. Her bir havza kendi içerisinde küçük küçük havzalara ayrılmaktadır. Tüm su toplama havzaları Camili Köyünde, sınıra 600 metre mesafede birleşmektedir. Havza içerisinde yer alan Maral ve Efeler vadisinin içerisinde vadilerle aynı isimleri taşıyan iki büyük dere vardır. Bunlardan Maral (Uğur) deresi; Seyelan, Gavi, Baglugilt, Kuvesegvela, Devlopan, Secra, Galdo, Havinala, Blansşınara, Zemtius,

Havitavi derelerinin birleşmesi ile oluşur. Nacaklev, Nasapone, Sakatigela, Demirkapı, Sepetiriya, Sadgomi, Tihemliyom, İnce ve Digot derelerinin birleşmesi ile de Efeler deresi oluşur.

Alanda; Naçadirev gölü, Yıldız gölü, Saderacu Gölü, Mavi göl, Kuyruklu göl ve Golebi gölleri bulunmaktadır. Yıldız gölü bunların içerisinde en büyüğü ve en yüksek rakımda bulunanıdır. Ayrıca Naçadirev ve Yıldız gölleri buzul gölü karakterlerini göstermektedir.



tabiatı koruma alanı

Tabiatı Koruma Alanı; bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz ve kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden, bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış, turistik amaçlı kullanılmasına izin verilmeyen tabiat parçalarıdır.

Camili bölgesinde iki adet Tabiatı Koruma Alanı tanımlanmıştır. Efeler ve Gorgit Tabiatı Koruma Alanları, Camili Biyosfer Rezerv Alanı'nın mutlak koruma zonunu içerisinde yer almaktadırlar.



Camili-Efeler tabiatı koruma alanı

Alanın kaynak değeri, doğal yaşlı yağmur ormanları özelliklerine sahip orman ekosistemlerinin varlığı, anıtsal özellikte Doğu Kayını (*Fagus orientalis*), Doğu Ladini (*Picea orientalis*) ve Doğu Karadeniz Göknaarı (*Abies nordmanniana* subsp. *nordmanniana*) fertlerinin bulunması ve biyolojik çeşitlilik düzeyinin yüksekliğidir. Efeler, Doğu Karadeniz ile Kafkas Dağları arasında uzanan, sıcak ve çok nemli iklim şartlarının yaşandığı ve Kolşik Bölge bitki örtüsünün tüm özellikleriyle egemen olduğu bir alandır. Orman üst sınırına çıkıldığında subalpin çalılıklar ve alpin çayırılıklar da bulunmaktadır. Efeler ormanı, insan eli değmemiş en önemli orman ekosistemleri arasında sayılabilir.





Camili-Gorgit tabiatı koruma alanı

Alanın kaynak değeri, içinde anıtsal özelliklere sahip Doğu Ladini (*Picea orientalis*), Doğu Karadeniz Gökmarı (*Abies nordmanniana* subsp. *nordmanniana*), Doğu Kayını (*Fagus orientalis*), Yaygın Gürgen (*Carpinus betulus*) ve Kayın Gövdeli Akcağaç (*Acer trautvetteri*) türlerinin bulunması; doğal yaşlı orman ekosisteminin varlığıdır. Gorgit, Doğu Karadeniz ile Kafkas Dağları arasında uzanan, sıcak ve çok nemli iklim şartlarının yaşandığı ve Kolşik Bölge bitki örtüsünün tüm özellikleriyle egemen olduğu bir alandır. Gorgit ormanı; insan eli değmemiş, anıtsal özellikte, doğal yaşlı bir ormandır.



tabiat parkı

Tabiat Parkı; Milli Parklardan farklı olarak, milli ve milletlerarası ender bulunan sadece tabii kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır.

Borçka - Karagöl tabiat parkı

Karagöl'ün de içinde bulunduğu 368 hektarlık alan, Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından jeolojik, jeomorfolojik, flora, fauna zenginliği ve peyzaj özellikleri nedeniyle 14.08.2002 tarihinde *Tabiat Parkı* (368 ha) ilan edilmiştir. Saha başta eko-turizm olmak üzere çeşitli turizm etkinlikleri için önemli bir potansiyele sahiptir. Ayrıca koruma-kullanma dengesi içerisinde farklı rekreasyon kullanımlarına olanak sağlayacak bir alandır.

coğrafik yapısı

Karagöl, Kuzey Anadolu Dağları'nın devamı niteliğinde olan Karçal Dağları'nın (3415 m) kuzeybatısında yer almaktadır. Yönetim bakımından Artvin ilinin Borçka İlçesi sınırlarında kalan gölün, ilçe merkezine uzaklığı 25 km'dir.

Borçka-Karagöl Havzası, Çoruh Nehrin'den (106 m) başlayarak Heba Yaylasına (2350 m.) değin uzanmakta, Borçka ilçesi sınırları dahilinde yer alan Karagöl Tabiat Parkı, Aralık Köyü (Tarlabaşı, Korucuk, Yağızlar, Zinzigal, Demirci, Konuklar, Düz, Bardaklı, Taşköprü, Derekent, Takaroğlu, Sarıgül Mahaleleri) ve Atanoğlu Köyü (Çatak, Girgeveli, Kovucuk ve Çelibioğlu Mahalleri) ile Heba Yaylası (2270 m) yaylalarını kapsamaktadır.





Bir heyelanla meydana gelen Karagöl, deniz seviyesinden 1450-1480 m aralığında yer alır. Biri büyük diğeri küçük iki gölden oluşan Karagöl'ün alanı yaklaşık 50.000 m² olup en derin yeri 25 m'dir. Gölün suyu tatlı olup, bir gidegenle dış drenaja bağlanmaktadır. Karçal kütesinin (3415 m) kuzeybatısında kalan Karagöl ve çevresi, akarsularla derin şekilde parçalanmıştır. Derin vadiler, sırtlar, oldukça daraltılmış aşınım yüzeyleri ve tepeler bu engebeli topografyada öne çıkan yer şekilleridir.

Havzada; Çavuş Dağı (2100 m), Nabeglav, Balkaya Tepe (1595 m), Bayrak Tepe (1367 m), Küçükkaya Tepe (2152 m), Gildirizi Tepe (2415 m), Verketil Tepe (2429 m), Sakugune Tepe (1983 m), Suvazvare Tepe (1901 m), Pilaktaşı Tepe (1875 m), Lubav



Tepe (1480 m), Zenginoğlu Tepe (1417 m), Piksinot Tepe (550 m) bulunmaktadır.

Belli başlı akarsular; Savgule, Heba ve Macehala dereleridir. Savgule ve Heba dereleri sularını Karagöl'e taşıyarak gölün beslenmesini sağlamaktadır. Gölde biriken sular bir ayakla kuzeydeki küçük göle oradanda bir başka ayakla Cosidenara dere'ye bağlanarak inceleme alanını terketmekte ve nihayetinde de Çoruh nehrine ulaşmaktadır. Göl kıyısında yapılan incelemelerde sözü edilen akarsularla taşınan alüvyonların gölü her geçen gün biraz daha siltasyona uğrattığı tespit edilmiştir. Gerçekten bu durum yaklaşık 5 ha lık küçük bir göl için çok acil önlem alınması gereken bir sorundur. Aksi durumda göl gittikçe dolarak daralacak ve eski görüntüsünü kaybedecektir.



flora ve vejetasyon yapısı

flora

Camili Biyosfer Rezerv Alanı ve Borçka-Karagöl Tabiat Parkı, bitki coğrafyası ve flora bölgeleri açısından Holarktik Flora Bölgesi'nin Euro-Siberian (Avrupa-Sibiryası) Flora Alanı'nın Euxine (Öksin) kesiminin Colchic (Kolşik) alt kesimi içinde kalmaktadır. Alan, P.H.Davis'in Türkiye Florası'nda verdiği grid kareleme sistemine göre A8 ve A9 karesinde yer almaktadır.

Camili Biyosfer Rezerv Alanı ve Borçka-Karagöl Tabiat Parkı'nın da içinde bulunduğu Kafkasya; Dünya Doğa Koruma Örgütü (Consevation International-CI), Dünya Bankası (World Bank-WB) ve Küresel Çevre Fonu (Global Environment Facility-GEF) tarafından tanımlanmış, dünyanın biyolojik çeşitlilik açısından en zengin ve aynı zamanda tehlike altındaki en önemli 34 Karasal Biyoçeşitlilik Sıcak Noktası 'ndan biridir. Bu bölge, Batı Avrasya'daki Üçüncü Zaman'a ait ormanların en önemli sığınak ve relikt alanıdır. Dünya üzerinde ılıman yaprak döken ormanların Üçüncü Zaman'dan bu yana kesintiye uğramadan varlığını sürdürdüğü bölgedir. Avrupa ile Orta Asya'yı içine alan geniş coğrafyadaki en büyük doğal yaşlı orman ekosistemlerine burada rastlanmaktadır. Kafkasya'nın koruma açısından önemini kabul eden Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) da, Kafkasya'nın ılıman kuşak ormanlarını Dünya üzerinde korumada öncelikli 200 Ekolojik Bölgeden biri olarak ilan etmiştir.

İklimsel koşulları ve sahip olduğu jeolojik ve jeomorfolojik çeşitlilik, doğa koruma açısından olağanüstü öneme sahip bir bitki örtüsünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çok sayıda endemik bitki türüne ev sahipliği yapan bölge, aynı zamanda Karaden, Elma, Armut, Kiraz cinslerinin biyolojik çeşitlilik merkezidir.

Camili Biyosfer Rezerv Alanı ve Borçka-Karagöl Tabiat Parkı, hem Türkiye'de belirlenmiş olan 144 Önemli Bitki Alanından birisi olan "Karçal Dağları Önemli Bitki Alanı'nın hem de Kuzeydoğu Anadolu Bitkisel Çeşitlilik Merkezi (SWA.19) olarak tanımlanan bölgenin içinde yer almaktadır.

Floristik açıdan zengin olan Camili Havzasında uluslararası sözleşmelere göre risk altında olan ve korunması gereken çok sayıda bitki türü ve habitatları mevcuttur.

Ülkemiz bitkilerinden Bern Sözleşmesi kapsamına giren 87 adet bitki türünden 3 adeti Camili Biyosfer Rezerv Alanı ve Borçka-Karagöl Tabiat Parkı'nda doğal yayılışa sa-

hiptir. Bunlar: *Cyclamen coum*, *Orchis punctulata* ve *Vaccinium arctostaphylos*. Bölgede Bern Sözleşmesi kapsamında koruma altına alınması gereken habitatlardan da Doğu Karadeniz Doğu Kayını-Doğu Ladini Ormanları, Anadolu-Kafkasya Doğu Gürgeni Ormanları, Doğu Karadeniz karışık meşe-gürgen ormanları, Karadeniz Bölgesi *Abies nordmanniana* ormanları, *Picea orientalis* ormanları ve Karadeniz-Kafkasya dağlık kızılâğaç galeri ormanları bulunmaktadır.

Yine ülkemiz bitkilerinden CITES sözleşmesine tabi 114 adet bitki türünden 7'si Camili Biyosfer Rezerv Alanı ve Borçka-Karagöl Tabiat Parkı'nda da bulunmaktadır. Bunlar: *Galanthus rizehensis*, *G. woronowii*, *Anacamptis pyramidalis*, *Dactylorhiza osmanica* var. *osmanica*, *D. romana*, *Orchis purpurea*, *Cyclamen coum* subsp. *coum*.

Camili Biyosfer Rezerv Alanı'nda, 110 familya ve 432 cinse ait 990 adet vasikular bitki taksonu doğal yayılışa sahiptir. Bu bitkilerin 23 adeti endemik olup, endemizm oranı %2.4'tür (Tablo 1).

Tablo 1. Camili Biyosfer Rezerv Alanı'nda bulunan taksonların taksonomik gruplara dağılımı

	Familya	Cins	Tür	Alttür (subsp.)	Varyete (var.)	Takson	Endemik
<i>Pteridophyta</i> (Eğreltiler)	14	17	37	-	-	37	-
<i>Spermatophyta</i> (Tohumlu Bitkiler)	96	415	928	14	11	953	23
<i>Gymnospermae</i> (Açık Tohumlular)	3	5	7	-	-	7	-
<i>Angiospermae</i> (Kapalı Tohumlular)	93	410	921	14	11	946	23
<i>Dicotyledones</i> (Çift Çenekliler)	82	336	772	14	10	796	22
<i>Monocotyledones</i> (Tek Çenekliler)	11	74	149	-	1	150	1
Toplam	110	432	965	14	11	990	23

Borçka-Karagöl Tabiat Parkı ve çevresinde; 110 familya ve 430 cinse ait 963 adet vasikular bitki taksonu doğal yayılışa sahiptir. Bu bitkilerin 11 adeti endemik olup, endemizm oranı %1.1'dir (Tablo 2).

Tablo 2. Borçka-Karagöl Tabiat Parkı ve çevresinde bulunan taksonların taksonomik gruplara dağılımı

	Familiya	Cins	Tür	Subsp.	Var.	Takson	Endemik
<i>Pteridophyta</i>	14	17	37	-	-	37	-
<i>Spermatophyta</i>	96	413	902	13	11	926	11
<i>Gymnospermae</i>	3	5	7	-	-	7	-
<i>Angiospermae</i>	93	408	895	13	11	919	11
<i>Dicotyledones</i>	82	334	751	13	10	774	10
<i>Monocotyledones</i>	11	74	144	-	1	145	1
Toplam	110	430	939	13	11	963	11

Camili Biyosfer Rezerv Alanı ve Borçka-Karagöl Tabiat Parkı çevresinde saptanan, IUCN risk kategorilerine dahil edilen endemik ve endemik olmayan nadir bitkiler Tablo 3'te alfabetik sıraya göre listelenmiştir.

Tablo 3. Endemik ve endemik olmayan nadir bitkiler

Taksonlar	Endemizm ve Tehlike Kategorisi
<i>Acer cappadocicum</i> Gled. var. <i>stenocarpum</i> Yalt.	Endemik VU
<i>Alyssum praecox</i> Boiss. & Ball var. <i>praecox</i>	Endemik LC
<i>Aristolochia iberica</i> Fisch. et Mey. ex Boiss.	VU
<i>Betula medwediewii</i> Regel	VU
<i>Brunnera macrophylla</i> (Adams) Johnst.	VU
<i>Centaurea appendicigera</i> K.Koch	Endemik NT
<i>Centaurea hedgeri</i> Wagenitz	Endemik VU
<i>Centaurea helenioides</i> Boiss.	Endemik NT
<i>Centaurea pecho</i> Albow	Endemik VU
<i>Cerastium armeniacum</i> Gren.	Endemik LC
<i>Cerastium gnaphalodes</i> Fenzl	Endemik LC
<i>Circium obvalatum</i> (M.Bieb.) Fisch.	VU
<i>Circium pseudopersonata</i> Boiss. & Bal. subsp. <i>pseudopersonata</i>	Endemik LC
<i>Crocus scharojanii</i> Rupr.	VU
<i>Delphinium formosum</i> Boiss. et Huet	Endemik LC
<i>Dianthus carmelitarum</i> Reut. ex Boiss.	Endemik LC
<i>Doronicum balansae</i> Cavill.	Endemik NT

<i>Draba bruniifolia</i> Stev. subsp. <i>armeniaca</i> Coode & Cullen	LC
<i>Epigaea gaultherioides</i> (Boiss.& Ball.) Takht.	VU
<i>Epimedium pinnatum</i> Fischer subsp. <i>colchicum</i> Busch	VU
<i>Gagea tenuissima</i> Misch.	CR
<i>Galanthus caucasicus</i> (Baker) Grossh.	EN
<i>Galanthus woronowii</i> A.Losinks	VU
<i>Galium uliginosum</i> L.	VU
<i>Helichrysum artvinense</i> P.H.Davis & Kupicha	Endemik EN
<i>Hieracium gentiliforme</i> (Zahn) Sell & West	Endemik VU
<i>Hieracium karagolense</i> (Zahn.) Sell & West	Endemik LC
<i>Inula helenium</i> L. subsp. <i>orgyalis</i> (Boiss.) Grierson	Endemik NT
<i>Iris caucasica</i> subsp. <i>caucasica</i>	VU
<i>Lilium kesselringianum</i> Misch.	VU
<i>Lilium ponticum</i> K.Koch	VU
<i>Melampyrum arvense</i> L. var. <i>elatius</i> Boiss.	Endemik NT
<i>Myosotis lazica</i> Popov	VU
<i>Narthecium balansae</i> Briquet	VU
<i>Osmanthus decorus</i> (Boiss. & Ball.) Kasapligil	VU
<i>Papaver lateritium</i> K.Koch	VU
<i>Paris incompleta</i> M.Bieb.	VU
<i>Pedicularis atropurpurea</i> Nordm.	VU
<i>Potentilla oweriniana</i> Rupr. Ex Boiss.	VU
<i>Primula elatior</i> (L.) Hill subsp. <i>pseudoelatior</i> (Kusn.) W.W.Sm.&Forrest	VU
<i>Primula longipes</i> Freyn et Sint	Endemik NT
<i>Quercus pontica</i> K.Koch	VU
<i>Rhamphicarpa medwedewii</i> Albov	EN
<i>Rhododendron smirnovii</i> Trautv.	Endemik EN
<i>Rhododendron ungerianum</i> Trautv.	VU
<i>Ruscus colchicus</i> Yeo	VU
<i>Salix caucasica</i> Andersson	VU
<i>Saxifraga artvinensis</i> Matthews	Endemik VU
<i>Scorzonera seidlitzii</i> Boiss.	VU
<i>Scorzonera tomentosa</i> L.	Endemik LC
<i>Tanacetum coccineum</i> (Willd.) Grierson subsp. <i>chamaemelifolium</i> (Somm. Et Lev.) Grierson	VU
<i>Tragopogon aureus</i> Boiss.	Endemik LC
<i>Veronica liwanensis</i> K.Koch	VU
<i>Veronica ceratocarpa</i> C.A.Mey.	VU

vejetasyon yapısı

Hem Camili Biyosfer Rezerv Alanı hem de Borçka-Karagöl Tabiat Parkı'nda Pseudomaki, orman, alpin, subalpin, kaya ve sucul olmak üzere 6 vejetasyon tipi mevcuttur. En büyük alanı Orman vejetasyonu kaplamaktadır.

Camili Köyü civarında ve Borçka-Karagöl Havzasının Çoruh Nehrine yakın kesimlerinde, 350-500 m. yükseltiler arasında yer alan Pseudomaki vejetasyonu içerisinde Karadeniz kökenli bitkilerle birlikte birçok Akdeniz kökenli (Mediterranean enklav) bitki dağınık ve küçük gruplar halinde bulunmaktadır. Bu pseudomaki toplumu içinde *Trachomitum venetum* subsp. *sarmatiense*, *Cistus creticus*, *C. salviifolius*, *Olea europaea* var. *sylvestris* ve *Jasminum fruticans* gibi birçok Akdeniz kökenli bitki bulunmaktadır.

Orman vejetasyonu; *Abies nordmanniana* subsp. *nordmanniana*, *Picea orientalis*, *Pinus sylvestris* var. *hamata*, *Taxus baccata*, *Ulmus glabra*, *Castanea sativa*, *Fagus orientalis*, *Quercus petraea* subsp. *iberica*, *Populus tremula*, *Salix caucasica*, *Carpinus betulus*, *Corylus avellana*, *Ostrya carpinifolia*, *Rhododendron luteum*, *R. ponticum*, *Laurocerasus officinalis*, *Rubus platyphyllos*, *Crataegus microphylla*, *C. monogyna* subsp. *monogyna*, *Ilex colchica*, *Acer campestre* var. *campestre*, *Fraxinus angustifolia* subsp. *oxycarpa*, *Sambucus nigra*, *Tilia rubra* subsp. *caucasica*, *Hedera helix*, *H. colchica*, *Sanicula europaea*, *Sedum stoloniferum*, *Silene compacta*, *Rumex acetocella*, *Hypericum bupleuroides*, *Alliaria petiolata*, *Fragaria vesca*, *Lathyrus laxiflorus* subsp. *laxiflorus*, *Circea lutetiana*, *Oxalis acetosella*, *Geranium robertianum*, *G. purpureum* ve *Monotropa hypopithys* gibi taksonlar içermektedir.

Subalpin vejetasyonda ise *Betula medwediewii*, *B. recurvata*, *B. litwinowii*, *Quercus pontica*, *Rhododendron caucasicum*, *Juniperus communis* var. *saxatilis*, *Vaccinium myrtillus*, *Daphne glomerata*, *Acer trautvetteri*, *Sorbus aucuparia*, *Ribes biebersteinii*, *Rubus idaeus*, *Sorbus umbellata* var. *cretica*, *Lonicera caucasica* subsp. *caucasica*, *Viburnum lantana*, *Empetrum nigrum* subsp. *hermaphroditum*, *Silene alba* subsp. *divaricata*, *Gentiana septenifida*, *Scutellaria pontica*, *Stachys macrantha*, *Veronica peduncularis*, *Scilla siberica* subsp. *armena* ve *Anemone narcissiflora* subsp. *narcissiflora* gibi taksonlara rastlamak mümkündür.

Alpin vejetasyonun karakteristik taksonları ise *Sibbaldia parviflora* var. *parviflora*, *Stachys macrantha*, *Thymus praecox* subsp. *grossheimii* var. *grossheimii*, *Veronica gentianoides*, *Polygonum bistorta* subsp. *carneum*, *Taraxacum crepidiforme* subsp. *crepidiforme*, *Aconitum anthora*, *Agrostis planifolia*, *Alchemilla caucasica*, *A. retinervis*, *Anthemis marschalliana* subsp. *pectinata*, *Aster alpinus*, *Calamagrostis arundinaceae*, *Campanula collina*, *Carex atrata* subsp. *atrata*, *Coronilla orientalis* var. *balansae*, *Cruciata taurica*, *Deschampsia caespitosa*, *Erigeron caucasicus* subsp. *caucasicus*,



Gentiana septemfida, *G. verna* subsp. *pontica*, *Gentianella caucasea*, *Myosotis sylvatica* subsp. *cyanea*, *Pedicularis nordmanniana*, *Phleum alpinum*, *Poa bulbosa*, *P. longifolia*, *Scabiosa caucasica*, *Tripleurospermum caucasicum* ve *Veratrum album*'dur.

Dere ve Göl kenarlarında bulunan sucul vejetasyonun karakteristik taksonları ise *Alnus glutinosa* subsp. *barbata*, *Salix alba*, *Tamarix tetrandra*, *Oplismenus undulatifolius*, *Thelypteris limbosperma*, *Petasites hybridus*, *P. albus*, *Impatiens noli-tangere*, *Mentha longifolia* subsp. *longifolia*, *Lythrum salicaria*, *Polygonum amphibium*, *Myriophyllum spicatum*, *Alisma plantago-aquatica*, *Veronica anagallis-aquatica*, *Rhynchospora stricta*, *Caltha polypetala*, *Cardamine raphanifolia* subsp. *acris*, *Primula auriculata* ve *Equisetum ramosissimum*'dur.

Rhamnus microcarpus, *Sedum album*, *Potentilla oweriniana*, *Scrophularia chrysantha*, *Asphodeline lutea* ve *Campanula aucheri* taksonları ise çoğunlukla kaya vejetasyonunu oluşturan türlerdir.

Bölgenin vejetasyon yapısını temsil eden sintaksonlar aşağıdaki gibidir:

Sınıf: *Quercetea pubescentis* (Ober, 1948) Doing Kraft., 1955

Takım: *Quercu-Carpinetalia orientalis* Akman et al., 1980

Alyans: *Carpino-Acerion* Quezel et al., 1980

1. *Quercu petraea-Piceetum orientalis* Eminağaoğlu et al., 2007

Sınıf: *Quercu-Fagetea* (Braun-Blanquet & Vliegler 1937) Fukarek-Fabijanik, 1968

Takım: *Pino-Piceetalia orientalis* Quezel et al., 1980

Alyans: *Veronica-Fagion* Quezel et al., 1980

2. *Fago orientalis-Abietum nordmannianae* Eminağaoğlu & Anşin, 2007

Alyans: *Geranio-Pinion* Quezel et al., 1980

3. *Pino sylvestris-Piceetum orientalis* Eminağaoğlu & Anşin, 2007

4. *Abieti nordmannianae-Piceetum orientalis* Eminağaoğlu & Anşin, 2007

Takım: *Rhododendro-Fagetalia orientalis* Quezel et al., 1980

Alyans: *Castaneo-Carpinion* Quezel et al., 1980

5. *Fago orientalis-Castaneetum sativae* Vural, 1987

6. *Vaccinio arctostaphyli-Rhododendretum pontici* Vural, 1987

7. *Lauroceraso officinalis-Rhododendretum ungernii* Vural, 1987

8. *Betula medwediewii-Quercetum pontici* Eminağaoğlu et al., 2006

Alyans: *Alnion barbatae* Quezel et al., 1980

9. *Thelypteris limbospermae-Alnetum barbato* Quezel et al., 1980

Sınıf: *Alchemillo retinervis-Sibbaldietea parviflorae* Vural, 1987

Takım: *Alchemillo retinervis-Sibbaldietalia parviflorae* Vural, 1987

Alyans: *Vaccinio myrtilli-Rhododendron caucasici* Vural, 1987

10. *Vaccinio myrtilli-Rhododendretum caucasici* Vural & Güner, 1987

Alyans: *Agrostio lazicae-Sibbaldion parviflorae* Vural, 1987

11. *Agrostio lazicae-Sibbaldietum parviflorae* Vural, 1987

Alyans: *Lilio pontici-Anemonion narcissiflorae* Vural, 1987

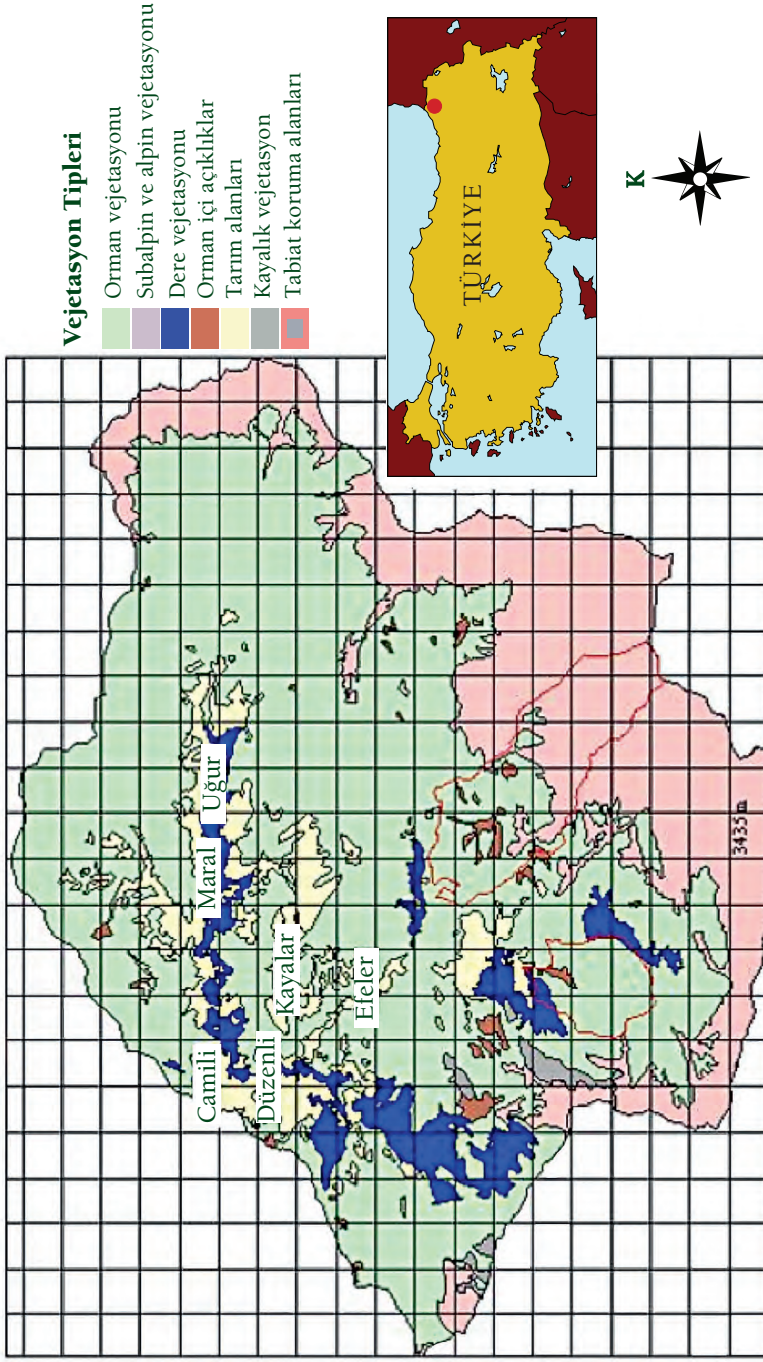
12. *Stachyo macranthae-Polygonetum carnei* Vural, 1987

Takım: *Swertio ibericae-Nardetalia strictae* Vural, 1987

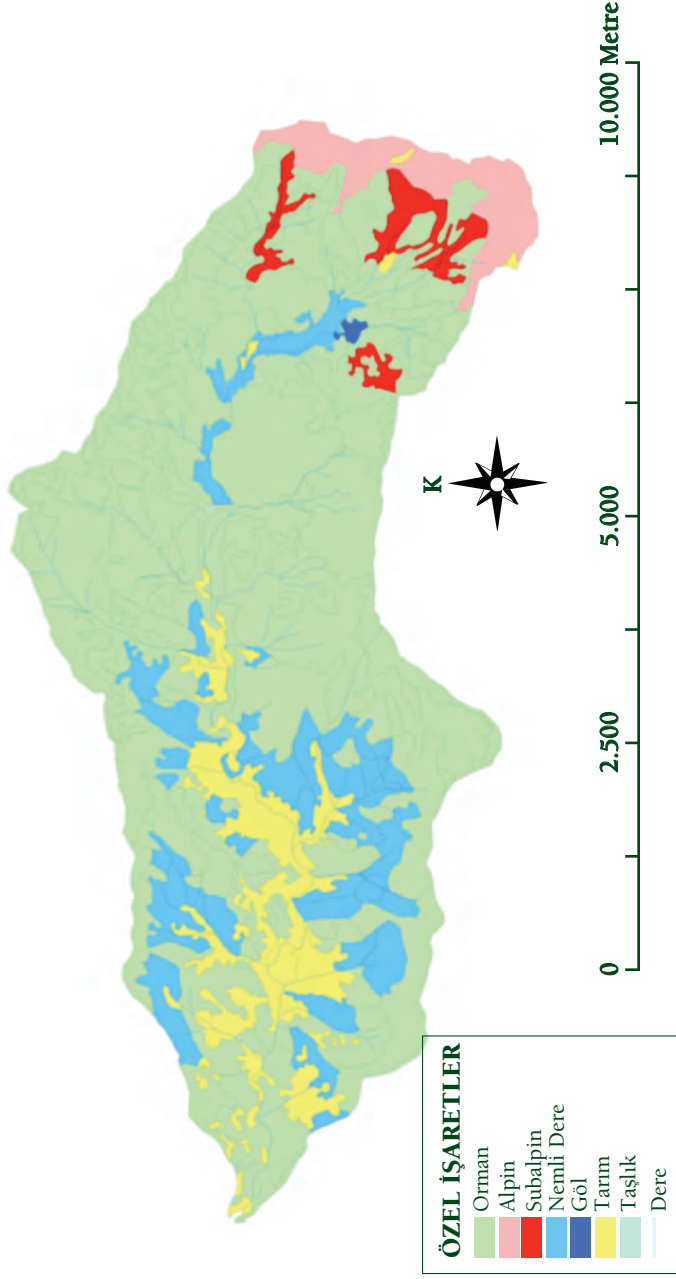
Alyans: *Swertio ibericae-Nardion strictae* Vural, 1987

13. *Gentiano pyrenaicae-Nardetum strictae* Vural, 1987

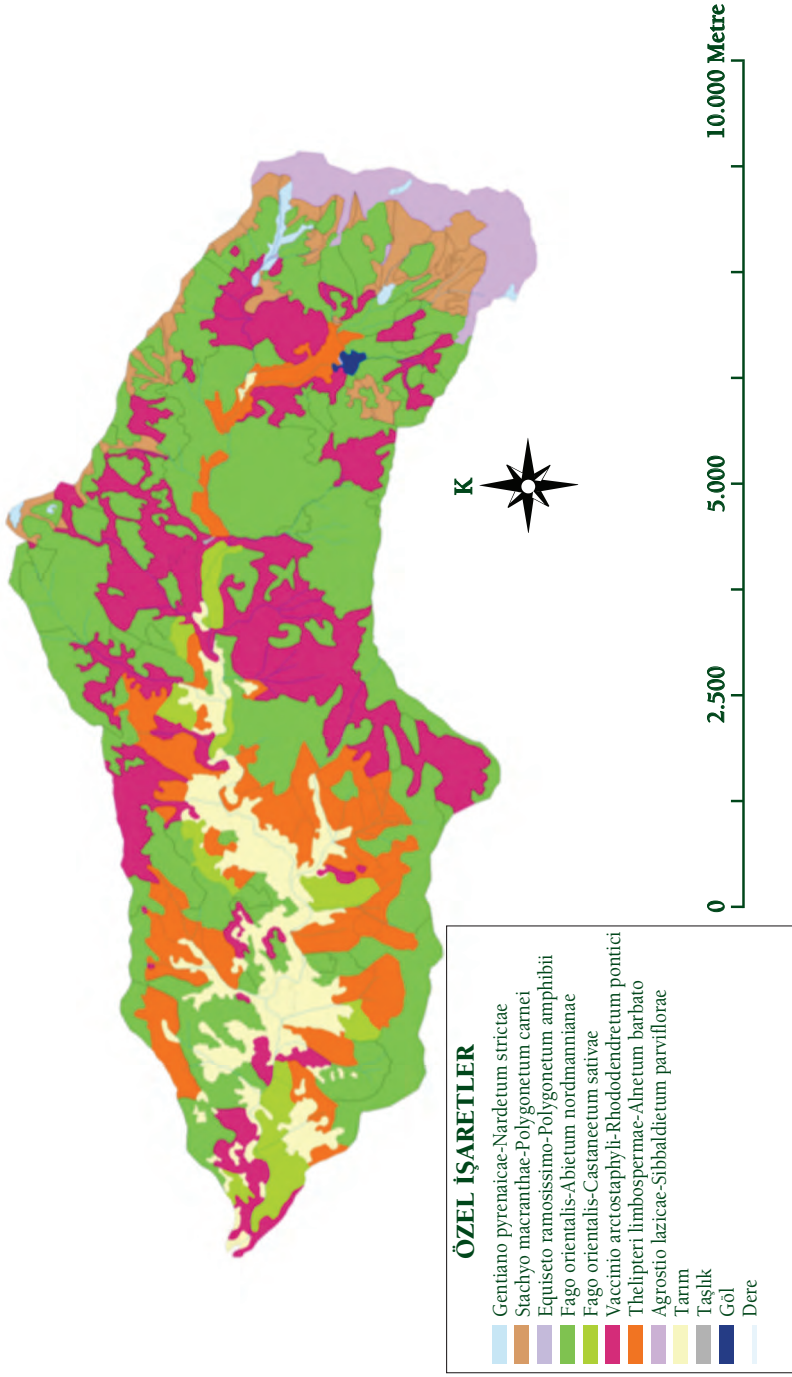
Camili Biyosfer Rezerv Alanı Vejetasyon Haritası



Borçka-Karagöl Tabiatı Koruma Alanı Vejetasyon Haritası



Borçka-Karagöl Tabiatı Koruma Alanı Bitki Toplulukları Haritası



kaynaklar

- Acar, M.I., 1993. Orman İkinci Ürünleri, Orman Dergisi, Sayı 16, Ankara.
- Acartürk, R., 2001. Şifalı Bitkiler Flora ve Sağlığımız, OGM Mensupları Yardımlaşma Vakfı Yayınları, No:1, Ankara.
- Akpulat H.A. & Akalın E., 2010. *Peucedanum ozhatayiorum* (Apiaceae), a new species from NE Turkey. *Ann Bot Fenn* 47: 59-62.
- Anonim/a, 2000. Türkiye'nin Tabiatı Koruma Alanları. Kırsal Çevre Ormancılık Sorunları
- Anonim/b, 2007. Camılı Biyosfer Rezervi Yönetim Planı Nihai Taslak. Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Anonim/c, 2007. Gef-2 Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal kaynak Yönetimi Projesi Proje Final Raporu. Ankara.
- Anşin, R., 1980. Doğu Karadeniz Bölgesi Florası ve Asal Vejetasyon Tiplerinin Floristik İçerikleri, Doçentlik Tezi, KTÜ Orman Fakültesi, Trabzon.
- Anşin, R., 1982. Endemizm ve Doğu Karadeniz Bölgesinde Yetişen Endemik Bitki Taksonları, (Endemism and Endemic Plants Of The East Black Sea Region), KTÜ Orman Fakültesi Dergisi, 5, 2, 311-326.
- Anşin, R., Okatan, A. & Özkan, Z.C., 1994. Doğu Karadeniz Bölgesinin Önemli Yan Ürün Veren Odunsu ve Otsu Bitkileri, KTÜ Orman Fakültesi, TOAG-903, 157 s.
- Anşin, R., Özkan, Z.C., Abay, G. & Eminağaoğlu, Ö., 1997. New floristic records from A8 (Artvin), *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, 4, 95-98.
- Araştırma Derneği Yayın No.9, Ankara. 166 s.
- Aytaç Z. & Duman H., 2010. *Reseda globulosa* (Resedaceae): a new record for the Flora of the Turkey. *Turk J. Bot* 34: 137-139.
- Başer K.H.C., Koyuncu M. & Vural M. 2006. Macahel'e Bir Gezi ve Türkiye Florasına Bir Katkı. *Bağbahçe Derg* 5: 28-31.
- Başer, H.C., 1998. Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Endüstriyel Kullanımı, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bülteni, Sayı:13-14, 19-43.
- Baydar, H., 2007. Tıbbi, Aromatik ve Keyf Bitkileri Bilimi ve Teknolojisi, SüleymanDemirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No: 51, 288 s. Isparta.
- Bayramoğlu, M.M., Toksoy, D. & Şen, G., 2009. Türkiye'de Tıbbi Bitki Ticareti <http://sablon.sdu.edu.tr/fakulteler/orman/ormis/bildiriler/> 10.pdf, 19-21 Şubat 2009.
- Baytop, 1999. Türkiye'de Bitkiler İle Tedavi, Nobel Kitabevleri, İstanbul, 480 s.

- Bozkurt, Y., F. Yaltırık & M. Özdenmez., 1982. Türkiye’de Orman Yan Ürünleri. İ.Ü. Orman Fak. Yay. No. 2845/302, İstanbul.
- Budak Ü., Hamzaoglu & Aksoy A., 2007. A new for the Flora of Turkey: *Tephrosia cladobotrys* (Ledeb.) Griseb. & Schenk (Senecioneae, Asteraceae). Turk J Bot 31: 265-268.
- Byfield, A. & Baytop, A., 1998. Three alien species new to the flora of Turkey, Doğa Turk Botanik Dergisi, 22, 3, 205-208.
- Ceylan, A., 1995. Tıbbi Bitkiler-I, E.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları No: 312, İzmir, 140 s.
- Davis, P.H. (ed)., 1965-1985. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vols. 1-9. Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Davis, P.H., Mill, R.R. & Tan, K. (eds)., 1988. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol. 10. Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Duman, H. & Güner, A., 1996. A new record for the flora of Turkey, Doğa Türk Botanik Dergisi, 20, 4, 383-384.
- Düzenli, A., 1979. Tıryal Dağı’nın (Artvin) Bitki Sosyolojisi ve Bitki Ekolojisi Yönünden Araştırılması, TÜBİTAK, TBAG-256, Ankara.
- Ekim, T., Koyuncu M., Vural M., Duman H., Aytaç Z. & Adıgüzel N., 2000. Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı, Eğrelti ve Tohumlu Bitkiler (Red Data Book of Turkish Plants, Pteridophyta and Spermatophyta), Barışcan Ofset, Ankara, Pp:246.
- Eminağaoğlu Ö. & Akpulat H.A., 2010. *Vaccinium myrtillus* var. *artvinense* - A new taxon for the Flora of Turkey. Annals of Agrarian Science 8(1): 144-146.
- Eminağaoğlu Ö. & Anşin, R., 2009. Orman Yan Ürünleri (Orman Tali Ürünleri) Ders Notları, Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Ders Notları, Artvin.
- Eminağaoğlu Ö., Kutbay, H.G., Bigin, A. & Yalçın, E., 2006. Contribution To The Phytosociology And Conservation Of Tertiary Relict Species In Northeastern Anatolia (Turkey), Belgian Journal of Botany, 139 (1), 124-130.
- Eminağaoğlu, Ö. & Anşin, R., 2002. A9 (Artvin) Karesi İçin Yeni Floristik Kayıtlar, Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi, 3, 96-108.
- Eminağaoğlu, Ö. & Anşin, R., 2003. The Flora of Hatila Valley National Park and its Close Environs (Artvin), Turkish Journal of Botany, 27, 1-27.
- Eminağaoğlu, Ö. & Anşin, R., 2004. Flora of the Karagöl-Sahara National Park (Artvin) and Its Environs, Turkish Journal of Botany, 28, 557-590.
- Eminağaoğlu, Ö. & Erşen Bak, F., 2009. Dendroflora of Artvin, Proc. Of the International Conference of the Biological Diversity of Adjara (South Colchic), 5-7 June 2008, 94-108, Batumi, Georgia.

- Eminağaoğlu, Ö., 2002. Şavşat İlçesi Karagöl-Sahara Milli Parkı ve Çevresinin Flora ve Vegetasyonu, Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Eminağaoğlu, Ö., 2004. Kafkasya Karışık Ilıman Yağmur Ormanı ve Yüksek Alpin Çayırıları Flora Surveyi, Kesin Sonuç Raporu. Camili Gef-2 Proje Müdürlüğü Planı, Borçka.
- Eminağaoğlu, Ö., Anşin R. & Kutbay, H.G., 2007. Forest Vegetation of Karagöl-Sahara National Park (Artvin-Turkey), Turkish Journal of Botany, 31, 421-449.
- Eminağaoğlu, Ö., Kutbay, H.G., Özkan Z.C. & E, A., 2008. Flora of the Camili Biosphere Reserve Area (Borçka, Artvin, Turkey), Turkish Journal of Botany, 32, 43-90.
- Eminağaoğlu, Ö., Manvelidze, Z. & Memiadze, N., 2010. Artvin İlinde Nesli Tehlike Altında Olan Bitki Türleri, III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Bildiriler Kitabı, Cilt 3, 1075-1090.
- Eminağaoğlu, Ö., Özkaya, M.S., Akpulat, H.A., 2012. A new record for the flora of Turkey: *Sorbus caucasica* var. *caucasica* (Rosaceae), Turkish Journal of Botany, 36
- Eminağaoğlu, Ö., Yüksek, T., Gümüş, S., Kurdoğlu, O. & Eraydın, S., 2007. Borçka Karagöl Tabiat Parkı ve Çevresinin Flora ve Vegetasyonu, TÜBİTAK, TOGTAG-3210 (103 O 079), Ankara.
- Eminağaoğlu, Ö., Özcan, M. & Kültür, Ş., 2012. Contributions to the leaf and stem anatomy of *Tradescantia fluminensis*: an alien species new to the flora of Turkey, Turkish Journal of Botany, 36 (basımda)
- Eraydın, S., 2010. Camili Biyosfer Rezerv Alanının Tıbbi Bitkileri, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Artvin, 101 s.
- Güner, A. & Duman, H., 1998. A floristic excursion to Artvin and Camili. The Karaca Arboretum Magazine 4: 55-85.
- Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T. ve Başer, K.H.C., 2000. Flora of Turkey and the East Aegaen Islands, Vol. XI, Supplement – II, Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Güner, A., Vural, M. & Sorkun, K., 1987. Rize Florası, Vegetasyonu ve Yöre Ballarının Polen Analizi, TÜBİTAK, TBAG-650, Ankara.
- IUCN, 2001. IUCN Red List Categories: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission, IUCN Gland, Switzerland and Cambridge. UK.
- İlisilü, K., 1992. İlaç ve Baharat Bitkileri. A.Ü. Ziraat Fak. Yay.No. 1256/360, Ankara.
- KCOSAD, 1994. Borçka (Artvin) Camili-Karagöl Orman Ekosistemlerini Koruma ve Geliştirme Olanakları Araştırması. Ankara: Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği Yayınları.
- Keskin M., 2007. Türkiye’de *Trifolium pratense* L. (Fabaceae) türü ve iki yeni var-

yete kaydı. Ot Sistematik Botanik Dergisi 14(2): 5-8.

- Kırış, R., Anlar, H.C., & Alıç, N., 2010. Artvin Orman Bölge Müdürlüğü Örneğinde Korunan Alanlara Farklı Bir Bakış, III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Cilt:I Sayfa: 153-164, 20-22 Mayıs 2010, Artvin.
- Kopar, İ. & Sever, R., 2008. Karagöl (Borçka-Artvin), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11 (1), 21-38.
- Lobin W., Neumann M., Bogner J. & Boyce P.C., 2007. A new Arum species (Araceae) from NE Turkey and Georgia. Willdenowia 37: 445-449.
- OGM, 2004. Camili Orman İşletme Şefliği Amenajman Planı. Orman İşletme Müdürlüğü, Borçka.
- Özer, Z., Tursun, N. & Önen, H., 2001. Yabancı Otlarla Sağlıklı Yaşam (Gıda ve Tedavi), 4Renk Yayınları, Ankara, 253 s.
- Özgüven, M., Sekin, S., Gürbüz, B., Şekeroğlu, N., Ayanoglu, F. & Erken, S., 2005. Tütün, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Üretimi ve Ticareti, Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası Teknik Kongresi, I. Cilt, 485-501, Ankara.
- Özhatay N., Byfield A & Atay S., 2003. Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları, İstanbul: WWF Türkiye.
- Özhatay, N. & Kültür, Ş., 2006. Check-List of Additional Taxa to the Supplement Flora of Turkey III, Turkish Journal of Botany, 30, 281-316.
- Özhatay, N., Byfield, A. & Atay, S., 2005. Türkiye'nin 122 Önemli Bitki Alanı, WWF Turkey. İstanbul, 476 pp.
- Özhatay, N., Koyuncu, M., Atay, S. & Byfield, A., 1997. Türkiye'nin Doğal Tıbbi Bitkilerinin Ticareti Hakkında Bir Çalışma, Doğal Hayatı Koruma Derneği, İstanbul, 121 s.
- Özhatay, N., Kültür, Ş. & Aksoy, N., 1999. Check-List of Additional Taxa to the Supplement Flora of Turkey II, Turkish Journal of Botany, 23, 151-169.
- Özhatay, N., Kültür, Ş. & Aslan, S., 2009. Check-List of Additional Taxa to the Supplement Flora of Turkey IV, Turkish Journal of Botany, 33, 191-226.
- Özhatay, N.F., Kültür, Ş. & Gürdal, M.B., 2011. Check-List of Additional Taxa to the Supplement Flora of Turkey V, Turkish Journal of Botany, 35, 589-624.
- Sağroğlu M. & Duman H., 2007. *Ferula mervynii* (Apiaceae) a distinct new species from north-east Anatolia, Turkey. Bot J Linn Soc 153: 357-362.
- Yıldırım Ş., 2008. The genus *Erysimum* L. (Brassicaceae) in Turkey, some new taxa, records, a synopsis and a key. Ot Sistematik Botanik Dergisi 15(2): 1-80.
- Yıldırım Ş., 2010. Some new taxa, records and taxonomic treatments from Turkey. Ot Sistematik Botanik Dergisi 17(2): 1-114.

doğal bitkilerin çiçek renklerine göre fotoğrafları







beyaz çiçekler



Alcea hohenackeri • Gülhatmi



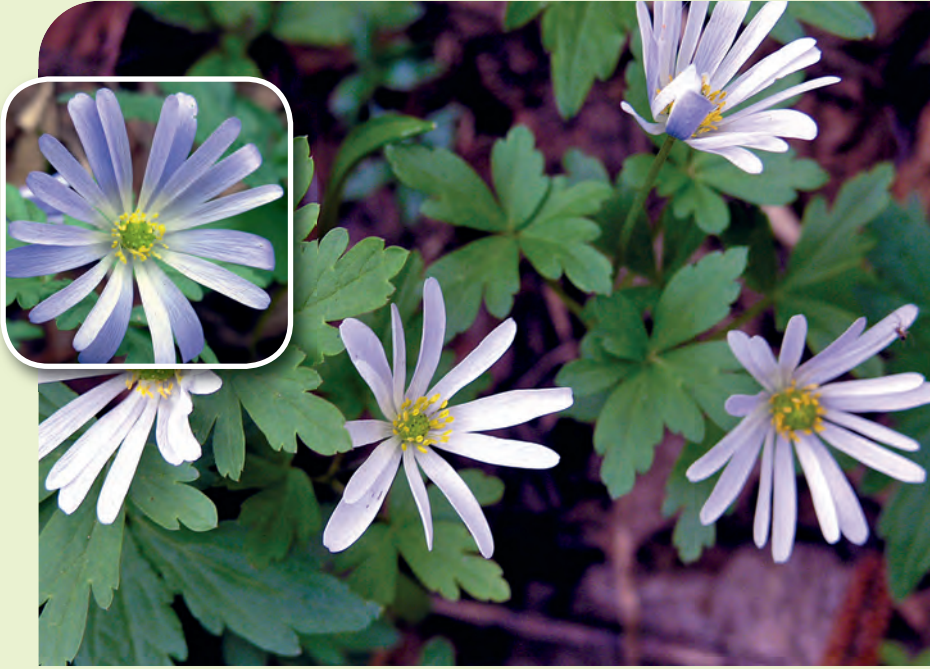
Alcea calverti • Hatmiçiçeği



Alisma plantago-aquatica • Susinirliotu, Kurbağa kaşığı



Alliaria petiolata • Sarımsakotu, Kuşekmeği



Anemone blanda • Yoğurt çiçeği, Güzel kırlalesi



Anemone caucasica • Kafkas kırlalesi



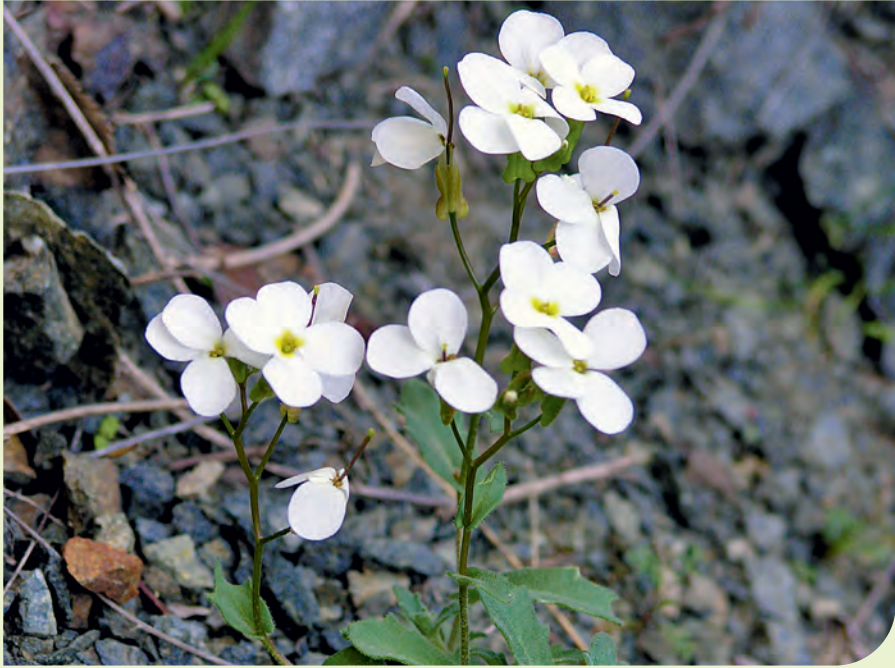
Anemone narcissiflora • Nergis çiçekli dağ lalesi



Antennaria dioica • Kedi ayağı



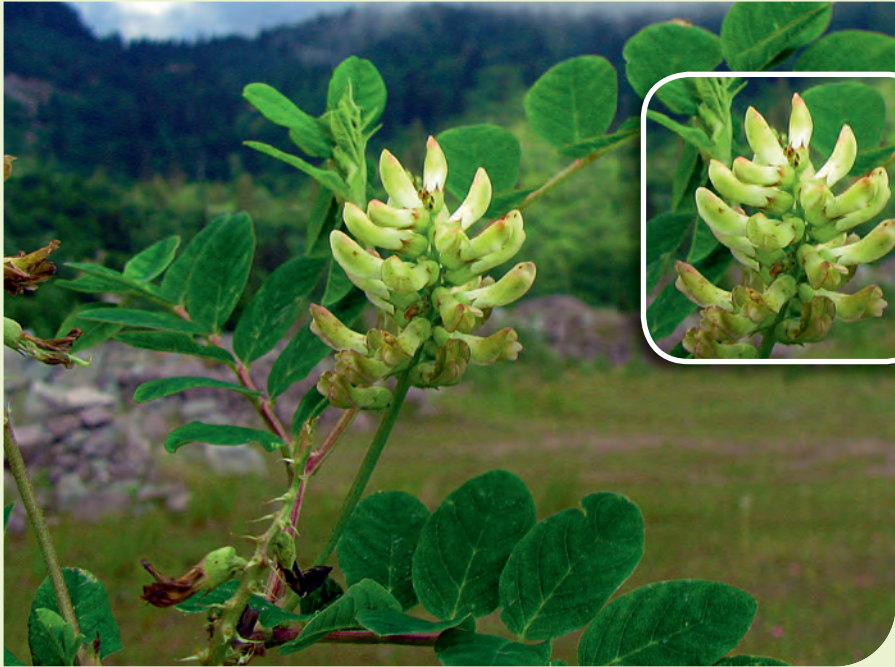
Anthemis tinctoria • Boyaca papatyası



Arabis caucasica • Kafkas kaya teresi, kaz teresi



Aruncus vulgaris • Yaygın ke isakalı



Astragalus glycyphyllos • Meyan yapraklı geven



Bellis perennis • Çayırközeli, Koyungözü, çayırpapatyası



Bituminaria acaulis • Katran yoncası (Syn.: *Psoralea acaulis*)



Buglossoides arvensis • Tarla sedefotu, Taşkesenotu



Calystegia silvatica • Büyük sarmaşık



Campanula alliariifolia • Beyaz çançeği



Cardamine bulbifera • Soğanlı köpükotu, Soğanlı suteresi



Campanula lactiflora • Sütbeyazı çançiçeği - Bal çiçeği



Cardamine impatiens • Kına çiçeğimsi köpükotu, Çayır köpükotu



Cardamine quinquefolia • Beş yapraklı köpükotu



Centaurea cheiranthifolia var. *cheiranthifolia* • Beyaz peygamberçiçeği



Circaea lutetiana • Suküpesi, Büyüccüotu



Centaurea appendicigera • Peygamber çiçeği



Convolvulus arvensis • Tarla sarmaşığı, Kuzu sarmaşığı



Corydalis angustifolia • Kaz kagası



Crocus vallicola • Beyazvargit, Hozmancuk, Beyazsafran



Cuscuta europaea • Avrupa kskt, cinsacı



Delphinium sp. • Hezaren



Dianthus crinitus • Yaban karanfili



Echium italicum • Italian engerek otu, Ayı kulağı, Bal çiçeği, Tilki kuyruğu



Dorycnium graecum • Kaplanotu



Euphrasia pectinata • Gözotu, Taraksı gözlükotu



Fumaria asepala • Şahtere



Galanthus woronowii • Karadeniz Kardeleni



Gypsophila tenuifolia • Çövenotu



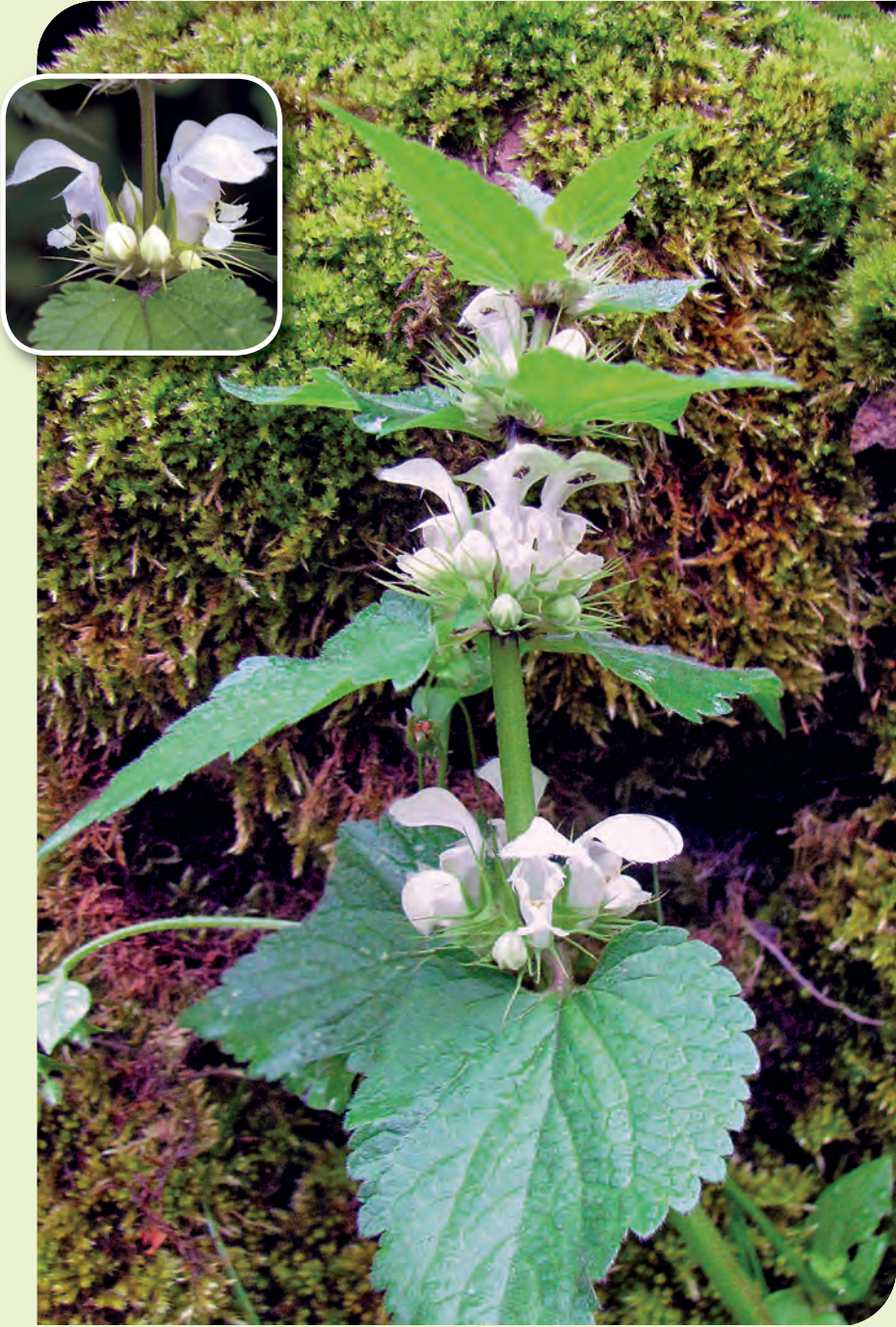
Heliotropium europaeum • Beyaz bambul, sigil otu, Akrep otu



Helleborus orientalis • Doğu noel gülü, Bohçaotu



Heracleum sphondylium • Tavşancılotu, Öğrekotu, Telahaş, Kekre, Datibaba



Lamium album • Beyaz çiçekli ballıbaba



Hesperis matronalis • Yaygın gece menekşesi



Lamium galactophyllum • Benekli ballıbababa



Lilium kesselringianum • Kafkas Zambağı



Lycopodium europaeus • Avrupa Kurt otu



Lamium garganicum • Pürüzsüz dağcıl ballıbabası



Murbeckiella huetii



Nasturtium officinale • Su teresi



Nonea lutea • Gökçe göz



Ornithogalum olygophyllum • Tükürükotu, Kurt soğanı



Oxalis acetosella • Ekşi yonca



Parnassia palustris • Yürekyaprağı



Pedicularis caucasica • Kafkas bitotu



Petasites hybridus • Veba kökü, kabalak, karakafes



Polygala vulgaris • Adi sütotu, yaygın sütotu



Potentilla elatior • Beyaz beşparmakotu



Platanthera bifolia • Keseli Salep



Potentilla micrantha • Parmakotu



Primula vulgaris • Mart çiçeği, Çuha çiçeği



Pyrola media • Pirola



Sambucus ebulus • Cüce mürver, Telli gelin, Bodur mürver, Ayiotu, Hekimana



Saxifraga rotundifolia • Taşkiran, Yuvarlak yapraklı taşkiran



Salvia staminea • Rozetli ada çayı



Satureja specigera • Köndar, Artvin kekiği



Sedum album • Ak damkoruğu, Çoban kavurgası



Sedum pallidum • Soluk damkoruğu



Silene vulgaris • Kaba gıvışganotu, Kaba yapışkanotu



Stachys annua • Yaz karabaşı



Spiranthes spiralis • Helezon saplı orkide, Spiral orkide



Stellaria media • Serçe dili, Kuşotu



Stachys iberica • İberya dağ çayı, karabaş



Symphytum ibericum • Bodur Karakafes otu, İspanyol kafesotu



Symphytum tuberosum • Yumrulu Karakafesotu



Tanacetum macrophyllum • Büyük yapraklı pire otu, İri yapraklı solucanotu



Tanacetum parthenium • Gümüşdüğme, beyaz papatya



Tanacetum sorbifolium • Pire otu



Teucrium polium • Mayasıl otu, Taş kekigi, bodur otu



Tradescantia fluminensis • Beyaz Telgraf çiçeği



Trifolium ambiguum • Kafkas üçgülü



Trifolium repens • Sürünücü tırfil, Ak üçgül



Thlaspi arvense • Tarla Akçağçeği



Tripleurospermum caucasicum • Kafkas kokusuz papatyası, Kafkas yabani papatyası



Scandix iberica • İberya zühre tarağı



Valeriana alliariifolia • Kediotu



Valeriana officinalis • Tibbi kediotu



Verbena officinalis • Mine çiçeği



sarı çiçekler



Aconitum anthora • Sarı kurtboğan



Agrimonia eupatoria • Kuzupıtrağı, Koyunotu



Ajuga chamaepitys • Yerçamı, Mayasilotu, Bodurot



Alchemilla caucasica • Kafkas aslanpençesi



Alchemilla sericea • Ipeksi aslanpençesi



Alyssum murale • Sarı kuduzotu, Duvar kuduzotu



Anthemis marschalliana • Sarı dağpapatyası, köpek papatyası



Anthemis tinctoria • Boyacı papatyası



Anthyllis vulneraria • Çoban gülü



Arnebia pulchra • Benli eğnik, Güzel eğnik



Asperula glomerata • Yapışkan otu



Asphodeline lutea • Kiral mızrağı, sarı yalancıciğirş



Caltha polypetala • Bataklık nergisi, su nergisi



Centaurea macrocephala • Peygamber çiçeği



Cephalaria gigantea • Pelemir, Acımık



Chamaesciadium acaule • Cüce Şemsiye Kerevizi



Chelidonium majus • Kırlangıç otu



Coronilla coronata • Dağ taçotu, Akrepotu



Coronilla orientalis • Doğu tacı, bahçetacı



Digitalis ferruginea • Arıkovanı, Yüksükotu, Parmakotu



Doronicum oblongifolium • Kaplanotu



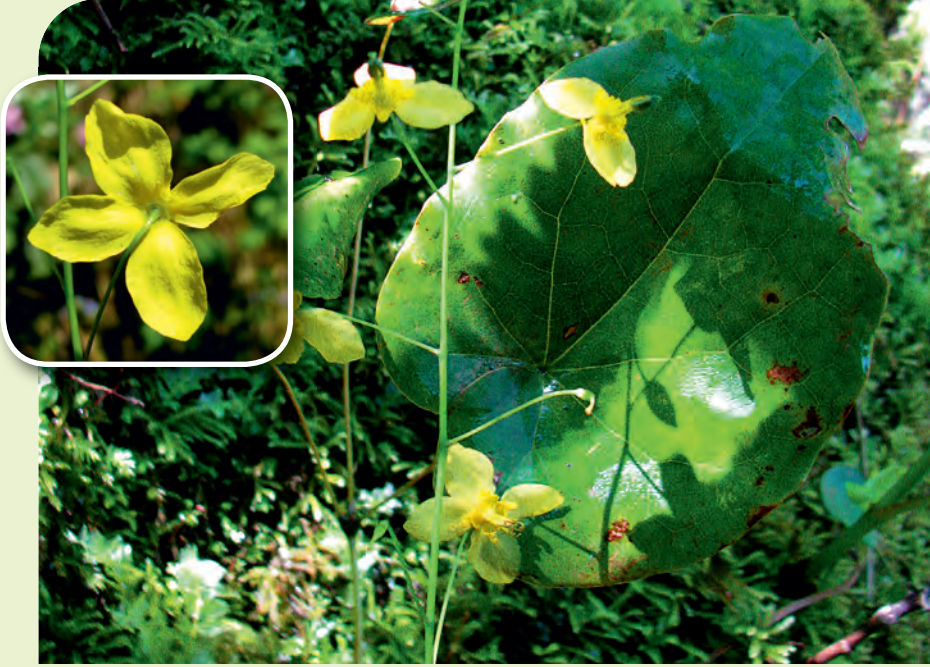
Doronicum balansae • Dağ kaplanotu



Draba bruniifolia • Kaya çiçeği



Draba hispida • Dolamaotu



Epimedium pinnatum subsp. *colchicum* • Keşik  lahı



Fibigia clypeata • G  neş otu



Gagea fistulosa • Altınyıldız



Gagea glacialis • Altınyıldız



Galeobdolon luteum • Sarı ballibaba



Galium verum • Sarı yoğurtotu



Genista tinctoria • Boyacı katırtırnağı



Geum urbanum • Karanfilotu, Meryemotu, Su karanfili



Helianthemum nummularium • Sarı altınçiçeği, gün gülü



Helichrysum armenium • Ölmez çiçek, Altın otu, Altın çiçeği



Hyoscyamus niger • Siyah banotu



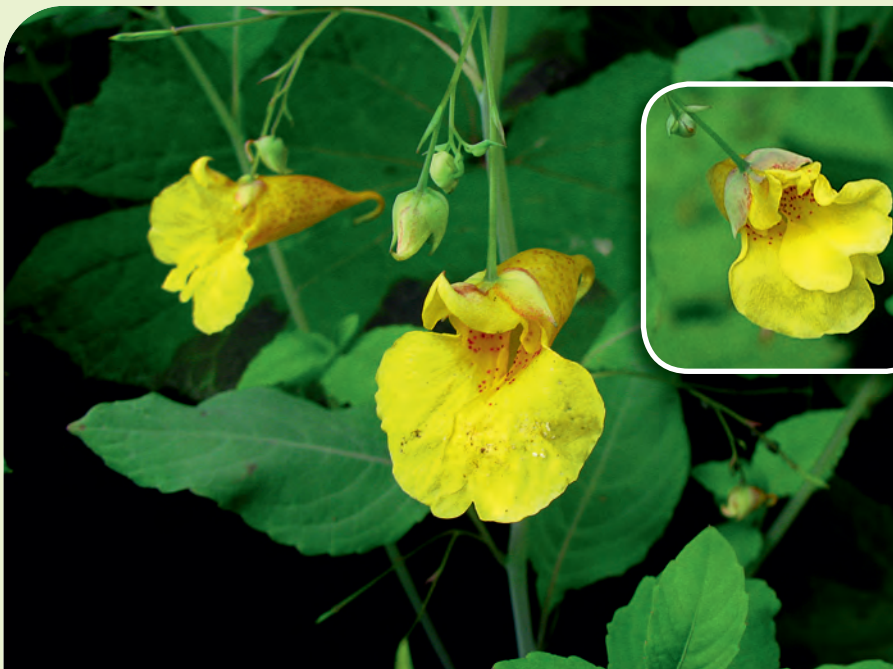
Hypericum perforatum • Kantaron, Koyunkıran, Binbirdelikotu



Hypericum bupleuroides • Sarı kantaron



Hypericum orientale • Doğu sarıkantaronu



Impatiens noli-tangere • Dokunmabana, Kına çiçeği



Iris caucasica • Kafkas süseni



Inula orientalis • Doğu Andızotu



Lapsana communis • Tavşan salatası, Şebrek, Meme otu



Lathyrus pratensis • ayır mrdmg



Leontodon crispus • Aslan dişi



Lotus corniculatus • Gazel boynuzu, Sepik



Lysimachia verticillaris • Noktalı altunkamışı



Oxalis corniculata • Sarı ekşiyonca



Pedicularis comosa • Sorguçlu bit otu



Pilosella hoppeana subsp. *cilicica* • Tüylü ot, atmaca otu



Pedicularis wilhelmsiana • Sorguçlu bit otu



Pisum sativum • Bezelye, Nazlı gelin



Potentilla crantzii • Sürünücü beşparmak otu



Potentilla erecta • Beşparmak otu, Tormantil



Potentilla reptans • Sürünücü beşparmak otu



Prenanthes abietina • Göknarısı eğikçiçek



Primula elatior • Çuhaçiçeği, Tutya



Primula veris • İri çuhaçiçeği



Ranunculus ficaria • Basurotu, yağlıçiçek



Ranunculus kochii • Zehirli düğün çiçeği



Reseda lutea • Sarı Muhabbet çiçeği



Rhinanthus angustifolius • İri çiçekli horozotu



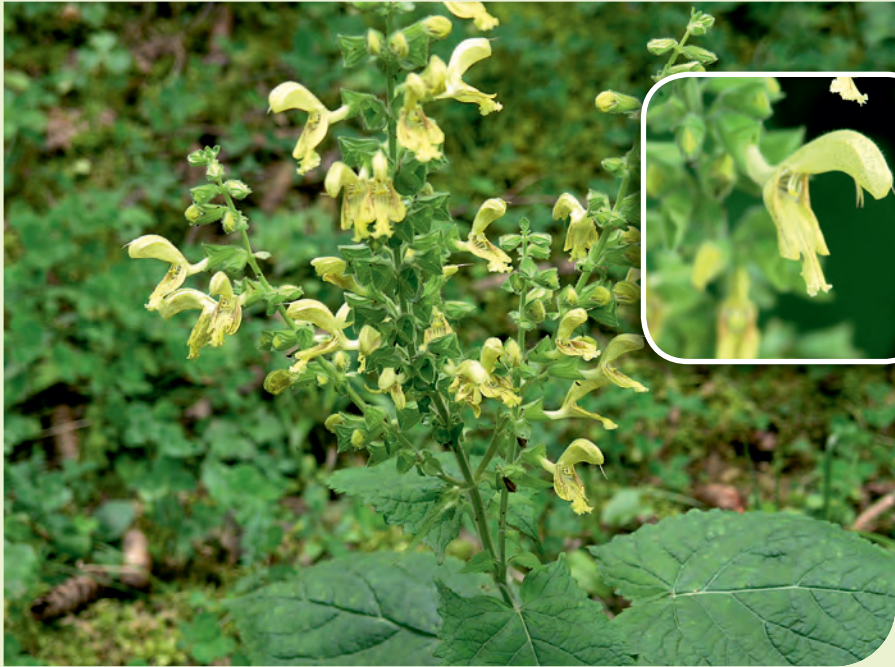
Rhynchocorys elephas subsp. *elephas* • Filburnu



Rhynchocorys stricta • Filburnu



Rhynchocorys orientalis • Doğu Filburnu



Salvia glutinosa • Yapışkan adaçayı



Sanguisorba minor • Küçük çayır düğmesi, amel otu, bostangüzeli,



Saxifraga cymbalaria • Sarı taşkıran



Scorzonera seidlitzii • Karakök, Tekesakalı



Scrophularia kotschyana • Siracaotu



Scutellaria orientalis • Doğu Kasidesi



Sempervivum transcaucasicum • Gelinparmağı, Kulakotu, Saksigüzeli, Naserotu



Senecio nemorensis • Koru kanaryaotu



Senecio othonnae • Kanaryaotu



Senecio pseudo-orientalis • Yalancı Doğu kanaryaotu



Senecio platyphyllos • Büyük kanarya otu



Turanecio taraxacifolius • Altınbaşak



Senecio vernalis • Bahar kanaryaotu, Bahar ekinotu, İmam kavuğu



Sibbaldia parviflora • Sibbaldia



Solidago virgaurea • Altınbaşak



Sonchus oleraceus • Eşek marulu



Telekia speciosa • Andız otu



Tragopogon aureus • Altuni tekesakalı



Tragopogon reticulatus • Tekesakalı, Yemlik



Tribulus terrestris • Demirdikeni, Pıtrak, Çakirdikeni, Çobanhoplatan, Deveçökerten



Trollius ranunculinus • Altıntop, Çünk



Tussilago farfara • Kabalak, Öksürük otu



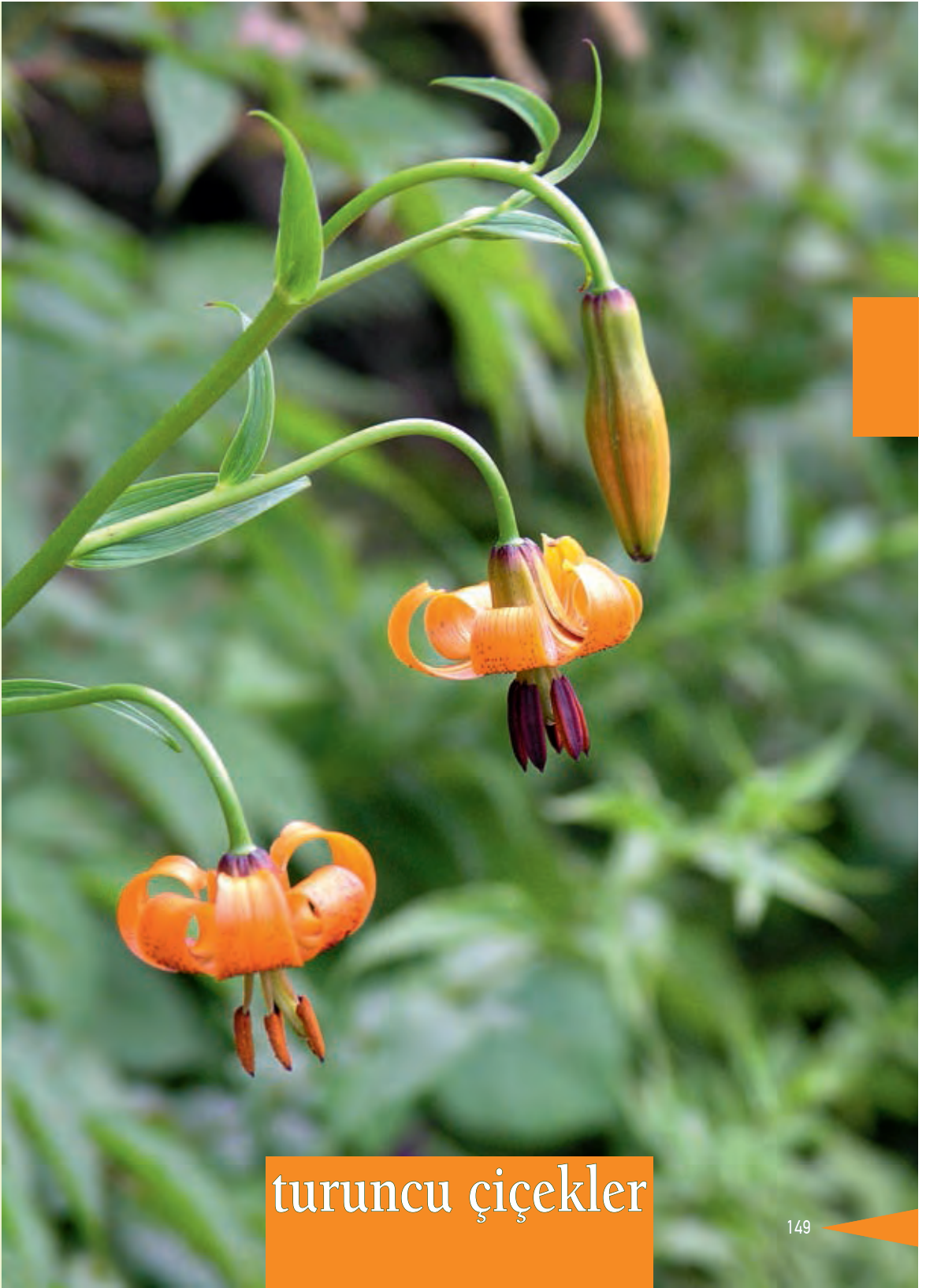
Vicia balansae • Burçak, fiğ



Viola altaica subsp. *oreades* • Dağ menekşesi, Altay menekşesi



Narthecium balansae • Bataklık çirışotu



turuncu çiçekler



Adonis aestivalis • Keklik gözü, Kuş lalesi



Anagallis arvensis • Tarla farekulağı



Geum coccineum • Kırmızı karanfilotu



Glaucium flavum • Boynuzlu gelincik



Lilium ponticum • Artvin zambağı, Karadeniz zambağı



Papaver pseudo-orientale • Yalancı doğu gelinciği, Ala haşhaşı



Papaver lateritium • Gelin çiçeği, gelincik



Physalis alkakengi • Güveyfeneri, Aşkelması, Kış Kirazı, Gelinotu



Vicia crocea • Turuncu fiğ



kırmızı çiçekler



Chenopodium foliosum • Itüzümü, Kırmızı sirken



Crassocephalum crepidioides • Duduka



Echium russicum • Kırmızı engerekotu



Lathyrus cicera • Bayır figi - Yemlik



Lathyrus rotundifolius • Yuvarlak yapraklı Mürdümük



Fragaria vesca • Yabani çilek



Papaver arenarium • Gelincik, Haşhaş



pembe çiçekler



Alcea hohenackeri • Gülhatmi



Androsace armeniaca • Sandal otu, kaya yasemini



Centaurium erythraea • Kırmızı kantaron



Epilobium angustifolium • Yakıtotu, meragölü, Dar yapraklı yakıotu



Epilobium hirsutum • Tüylü yakıotu, sazakotu, Çayır gülü, tüylü merakülü



Epilobium parviflorum • Beyazlamış yakıtotu



Erodium amanum • Dönbaba



Lamium purpureum • Pembe çiçekli ballıbab



Lathyrus roseus • Nazende, Mürdümük



Linum hypericifolium • Yabani keten



Lythrum salicaria • Kırmızı kan çiçeği, Hevhulma



Ononis arvensis • Kayışkiran, Sabankıran, Öküz deviren



Origanum vulgare • Yabani mercanköşk, Güvenotu, Dostotu, Kekikotu



Paeonia mascula • Şakayık



Phlomis pungens • Yelotu



Polygala anatolica • Anadolu süt otu



Polygonum amphibium • Su çoban­değ­neği



Polygonum bistorta subsp. *carneum* • Çıyanotu, Kurtpençesi, Çobanekmeği, sabırotu



Polygonum hydropiper • Subiberi



Potentilla oweriniana • Pembe beşparmakotu



Prenanthes purpurea • Pembe stlbacak



Primula auriculata • Tutya, Ufak kulaklı çuhaçiçeği, Ayıkulağı



Primula megaseifolia • Yürekyapraklı çuhaçiçeği, Karadeniz tutyası



Primula vulgaris • Mart çiçeği, Yerli çuhaçiçeği



Saponaria prostrata • Yatık sabunotu



Salvia huberi • Adaçayı



Scabiosa columbaria • Uyuzotu, cücükotu



Scutellaria pontica • Doğu Karadeniz Kasidesi



Sedum pilosum • Damkoruğu



Sedum spurium • Kırmızı kayakorugu



Sedum stoloniferum • Orman damkorugu



Silene compacta • Sık çiçekli yapışkanotu, Sık çiçekli nakıl



Stachy cretica • Dağ çayı, tüylü çay



Stachys macrantha • Büyük çiçekli dağçayı, Büyük çiçekli karabaş



Thymus praecox • Gösterişli kekik, Gösterişli Dağçayı, Doğu Karadeniz Dağçayı



Tanacetum coccineum subsp. *chamaemelifolium* • Pireotu, Kankırmızı solucanotu



Thymus transcaucasicus • Kafkas kekigi



Velezia rigida • Valizya



mor çiçekler



Allium aucheri • Yabani soğan



Allium schoenoprasum • Yaprak soğanı



Arctium lappa • Dulavrat otu, pıtrak otu-Hozik



Aster caucasicus • Kafkas yıldızpatısı



Astrantia maxima subsp. *maxima* • Iri astranya



Aquilegia olympica • Haseki küpesi



Calamintha grandiflora • Dağ nanesi, Misk otu



Campanula lactiflora • Çan çiçeği, bal çiçeği



Campanula latifolia • Geniş yapraklı çançiçeği



Campanula rapunculoides subsp. *cordifolia* • an ieği



Cardamine quinquefolia • Beş yapraklı köpükotu



Cardamine raphanifolia subsp. *acris* • Turp yapraklı köpükotu



Cardamine uliginosa • Acı tere



Centranthus longiflorus subsp. *longiflorus* • Uzun çiçekli mahmuzçiçeği, Kırmızı kediotu, Kırmızı kantaron



Centaurea cheiranthifolia var. *purpurascens* • Peygamber çiçeği



Centaurea iberica • Deligöz dikenli, Kısa dikenli gelin düğmesi



Centaurea pecho • Yanardöner



Centaurea pulcherrima var. *pulcherrima* • Peygamber çiçeği



Centaurea salicifolia • Sögütyapraklı peygamber çiçeği



Centaurea simplicicaulis • Narin peygamberçiçeği



Cephalanthera rubra • Kırmızı orkide



Consolida orientalis • Bahçe hezeranı



Clinopodium vulgare subsp. *vulgare* • Yaygın yabani fesleğen



Convolvulus cantabrica • Çalımsı sarmaşık



Coronilla varia subsp. *varia* • Renkli burçak, köriçen



Corydalis caucasica • Kafkas kazgagası



Cyclamen coum var. *coum* • Sıklamen, Buhurumeryem, Kirmenekşesi, Tavşankulağı



Cynoglossum creticum • Mor köpek dili



Cynoglossum glochidiatum • Dikenli köpek dili



Cynoglossum officinale • Köpekdili



Dactylorhiza osmanica • Osmaniye orkidesi, Çayır Salep Otu, çam salebi



Cynoglossum montanum • Dağ köpek dili



Dianthus sp. • Karanfil



Dianthus sp. • Karanfil



Dianthus sp. • Karanfil



Erigeron aster • Saraypatı şifaotu



Erigeron caucasicus subsp. *venustus* • Kafkas şifaotu



Eupatorium cannabinum • Sıtma otu, Su keteni



Fritillaria latifolia • Geniş yapraklı terslale



Fumaria officinalis • Şahtere, Sarılıkotu



Geranium rotundifolium • Yersarmaşığı, Yuvarlak yapraklı turnagagası



Geum rivale • Su karanfili, bitotu



Geranium psilostemon • Karagözlü turnagagası



Gentianella caucasica • Kafkas gentiani



Geranium dissectum • Turna gagası



Geranium ibericum subsp. *ibericum* • Kafkas turnagagası



Geranium lucidum • Parlak turnagagası



Geranium robertianum • Itırçıçeği, leylekotu,



Gladiolus kotschyanus • Keklik çiğdemi, karga soğanı, mor yaban glayölü



Gladiolus atroviolaceus • Karga soğanı



Glechoma hederacea • Yersarmaşığı



Hedysarum hedysaroides • Fığ otu



Hesperis matronalis subsp. *adzharica* • Gece Menekşesi, Gecegündüz Çiçeği



Lathraea squamaria • Gizli ot



Lactuca macrophylla • Büyük yapraklı marulotu



Lathyrus vernus • Nazende, Ilkbahar tavşan bezelyesi



Leonurus quinquelobatus • Aslankuyruğu



Lithospermum purpurocaeruleum • Morumsu taşkesenotu



Malva neglecta • Köse ebe  meci, K     ebe  meci



Marrubium sp. • Boz ot, İt sineği, Kara derme, Köpek otu,



Melampyrum arvense • Tarla bildircinbuğdayıinek buğdayı, karamuk



Nonea pulmonarioides • Kedi nanesi



Orchis simia • Orkide, maymun orkidesi, Püsküllü, Tavşantopuğu



Origanum rotundifolium • Yuvarlak yapraklı mercanköşk



Pedicularis atropurpurea • Bit otu



Pimpinella rhodontha • Abdestbozan otu



Pinguicula balcanica subsp. *pontica* • Yağ otu, yağ çanağı



Polygala alpina • Alpin sütotu



Primula algida • Çuhaçiçeği, tutya



Prunella vulgaris • Yaraotu, Dağ erikotu



Pulsatilla violacea subsp. *armena* • Dağ lalesi



Salvia sclarea • Türkmen adaçayı, Tüylü adaçayı



Salvia verticillata subsp. *verticillata* • Daldırak, Mor çiçekli adaçayı



Satureja hortensis • Köndar, Sater, Geyikotu



Scabiosa caucasica • Kafkas uyuzotu



Scilla winogradowii • Moryıldız, maviyıldız



Scopolia carniolica • Çanotu, deliotu, Rus güzelavratotu



Stachys sylvatica • Hamsırgan



Swertia iberica • Çentiyan



Teucrium chamaedrys subsp. *trapezunticum* • Kısamahmut otu, Yer meşesi



Trachystemon orientalis • Hodan, Kaldırak otu,



Teucrium orientale • Kısa mahmut otu , Dalak otu



Valeriana alliariifolia • Kediotu



Veronica anagallis-aquatica • Sucul yavşanotu, Su fare kulağı



Veronica gentianoides • Buzcul yavşanotu



Vicia cracca • Fig



Vinca herbacea • Otsu cezayirmenekşesi



Viola odorata • Kokulu menekşe



Viola tricolor • Hercai menekşe



Ziziphora capitata • Başlı dağ reyhanı



mavi çiçekler



Ajuga orientalis • Doğu mayasilotu



Anagallis arvensis var. *arvensis* • Tarla farekulağı



Anchusa azurea var. *azurea* • Gök mavisi sığirdili



Anemone caucasica • Kafkas dağlalesi



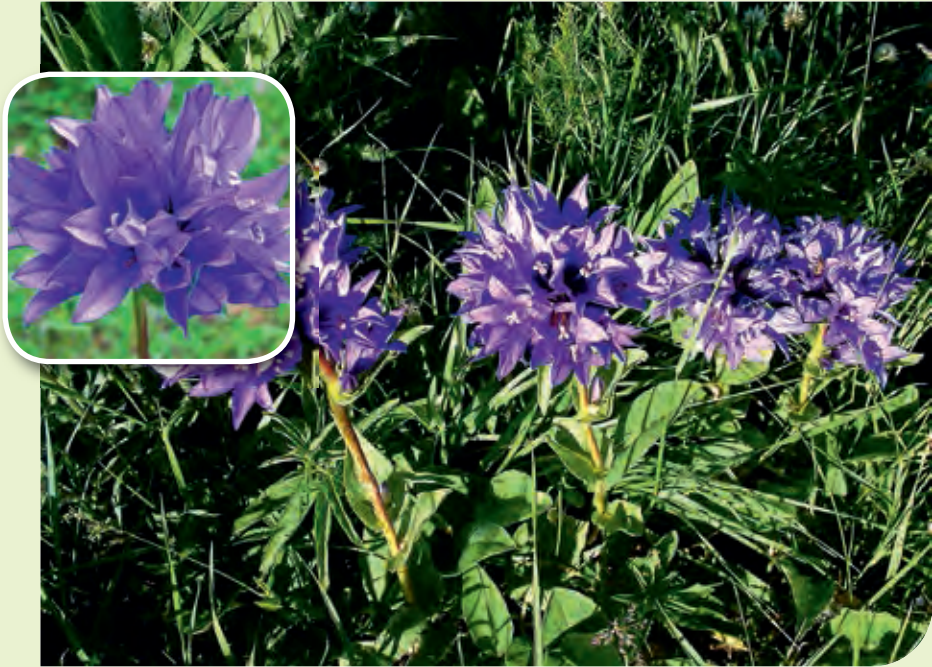
Brunnera macrophylla • Büyük yapraklı unutma beni



Asperula orientalis • Doğu yapışkanotu



Campanula aucheri • Çan çiçeği



Campanula glomerata subsp. *hispida* • Yumak çiçekli çançiçeği



Campanula olympica • Olimpiya an ieği



Campanula stevenii subsp. *stevenii* • an ieği



Campanula tridentata • Üçdişli çan çiçeği



Cicerbita racemosa • Eşekmarulu



Cichorium intybus • Yabani hindiba



Echinops ritro • Tüysüz mavidünya, Mor top, Tüysüz Topuz



Delphinium flexuosum • Hazeren



Echium vulgare • Yaygın engerekotu



Gentiana verna subsp. *pontica* • Laz kantaronu



Gentiana asclepiadea • İpekotumsu kantaron



Gentiana pyrenaica • Centiyan



Gentiana septemfida • Yedi parçalı kantaron



Globularia trichosantha • Küre çiçeği, Köseyayılımı,



Myosotis alpestris • Dağ minesi



Muscari neglectum • Salkım sümbül



Myosotis lithospermifolia • Sedefotu yapraklı unutma beni



Polygonum perfoliatum • Çobandeğneği



Omphalodes cappadocica • Mavi gözlü Meryem



Scilla siberica subsp. *armena* • Dağ soğanı-Dağ Maviyıldızı



Symphytum asperum • Kaba kafesotu



Veronica liwanensis • Artvin yavşanotu



değişik renkler



Aristolochia iberica • Lohusa otu



Andrachne telephioides • Sandal otu



Asparagus persicus • İran kuşkonmazı



Asplenium septentrionale • Baldınkara



Asplenium trichomanes • Baldınkara



Atropa belladonna • Güzel avrat otu



Briza media • Ortanca kuş yüreği, Adi zembil otu



Capparis ovata var. *herbacea* • Kapari, geberotu, gebere



Chrysosplenium dubium • Altın Taşkıran Çiçeği



Cleome ornithopodnioides • Kuş örümcek çiçeği



Datisca cannabina • Yalancı kenevir, Gence, Renk otu



Cirsium obvallatum • Köygöçüren



Drosera rotundifolia • Güneş gülü



Echinops pungens • Deve dikenii



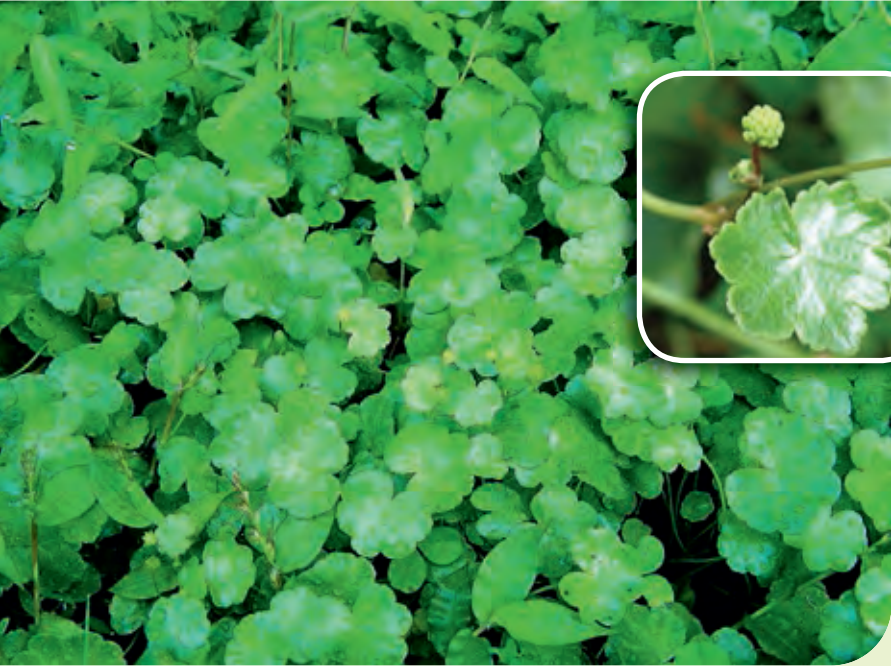
Equisetum sp. • Atkuyruğu, kırkkilit



Eryngium giganteum • Boğa dikeneni, Güz dikeneni, Çoban cırası



Euphorbia myrsinites • Sütlegen



Hydrocotyl ramiflora • Su taşı, su ebeğümeci



Lycopodium clavatum • Kibritotu, kurtayağı, kurtpençesi



Lycopodium europaeus • Kurtotu, kalkanotu



Menyanthes trifoliata • Acı yonca, Su yoncası



Microstegium vimineum • Bambu çimi



Osmunda regalis • Kral eğreltisi



Parietaria judica • Duvar feslegeni, bereotu



Paris incompletea • Tilkiüzümü



Paronychia kurdica • Dolamaotu



Petasites hybridus • Melez vebakökü



Polypodium vulgare • Besbaye, Benekli Eğreltiotu



Phytolacca americana • Şekerci boyası, Güvercin üzümü, dünya güzeli



Plantago longifolia • Sinirotu, Uzunyapraklı Damarlıot, Kırkdamarotu, Yılan yastığı



Polygonatum multiflorum • Mührüsüleyman



Polygonatum verticillatum • Mührü Süleyman, Boğumluca ot



Pteris cretica • Pteris, Eğreltiotu



Rumex alpinus • Dağ labadasi



Rumex ponticus • Labada, kuzukulağı



Sanicula europaea • Deve Kulağı, Yaraotu



Scirpus sylvaticus • Saz otu, Hasır sazi



Scleranthus perennis • Çokyıllık yumakotu



Scrophularia olympica • Sıraca otu



Sedum telephium subsp. *maximum* • Büyük yapraklı kaya korusu



Solanum nigrum • Kara tilki üzümü



Stipa pulcherrima • İri sorguçotu



281



Urtica dioica • Isırgan, çinçar



Vincetoxicum scandens • Panzehir otu, Kırlangıç otu



Veratrum album • Abutarat, Ak çöpleme, Beyaz çöpleme



Viscum album subsp. *album* • Ökse otu, Çekem



Xanthium spinosum • Pıtrak



çalı ve ağaçlar



Abies nordmanniana subsp. *nordmanniana* • Doğu Karadeniz Göknarı



Acer campestre subsp. *leiocarpum* • Ova Akçaağacı



Acer cappadocicum var. *cappadocicum* • Doğu Karadeniz Akçaağacı, Beşparmak Akçaağacı



Acer divergens var. *divergens* • Beş loplu Çoruh akçaağacı



Acer divergens var. *trilobum* • Üç loplu Çoruh Akçağacı



Acer platanoides • Çınar yapraklı Akçağaç



Acer tataricum • Tatar Akçağacı



Acer trautvetteri • Kayın gövdeli Akçağaç



Actaea spicata • Isaoğlu



Alnus glutinosa subsp. *barbata* • Sakallı kızılğaç



Amelanchier rotundifolium • Taşarmudu



Arbutus andrachne • Sandal



Arceuthobium oxycedri • Ardıç burçu



Betula litwinowii • Kafkas tüylü huşu



Betula medwediewii • Kızılağaç yapraklı huş



Betula pendula • Salkım huş



Betula recurvata • Artvin Huşu



Bruckenthalia spiculifolia • Başak Çiçekli Brukentelya



Buxus sempervirens • Yaygın şimşir



Carpinus betulus • Yaygın gürgen



Carpinus orientalis subsp. *orientalis* • Doğu gürgeni



Castanea sativa • Anadolu kestanesi



Celtis glabrata • Çitlenbik



Chamaecytisus hirsutus • Sert tüylü süpürgelik



Cistus creticus • Pembe çiçekli Laden



Cistus salviifolius • Adaçayı yapraklı laden



Clematis vitalba • Ak asma, duman asması, yaban sarmaşığı



Colutea armena • Patlangaç



Cornus mas • Kızılcık



Cornus sanguinea subsp. *australis* • Yabani kızılıcık



Corylus avellana • Fındık



Cotinus coggygia • Peruka alı



Cotoneaster integerrimus • Yaygın dağ muşmulası



Cotoneaster morulus • Dağ muşmulası, taş elması



Cotoneaster nummularia • Taş elması



Crataegus microphylla • Küçük yapraklı ahıç



Crataegus monogyna subsp. *monogyna* • Ahıç, Kirkat, Yaygın akdiken



Crataegus orientalis var. *orientalis* • Kırkat, Pürüzsüz yemişgen



Crataegus pentagyna • Mor alıç



Daphne glomerata • Yabani define



Daphne pontica • Karadeniz defnesi



Daphne pontica • Karadeniz defnesi



Diospyros lotus • Kara hurma



Empetrum nigrum subsp. *hermaphroditum* • Kargaüzümü



Ephedra major • Deniz üzümü



Epigaea gaultherioides • Dağ elması



Euonymus europaeus • Papaz külahı,    ağacı,   c k



Euonymus latifolius subsp. *latifolius* • Papaz külahı,      a ı



Fagus orientalis • Doğu kayını



Ficus carica subsp. *carica* • Yabani incir



Frangula alnus subsp. *alnus* • Barut ağacı



Fraxinus angustifolia subsp. *oxycarpa* • Dişbudak



Fumana procumbens • Kırgülü



Hedera colchica • Kafkas orman sarmaşığı



Hypericum androsaemum • Koyunkıran, binbirdelikotu, sarıkantaron



Ilex colchica • Kafkas çobanpüşkölü



Jasminium fruticans • Yasemin



Juniperus communis var. *saxatilis* • Adi Ardiç



Juniperus oxycedrus subsp. *oxycedrus* • Katran Ardıcı



Laurocerasus officinalis • Karayemiş



Lonicera caprifolium • Keçikulağı hanımeli



Lonicera caucasica subsp. *caucasica* • Kafkas hanımeli



Lonicera xylosteum • Kırmızı Hanımeli, Odunsu Hanımeli, Avrupa Hanımeli



Mespilus germanica • Döngel, Muşmula



Olea europaea var. *sylvestris* • Zeytin



Osmanthus decorus • Osmantus, Defne yapraklı akçakesme



Ostrya carpinifolia • Gürgen yapraklı kayacık



Paliurus spina-christi • Kara çalı



Periploca graeca var. *graeca* • İpekotu



Picea orientalis • Doğu Ladini



Platanus orientalis • Doğu Çınarı



Pinus sylvestris var. *hamata* • Sarıçam



Populus tremula • Titrek kavak



Prunus divaricata • Erik



Punica granatum • Nar



Pyracantha coccinea • Ateşdikeni, Tavşan elması



Quercus petraea subsp. *iberica* • Sapsız meşe



Quercus pontica • Doğu Karadeniz meşesi



Rhamnus imeretinus • Büyük yapraklı cehri



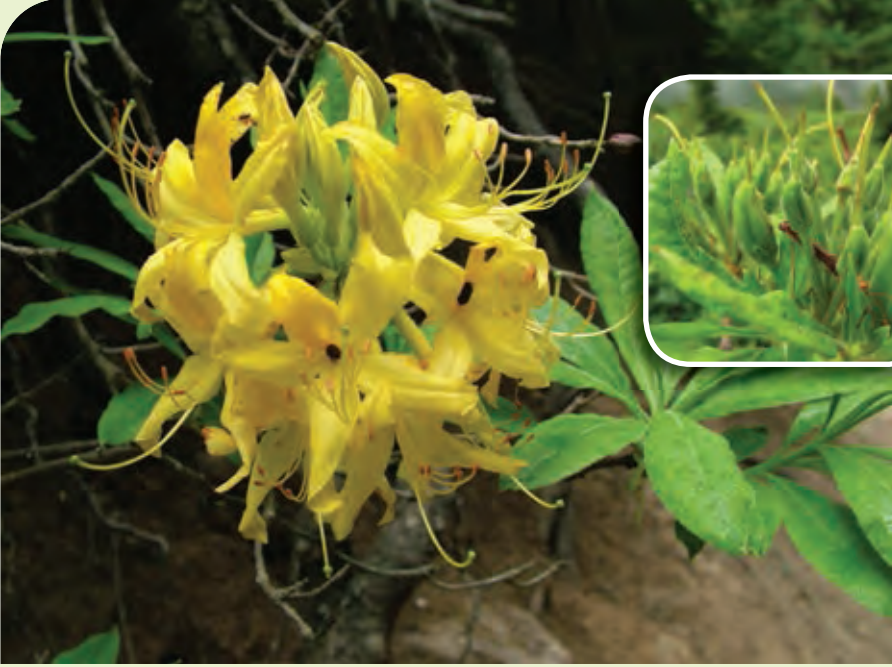
Rhamnus microcarpus • Küçük meyveli cehri



Rhamnus pallasii • Cehri



Rhododendron caucasicum • Kafkas orman gülü



Rhododendron luteum • Sarı çiçekli orman gülü, Yel çiçeği



Rhododendron ponticum subsp. *ponticum* • Mor çiçekli orman gülü, Komar



Rhododendron smirnovii • Kırmızı çiçekli orman gülü



Rhododendron ungerii • Beyaz çiçekli orman gülü



Rhus coriaria • Sumak, Derici sumağı, Tatari, Tetri



Rubus canescens var. *canescens* • Tüylü böğürtlen



Rubus caucasicus • Kafkas böğürtleni



Rubus idaeus • Ahududu



Rubus platyphyllos • Geniş yapraklı böğürtlen, Jol



Rubus discolor • Böğürtlen



Ruscus aculeatus • Tavşanmemesi



Ruscus colchicus • Kafkas tavşanmemesi



Salix caprea • Keçi söğüdü



Salix caucasica • Kafkas söğüdü



Sambucus nigra • Kara mürver



Smilax excelsa • Saparna, Frengikökü



Sorbus aucuparia • Kuş üvezi



Sorbus torminalis var. *torminalis* • Yabani üvez, Akçağaç yapraklı üvez



Sorbus umbellata var. *cretica* • Beyaz yapraklı üvez



Staphylea pinnata • Ağzılık Çalısı, patlak



Taxus baccata • Adi Porsuk



Tilia rubra subsp. *caucasica* • Kafkas ıhlamuru



Ulmus glabra • Dağ karaağacı



Vaccinium arctostaphylos • Trabzon çayı, ayı üzümü, gerdanlık, Moçvi, Likapa



Vaccinium myrtillus • Çoban üzümü, Yabani mersin



Vaccinium uliginosum • Siyah meyveli ayı üzümü



Viburnum lantana • Tüylü kartopu



Viburnum opulus • Top kartopu, Yaygın kartopu



Viburnum orientale • Doğu kartopu



Bölgenin tıbbi ve aromatik bitkileri



SPERMATOPHYTA**GYMNOSPERMAE****PINACEAE**

Abies nordmanniana (Stev.) Spach subsp. **nordmanniana**

Doğu Karadeniz Gökarnı

Kozalakları ve gövdesi üzerinde meydana gelen sakız antiseptik ve yara iyi edici olarak kullanılmaktadır. Yaprakları balgam söktürücü ve kabız etkiye sahiptir.

Picea orientalis (L.) Link

Doğu Ladini

Tomurcukları, yaprakları ve odunundan reçine, esans, çıra, phlobaphene, tanen elde edilmektedir. Esansında pinene, camphene, phellandrene, bornyl asetat vardır. Antiseptik, balsamik, balgam söktürücü, ağrı kesici, antibiotik ve iltihaplanmaya karşı, infusion destile suyu, toz ve merhem olarak kullanılmaktadır. Çıranın destilasyonundan turpentine elde edilir ve haricen kullanılan merhemlerin içeriğine katılır.

Pinus sylvestris L. var. **hamata** Steven

Sarıçam

İnce dallar, sürgünler, tomurcuklar ve reçinesinden yararlanılmakta olup, tanen, reçine, primerik ve primerinik asitler terpenin ve pinipikrin içermektedir. Tomurcukları, reçineli maddeler, uçucu yağ (%1-2), acı madde taşır. Zehirli madde taşımayan hafif bir idrar söktürücüdür. Solunum sistemi hastalıklarında yumuşatıcı ve balgam söktürücü olarak kullanılır. Yaprakları, Pinen'ler, silvestren, kadinen, terpineol ve bornil asetat gibi bileşikler taşımaktadır. Dahilen göğüs nezlesine karşı, balgam söktürücü, yatıştırıcı ve antiseptik (belsoguklugunda) olarak kullanılır. Haricen, merhem halinde romatizmaya karşı, ağrıyan yere sürmek suretiyle kullanılır. Çam soymuğunun kuvvet verici ve bilhassa verem hastalığını iyi edici olduğu kanısı ile kullanılmaktadır. Kabuğu, tanen taşıması nedeniyle deri endüstrisinde sepileyici madde ve tedavide kabız olarak kullanılmaktadır. Infusion ve Dekoksasyon, sıvı ekstre, esans ve katran olarak kullanılır. Reçineden elde edilen turpentine kan çıkarıcı etkisinden dolayı haricen kullanılır. Odununun kuru destilasyonundan yağ elde edilir. Bitkisel katranı köklerin destilasyonu ile elde edilir ve geniş kullanım alanı vardır. Bunlardan birisi eczacılıkta saç dökülmelerine karşı ya da saçların sağlıklı ve güçlü olmasını sağlar.

TAXACEAE

Taxus baccata L.

Porsuk, Akri

Yaprakları kullanılır. Taxin, milossin, taxicotine, tanen, esans içerir. Adet söktürücü, kalp kuvvetlendirici, uyuşturucu etki yapar. Özellikle iğne yaprakları ve sürgünleri çok zehirlidir. Ancak sadece olgun halde iken arillusu lezzetli ve zehirsiz olup, yenilebilir. Hafif dozlarda alınırca damar daraltıcı ve adet söktürücü etki yapar. Spazmlara, romatizma ve saraya karşı kullanılmışsa da çok zehirli olduğu için halen bu kullanımlar terk edilmiş ya da ender olarak kullanılmaktadır. Bu bitki ile zehirlenerek ölmüş hayvanların etleri, pişirildikten sonra bile tehlikelidir. Fazla dozda alınırca kalbi felç eder ve bayanlarda çocuk düşürmeye yol açar. Yeni yapılan bazı bilimsel araştırmalarda (ABD'de Erlangen Üniversitesi, Mr. Hanning König ve ekibi tarafından) Birleşik Amerika'da yetişen *Taxus brevifolia*'nın kabuğundan bir şekilde çalışmasını sağlar, hastalıktan sonra nekahet devresinin kolay atlatılmasına yardımcı olur. İdrar tutukluğu ile mide ve karın ağrısına iyi gelmektedir. Eski Mısır'da sindirim kolaylaştırıcı ve bağırsak parazitlerine karşı kullanılmıştır. Eski Yunan'da da Hippokrates (iÖ 460-377) tarafından vebaya karşı, Yaşlı Plinius (23-79) ve Galienus (131-201) tarafından da karacigeri temizlemek ve öfke-

CUPRESSACEAE

Juniperus oxycedrus L.

Katran Ardıcı

Uçucu yağ, rezin, kadinen ismi verilen bir triterpen ve fenol türevleri taşımaktadır. Bitkinin gövde, dal ve kök odununun büyük küpler içinde yakılması ve elde edilen ürünün süzülmesi ile elde edilen Ardıç Katranı, insan ve hayvanlarda görülen bazı deri hastalıklarının (Uyuz) tedavisinde haricen kullanılır.

Juniperus communis L.

Adi Ardıç, Yaygın Ardıç

Şekerler (glikoz, sakkaroz), organik asitler, reçineli bileşikler, acı madde ve uçucu yağ(%0.5-2) taşımaktadır. Tohumu; idrar yollarını ve mesaneyi temizlemekle kalmaz, aynı zamanda kum ve taşın atılmasına yardımcı olur. Önemli bir özelliği de kandaki şeker miktarını düşürmesidir. Pankreasın düzenli bir şekilde çalışmasını sağlar, hastalıktan sonra nekahet devresinin kolay atlatılmasına yardımcı olur. İdrar tutukluğu ile mide ve karın ağrısına iyi gelmektedir. Eski Mısır'da sindirim kolaylaştırıcı ve bağırsak parazitlerine karşı kullanılmıştır. Eski Yunan'da da Hippokrates (iÖ 460-377) tarafından vebaya karşı, Yaşlı Plinius (23-79) ve Galienus (131-201) tarafından da karacigeri temizlemek ve öfke-

li mizacı gidermek için önerilmiştir. Ardıç ağacı simyacılarca felsefe taşı yapımında da kullanılmıştır. Dayanıklı yapısından dolayı Romalılarda Jüpiter'e (Zeus) adanmıştır. Ayrıca, cadılardan korunma amacıyla evlerin önlerine ardıç dikilmiş ya da kapılara ardıç dalları asılmıştır. Yılanları kovmak için ardıç yakılmıştır. Uyarıcı ve iştah açıcıdır. Vücuda kuvvet verir. Kansızlığa iyi gelir. Hastalıklarda, iyileşme devresini kısaltır. Antiseptiktir. Kandaki şeker oranını düşürür. Kadınlarda görülen beyaz akıntıyı keser, adet ağrılarını azaltır. Kuvvetli bir idrar söktürücü olan Ardıç, böbrekleri ve idrar yollarını temizler. Mide ve bağırsak gazlarını giderir. Terletici bir bitki olduğu için vücutta biriken fazla suyu boşaltmaya yardımcı olur. Romatizma şikayetlerini azaltır. Solunum yollarını açıcı etkisi ve içerdiği C vitamini ile soğuk algınlığına karşı faydalıdır. Hollandalı Dr. Franciscus Sylvius adındaki bir ilaç kimyageri, böbrek rahatsızlıklarını tedavi etmek amacıyla bir ilaç geliştirmek isterken ardıç meyveleriyle alkolü birlikte damıtmış ve bugün Cin adıyla bilinen içeceği bulmuştur. Cinin içine, mayalandırılmış tahılın yanında; kişniş tohumu, süsen, melek otu kökü, meyan kökü, badem, tarçın, karaman kimyonu, kakule, rezene, anason, kurutulmuş limon ve portakal kabuğu gibi bitkiler de girer. Bu koku ve lezzet verici maddelerin çeşitlerine ve oranlarına göre her cin üreticisinin dışarıya sızdırmak istemediği kendine özgü bir formülü ve her firmanın ayrı tadımlı bir cini vardır. (Cin sözcüğü Fransızcada ardıç meyvesi anlamına gelen "genievre" sözcüğünün, İngilizceye dönüşmüşünün kısaltılmışından Türkçeye geçmiştir). Ardıcın bileşiminde glikoz ve sakaroz, reçine, acı madde, uçucu yağ, tanenler, flavonoidler, çeşitli asitler, kükürt, bakır, kobalt, az miktarda demir ve alüminyum mineralleri bulunur. Ardıcın mikrop öldürücü, iltihap giderici, güçlendirici, spazm çözücü, idrar söktürücü, terletici, ağrı kesici, mide güçlendirici, sindirim kolaylaştırıcı, karaciğer güçlendirici, iştah açıcı etkileri vardır. Damar sertliği, kalp yetmezliği, romatizma ağrıları olanlara, gut hastalarına, kas hastalığı çekenlere, şekere, ishale, kısırlığa, idrar yolları rahatsızlıklarına, adet düzensizliklerine, depresyona karşı kullanılır.

ANGIOSPERMAE

DICOTYLEDONAE

RANUNCULACEAE

Helleborus orientalis Lam.

Noelgülü, Bohtaotu, Danabağırtan, Karaot

Tüm organlar zehirli, ancak en yüksek toksin rizomlarında toplanmıştır. Glikozitler, helleborin ve helleborein içerir. Uyuşturucu, lokal uyarıcı, kalbe yararlı, zehirli olmasına karşın eski çağlardan beri tıpta kullanılır. Hippokrates ve Dioskorides gibi bilim adamları birçok hastalıkların tedavisinde bu bitkiyi önermektedirler. Özellikle çocukların barsak kurtlarını düşürücü etki yapar. Yine sara ve delilik gibi beyinsel rahatsızlıklara narkotik tedavi olarak iyi geldiği bilinmektedir. Haricen bilhassa veteriner hekimliğinde hayvanların derilerinde bulunan parazitlere karşı kullanılır. Sancılanan hayvanları iyi etmek için kullanılmaktadır.

Caltha polypetala Hochst. ex Lorent

Çiçekli dallar ve kök yatıştırıcıdır. Çiçeklerinden sarı renkli bir boyar madde çıkarılır. Zehirli bir bitkidir.

Aconitum nasutum Fisch. ex Rehb.,

Kurtboğan, Kaplanboğan

A. orientale Mill.

Alkaloitler (Akonit vd) taşımaktadır. Ağrı kesici etkiye sahiptir. Bütün bitki zehirlidir. Kalp durması sonucu ölüme sebep olur.

Delphinium sp.

Sabit yağ ve alkaloitler (delfinin ve stafisagrin) taşımaktadırlar. Zehirli bitkilerdir.

Consolida orientalis (Gay) Schröd.

Bahçe hezeranı

Tohumları parazitlere karşı kullanılır.

Clematis vitalba L.

Akasma, Fukaraotu, Peçek

Yaprakları haricen romatizma ağrılarına karşı kan toplayıcı olarak kullanılır.

Adonis aestivalis L. subsp. **parviflora** (Fisch. ex DC.) Busch

Keklikgözü, Kanavcıotu

Glikozitler taşır. Kalp kuvvetlendirici ve idrar artırıcıdır.

Aquilegia olympica Boiss.

Hasekiküpesi

Çiçekli dallar kabız, idrar artırıcı ve terletici etkiye sahiptir.

PAPAVERACEAE	
Chelidonium majus L.	Kırlangıçotu, Temreotu
Alkaloidler (chelidonin ve türevleri) taşımaktadır. Toprak üstü kısmı ve usaresi idrar ve safra artırıcı, mushily, yatıştırıcı ve uyutucu etkilere sahiptir. Göz hastalıklarına karşı kullanılmaktadır. Yüksek miktarda zehirlidir. Taze sütü, haricen sigillere karşı kullanılır.	
Fumaria microcarpa Boiss. ex Hausskn., F. asepal a Boiss.	Şahtereotu
Tanen, potasyum tuzları, fumarik asit ve izokinolein sınıfı alkaloidler (fumarin vd) taşımaktadır. İdrar artırıcı, yatıştırıcı, zayıflatıcı ve tansiyon düşürücü etkilere sahip bulunmaktadır.	
CRUCIFERAE (BRASSICACEAE)	
Raphanus raphanistrum L. subsp. raphanistrum	Yabani turp kökü
Tuhumlarında glikoalkoloid, sinabin, yağ ve protein bulunmaktadır. Kökü ve yaprakları hardal esansı taşıyır ve iştah açıcı olarak kullanılır. Tohumlarından elde edilen yağdan sabun yapılmaktadır.	
Capsella bursa-pastoris (L.) Medik.	Çobançantası, Çingildaklıot
C vitamini, cholin, flavoglycosid, eterik yağlar, hystamin, tanen, saponin, potasyum, kalsiyum ve şeker bulunur. Çiçekli dallar kabız ve idrar artırıcı olarak kullanılır. Kan dindirici olarakta kullanılmaktadır. Çocuklarda yatak ıslatmalarının önlenmesinde etkilidir.	
Nasturtium officinale R.Br.	Suteresi, gerdeme, kardomot
Bitkinin uç kısımları kullanılır. Gluconasturtin, A, C, D vitaminleri, Sodyum ve enzimler içerir. Mineral eksikliğini giderici, balgam söktürücü, diş ağrılarını giderici, kan şekerini düşürücü özellikleri vardır. Şurup, infusion, sıvı ekstre ve öz halinde kullanılır. Bu bitki arılar için çok çekici, yüksek polen içerir, salata harcı olarak kullanılır. Bu bitkinin özü bir nikotin çözücüsüdür. Bu nedenle kuvvetli tütünlere karşı kullanılır. Kuvvet verici, vitamin eksikliklerini giderici, idrar çoğaltıcı ve iştah açıcı özelliklerinden dolayı eski çağlardan beri sebze ve ilaç olarak kullanılmaktadır. Kurutulup, ince toz halinde ekzemalara karşı etkilidir, süt ve balla karıştırılarak dahilen kullanılır.	
Barbarea vulgaris R.Br.	Nicarotu
Yapraklar yara iyi edici ve idrar artırıcı etkiye sahiptir. Genç yapraklar salata olarak yenilir.	
Cardamine bulbifera (L.) Crantz.	Dişlikök, Sinanotu
Bitkinin kökleri kabız etkiye sahiptir.	
Hesperis matronalis L.	Yaygın gece menekşesi
Bitki idrar artırıcı, terletici ve balgam söktürücü etkiye sahiptir.	
Alliaria petiolata (M.Bieb.) Cavara & Grande	Kuşekmeği, Sarımsakhardalı, Sarımsakotu
Pektin, karoten, simigren, myrosin etkisi altında sülfürlü koku içerir. Öz ve dekoksasyon halinde kullanılır. Dişeti hastalıklarına ve astıma karşı, antiseptik yara iyileştirici, bağırsak kurtlarını düşürücü etkileri vardır. Eskiden sarı bir boya elde edilirdi. Genç yapraklar salataya sarımsak kokusu vermek için harç olarak katılır. Kabuk ise kabız ve kuvvet verici etkiye sahiptir. Çiçekli dalları tohumları idrar artırıcı, terletici ve balgam söktürücü olarak, özü haricen ekzemaya karşı kullanılmaktadır.	
Sisymbrium officinale (L.) Scop.	Bülbülotu, çalgıcıotu, Süpürge otu
Şekerler, tanen uçucu yağ, arbutin ve erikloin glikozitlerini taşımaktadır. Bitki ve tohumu idrarı artırıcı, balgam söktürücü ve uyarıcı etkiye sahiptir.	
CISTACEAE	
Helianthemum nummularium (L.) Mill. subsp. ovatum (Viv.) Schinz & Thell., H. nummularium (L.) Mill. subsp. tomentosum (Scop.) Schinz & Thell.	Kayagülü
Bitki kabız ve kan kesici etkiye sahiptir.	
VIOLACEAE	
Viola odorata L.	Kokulu menekşe
Dahilen terletici, haricen lapa ve gargara halinde yumuşatıcı olarak kullanılır. Süs bitkisi olarak yetiştirilmektedir.	
POLYGALACEAE Polygala vulgaris L.	Sütotu
Golterin ve saponinler taşımaktadır. Balgam söktürücü, göğüs yumuşatıcı, süt artırıcı, terletici ve kuvvet verici etkilere sahiptir.	

CARYOPHYLLACEAE	
Silene vulgaris (Moench) Garcke var. vulgaris	Gıvışkanotu
Saponin, flavon glukozitleri ve bazı organik asitler içermektedir. Kökleri ve toprak üstü kısımları, infusion halinde (%5), idrar kesesi ve yolları hastalıklarında kullanılmaktadır.	
POLYGONACEAE	
Polygonum bistorta L. subsp. carneum (Koch) Coode & Cullen	Kurtpençesi, Yılkökü, Çıyancık, Pancar
Nişasta, antrasen türevleri ve tanen (&15-20) taşımaktadır, Kabız, antiseptik ve idrar artırıcı özellikleri vardır. Dahili kanamaları durdurucu etkiye sahiptir.	
Rumex acetocella L.: R. tuberosus L. subsp. horizontalis (C. Koch) Rech. R. scutatus L.	Kuzukulağı, Ekşikulak, Ebemekşisi, Yumur köklü kuzukulağı
Yapraklar, potasyum tuzu halinde oksalik asit, kökler ise tanen taşımaktadır. Yapraklar ekşi lezzetleri nedeniyle salata halinde sebze olarak yenilir. Lapa halinde çıbanları olgunlaştırmak için çıban üzerine sarılır. Romatizma, nikris veya böbrek hastalığı olanların dahilen kullanmaları zararlıdır. Kökler infusion (%5) halinde dahilen idrar artırıcı, safra söktürücü ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır. Yapraklardan elde edilen bir karışım mükemmel bir yüz maskesi olarak kullanılır. Köklerinde antrakinin içeriği nedeniyle zararsız bir kabızlık gidericidir.	
R. patientia L. subsp. patientia :	Büyük Labada
Köklerinde antrasen türevleri ve tanenler bulunmaktadır. Kökleri kabız ve müshil etki gösterir. Kuvvet verici, kan temizleyici, hazmettirici ve müshil olarak kullanılmaktadır. Taze yaprakları sebze olarak yenilir. Haricen lapa halinde çıbanları olgunlaştırmak ve ekzema yaralarını iyileştirmek içinde kullanılmaktadır.	
R. crispus L.	Kıvırcık labada
Yaprakları, Sebze olarak ve et dolması yapılarak kullanılmaktadır.	
PHYTOLACCACEAE	
Phytolacca americana L.	Şekerciboyası
Saponinler, rezin ve şekerler taşımaktadır. Tahriş edici, kusturucu ve ishal yapıcı etkilere sahiptir. Olgun meyvalarının sıkılması ile elde edilen usare bazı gıda maddelerinin (şeker, şarap gibi) boyanmasında kullanılır. Meyvelerinin aynı zamanda müshil etkisi de bulunmaktadır.	
TAMARICACEAE	
Tamarix tetrandra Pall. ex M.Bieb.	İlgün
Yaprak ve kabuk iştah açıcı, kabız, idrar artırıcı etkiye sahiptir.	
GUTTIFERAE	
Hypericum perforatum L.	Binbirdelikotu, Hasalban
Taze çiçekli uç sürgünleri kullanılır. Yağ çözeltisi, tanen, hypericine, hyperoside ve flavon içerir. Tanen (%8), acı madde ve uçucu yağ (%1-2) taşımaktadır. Dahilen idrar söktürücü, parazit giderici, göğsü yumuşatıcı, antispazmatik, kabız haricen antiseptik, yara iyileştirici, özellikle yanıkların tedavisinde çok etkilidir. Yaprakları infusion, sıvı ekstre, şurup, yağ, tıbbi şarap halinde kullanılır. Ayrıca yapraklar çay gibi içilebilir. Aromatik kokusu ile likör içkisinin destilasyonunda kullanılır. Eskiden olduğu gibi bugünde bir çok evde bu bitkiden bir kaç sürgün güzel koku vermek için odaların duvarlarına asılır.	
MALVACEAE	
Malva neglecta Wallr.	Ebegümeci, Karagöz ebegümeci, ebemgümeci
Musilaj (%15-20), glikoz ve pektin taşımaktadır. Solunum ve sindirim sistemi tahrişleri ve iltihaplarında koruyucu olarak ayrıca çıban ve yaraların ağrılarının dindirilmesinde de kullanılır. Genç bitkiler sebze olarak değerlendirilir. Dahı çocuk düşürücü olarak kullanılmaktadır. Sağlık açısından çok sakıncalıdır.	
TILIACEAE	
Tilia rubra DC. subsp. caucasica (Rupr.) V.Engl.	Kafkas ıhlamuru
Musilaj, tanen, şekerler, saponin ve bir uçucu yağ (%0.4-0.5) taşımaktadır. İdrar artırıcı, terletici, yatıştırıcı, uyutucu ve göğüs yumuşatıcı etkileri bulunmaktadır. Brahteli çiçekleri kullanılır. Esans içerikli farnesol, musilaj, tanen, şeker, asitler, C vitamini ve karoten içerir. Sakinleştirici, uyku getirici, mide	

kramplarını giderici özellikleri vardır. Ayrıca yaraların pansumanında ve ağız gargarası olarak ta kullanılmaktadır. Kurutulmuş dal ve gövde kabuğu da kullanılır. Kabuklar müsilaj taşıyıcı ve bu nedenle de yumuşatıcı ve koruyucu etkilere sahiptir.

GERANIACEAE

Geranium robertianum L.	Turnagagası, Leylekagası
Bitki kabız, kan kesici, idrar artırıcı, kuvvet verici, mideyi ve şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır.	
Erodium cicutarium (L.) L'Hér. subsp. cicutarium	Dönbaba, Saatotu, Çobaniğnesi
Bitki kan kesici ve kabız etkiye sahiptir.	

OXALIDACEAE

Oxalis acetosella L.	Ekşiyonca
Yapraklar ve rizomlar kullanılır. Potasyum binoksolat, askorbik asit, musilaj içerir. Astringent, balgam sökücü, idrar söktürücü, susuzluk giderici özellikleri vardır. Öz, infüzyon, lapa, şurup halinde kullanılır. Gastriti ve taşla ilgili sorunu olanlara ters etki yapar. Doz aşılırsa zehirli etki yapabilir. Abse ve yaraları iyileştirici, büzücü etki yapar. Salatalara asit tadı vermesi için kullanılır. Bu bitkiden özel bir tuz elde edilir ve iyi bir leke çözücü olarak kullanılır.	
İnfüzyon (%5) halinde ferahlatıcı, idrar söktürücü, antiskorbütik ve kan dindirici olarak kullanılmaktadır. Oxalis acetosella L. ile birlikte O. corniculata (sarı çiçekli)'nın rizomları Karadeniz Bölgesinde toplanıp ihraç edilir, ancak ihracı az ve düzensizdir. En çok 1982 yılında 20.000 adet satıldığı, bu miktarlarda ihracatında bir sakınca olmadığı belirtilmektedir.	

BALSAMINACEAE

Impatiens noli-tangere L.	Yabani kınaçiçeği
Bitki idrar artırıcı, müshil ve kusturucu etkilere sahiptir.	

ACERACEAE

Acer tataricum L.	Tatar akçağacı, keleve
Dalları sigara ağızlığı yapımında kullanılmaktadır.	

RHAMNACEAE

Paliurus spina-christi Mill.	Karaçalı, Çaldiken, Çeşmezen, İsadikeni
Meyveleri, sabit yağ, tanen ve alkaloitler (paliurin) taşımaktadır. Dahilen kabız, idrar artırıcı ve taş düşürücü olarak kullanılmaktadır. Taze yaprakları çıban açıcı olarak kullanılmaktadır.	
Frangula alnus Mill. subsp. alnus	Barut ağacı, Erkek akdiken
Glikozitler, frangulin ve birçok kimyasal bileşikler içermektedir. Kabuk, yapraklar ve meyve zehirli olup, en çok zehir kabukta bulunur. Etkisi kuvvetli ishal, şiddetli mide ağrısı, bulantı ve kusma ile belirlir. Çok eski çağlardan beri kabızlığı giderici ilaç olarak kullanılmıştır. Günümüzde de kullanılmaktadır. Ayrıca sarılık tedavisinde standart hap haline getirilmiştir. Kabuktan %10 oranında tanen, saponin, şeker, acı madde ve antrasen türevleri (Gliko-frangulin, frangulin) taşımaktadır. Taze kabukları zehirli olduğundan iyice kurutulmuş halde kullanılması önerilmektedir.	

ANACARDIACEAE

Cotinus coggygria Scop.	Boyacı sumacı, Sarıboya ağacı, Sarıcan
Yapraklar tanen ve flavon türevleri (fisetin) taşımaktadır. Antiseptik, kabız, kan kesici ve ateş düşürücü etkilere sahiptir. Odunu "sarı kök" veya "sarı odun" ismi altında eskiden beri deri ve kumaş boyamakta kullanılmaktadır.	

Rhus coriaria L.	Sumak, Somak, Derici sumacı, Tatari, Tetri
Türkiye'nin dışsatım ürünlerinden biridir. Tanen, şekerler, mum ve flavon türevi sarı renk maddeleri (mirisetin) taşımaktadır. Anadolu kökenli yapraklarda % 21.7 tanen bulunduğu saptanmıştır. Yerli sumak yapraklarında % 15-20 arasında polifenolik bileşikler bulunmaktadır. Kabız, kan kesici ve antiseptik etkilere sahip bir drogdur. Derilerin tabaklanmasında ve yünlü kumaşların boyanmasında da kullanılmaktadır. İnfüzyon (% 5-10) halinde dahilen veya boğaz ve diş etleri hastalıklarında gargara halinde kullanılır. R. coriaria L. türünün kurutulmuş olgun meyveleri, esmer kırmızı renkli, tek tohumlu, üzeri tüylü ve küremsi şekilli taneler halindedir. Tanen (% 4), uçucu yağ, organik asitler (sitrik, tartarik ve malik) ve bunların tuzlarını taşımaktadır. Bu nedenle ekşi lezzetlidir. Baharat (Sumak ekşisi) olarak bilhassa Güney Anadolu'da bol miktarda kullanılmaktadır. Sulu ekstraktı üzerinde yapılan farmakolojik deneyler sonucu, bu ekstraktın kasıcı bir etkiye sahip bulundukları ve bunun da taşıdığı tannik asitten ileri geldiği belirtilmektedir.	

LEGUMINOSAE (FABACEAE)	
Genista tinctoria L.	Boyacı katırtırnağı
Alkoloitler (cytisin, anagyrin vd) taşımaktadır. Çiçeklerinde sarı renkli glikozitler (luteolin ve genistein) bulunur. Çiçekler veya çiçekli dallar tedavide idrar artırıcı, terletici ve müshil olarak kullanılmaktadır. Çiçekleri yün ve keten liflerini sarıya veya yeşile boyamak için kullanılır. Çok dayanıklı bir renk verir. Bilhassa tohumları zehirlidir.	
Robinia pseudoacacia L.	Yalancı akasya, Salkım çiçeği
Kabuk, yapraklar ve çiçekleri kullanılır. Kabukta robin, emulsin, urease, phytoterol, renk maddeleri, yapraklarda robinin, quersitrin, tuzlar, çiçeklerinde esans, robinin, inositol, asparagine bulunmaktadır. Kabuk kusturucu, yapraklar kusturucu ve safra akışını düzenleyici, çiçekleri kabızlığı giderici, kasılmayı önleyici etki yapar. Toz, infusion, tentür, tıbbi şarap halinde kullanılır. Çiçekleri, uçucu yağ ve alkoloit (robinin) taşır. Yatıştırıcı, kabız ve safra artırıcı etkileri vardır. Çiçekleri reçel ve bir çeşit börek, gözleme yapımında kullanılabilir. Çiçeklerden elde edilen esans parfüm sanayiinde çok aranan pahalı bir maddedir. Bu esans içeriğinde Linalol, Robinia, piperanol, terpinol ve nerol bulunur. Çiçekleri arıcılıkta çok önemlidir. Tohumları kusma, bulantı ve baş dönmesine yol açar ve kalp atışını tehlikeli bir şekilde düşürür. Tohumlarından ayrıca kuru bir yağ elde edilebilir. Infüzyon (%2-3) halinde yatıştırıcı, kabız ve safra artırıcı etkileri vardır. Yaprak ve gövde kabukları da aynı etkilere sahiptir.	
Astragalus microcephalus Willd.	Geven, Kitre, anzarot
Halen Türkiye'de iki cins kitre zamkı elde edilmektedir: <i>A. Yaprak Kitre</i> : Gövdeye yapılan yaralamalar sonucu elde edilir. <i>B. Tragakanton (veya Firde)</i> : Gövde ve dallarda meydana gelen delik veya çatlaklardan dışarı çıkarak katılaşmış olan zamkın toplanmasıyla elde edilir. Düşük kaliteli bir ürün olarak kabul edilir ve ancak sanayide (boya, kumaş vs.) kullanılır. Bir polisakkarit karışımıdır. Suda çözünen kısmı tragakantin, suda çözünmeyip şişen kimi ise bassorin ismini alır. Asit hidroliz sonunda monosakkaritler kitrenin elde edildiği bitki türüne göre değişiklik göstermektedir. Mukoza üzerinde koruyucu bir etkisi vardır. Bu nedenle boğaz hastalıkları ve iltihaplarında, bir parça zamk ağıza alınarak emilir. Meydana gelen müsilağ yara üzerini örterek koruyucu bir tesir yapar. Bu etkisi nedeniyle ağıza eritilerek alman birçok pastilin terkinde kitre zamkı bulunur. Eczacılık tekniğinde emülsiyon, süspansiyon, pastil ve tablet gibi preparatların yapılmasında kullanılır. Boya ve kumaş endüstrisinde de kullanılmaktadır. Türkiye'nin ihraç maddesidir.	
Vicia sativa L. subsp. nigra (L.) Ehrh. var. nigra	Fig
Tohumlar nişasta (%30), şekerler (%3) ve yağ (%2) taşımaktadır. Dahilen idrar söktürücü, idrar yolları iltihaplarını giderici, cinsel gücü artırıcı, kuvvet verici, sara da yatıştırıcı, sarılığı geçirici olarak kullanılmaktadır. Tohumlarının uzun zaman ve çok miktarda yenmesi insanlarda lathyrismus ve vicismus denilen hastalıkları meydana getirmektedir.	
Lathyrus tuberosus L.	Yumru bezelye
Yumru kökleri fındık lezzetinde olup, gıda olarak yenir. Aynı zamanda kabız etkisinden dolayı ishalere karşı da kullanılmaktadır.	
Ononis spinosa L. subsp. leiosperma (Boiss.) Širj.	Kayışkiran, Yandak
Kökleri, şekerler, tanen, organik asitler, uçucu yağ, saponin ve flavon türevleri taşımaktadır. İdrar artırıcı ve taş düşürücü olarak kullanılan bir drogdur. Haricen antiseptik ve yara iyi edici etkilerinden dolayı, ekzema ve buna benzer deri hastalıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.	
Trifolium repens L. var repens	Beyaz yonca
Çiçekli dalları kuvvet verici, romatizma ağrılarını dindirici etkiye sahiptir.	
T. pratense L. var. pratense	Kırmızı yonca, çayır tırlılı
Çiçekler balgam söktürücü, antiseptik ve yatıştırıcı etkiye sahiptir.	
T. arvense L. var. arvense	Yonca
Bitki kabız etkiye sahiptir.	
Melilotus officinalis (L.) Desr.	Koçboynuzu, Pireotu, Tıbbi kokuluyonca
Çiçekli dallar, kabız, yatıştırıcı gaz söktürücü olarak kullanılır.	
Lotus corniculatus L. var. corniculatus	Boynuzluyonca, Yalancı bezelye, Gazelboynuzu
Bitki yatıştırıcı etkiye sahiptir.	
Anthyllis vulneraria L. subsp. polyphylla (DC.) Nyman	Yaraotu, çobangülü
Çiçekli dallar yara iyi edici ve kabız etkiye sahiptir.	

ROSACEAE	
Cerasus avium (L.) Moench: C. vulgaris Mill.	Kiraz Vişne
Meyve sapları, potasyum tuzları ve tanen taşımaktadır. İdrar artırıcı, kabız ve kuvvet verici olarak kullanılmaktadır. Kiraz ağacı kabuğu kabız ve ateş düşürücü, yaprakları müshil ve çiçekler göğüs yumuşatıcı etkilerinden dolayı halk arasında kullanılmaktadır. Ağacın gövde ve dallarında meydana gelen zamlı hidrolizi sonunda şekerler (arabinoz, ksiloz, galaktoz, mannoz) ve glikuronik asit meydana gelir. Öksürük kesici ve barsak iltihaplarını iyi edici olarak kullanılmaktadır. Kumaş ve şapka endüstrisinde kullanılan bir yapıştırıcıdır.	
Rubus idaeus L.	Ahududu
Meyveleri Ahududu olarak uzun yıllar bilinir ve yenir. Malik, oksalik, tartarik, salisilik asitler, şeker, vitaminler içerir. İdrar söktürücü, diş eti hastalıklarına karşı ve susuzluğu giderici etki yapar. Meyvelerinden kozmetik sanayiinde cilt güzelliği için çok değerli bir yüz maskesi elde edilir. Yaprakları tanen, organik asitler ve C vitamini içerir. Infusyon (%5) halinde kullanıldığında kabız etkisi vardır.	
Rubus caesius L. R. sanctus Schreb L.	Böğürtlenler
Yenen meyvelerinden ayrıca reçel, marmelat gibi tatlılarla likör ve şarap gibi içkiler, taze meyve suyu, tatlı bir tür şurup ve nefis hoş kokulu esans yapılmaktadır. Taze yaprakları tanen, şeker, pektin, inositol, laktik ve oksalik asit içerirler. Astringent, temizleyici, ve ishale karşı etkilidirler. Infusion, meyve suyu, tentür, lapa, pulp, boya halinde kullanılır. Genç sürgünlerinden yaraların iyileştirilmesinde çok etkili bir tür sıvı elde edilir. Bu sıvı aynı zamanda orta derecede antiseptik özelliğe sahiptir. Yaprak ve çiçeklerine meyveleri karıştırılarak nefis bir çay ve kahve gibi içecek yapılır. Yaşlı ve geniş olmayan kökleri kaynatılıp, iyice pişirilirse yenilebilir. Yapraklarından (Dekoksasyon ile) ağız yaraları ve pamucakların giderilmesinde bir tür ilaç yapılır.	
Potentilla reptans L.	Sürünücü beşparmakotu, Büyük hastalıklar otu
Bitki kabız, ateş düşürücü ve kuvvet verici etkilere sahiptir.	
Fragaria vesca L.	Çilek
Kök ve rizomları tanen (%10), şekerler ve triterpenler taşımaktadır. Meyveleri çok değerli ve lezzetlidir, yenir. Vitaminler, protein, şeker ve tuz içerir. Reçel, marmelat ve likör yapılır. Üre ve şeker hastalarına karşı çok iyi gelir. Ayrıca kozmetik sanayiinde cilt güzelliği kremlerinde çok kullanılır. Rizomlarında da tanen, alkol, potasyum ve tuz vardır. Çilek kökü infüzyon ve dekoksyon (%3-5) halinde kabız, iştah açıcı ve idrar artırıcı olarak kullanılır, tehlikesiz ve etkili bir drogudur.	
Geum urbanum L.	Sukaranfil
Köklerde tanen (%30), acı madde ve geozit isimli bir glikozit bulunmaktadır. Kabız, midevi ve kuvvet verici olarak kullanılır.	
Agrimonia eupatoria L.	Koyunotu, kızılıyaprak, kasıkotu, fitikotu
Kökleri kabız ve idrar artırıcı, çiçekli dallar dahilen fitiğe karşı kullanılır.	
Sanguisorba minor Scop. subsp. muricata (Spach)	Büyük aptesbozanotu, çayır düğmesi, Briq
Bitki ve kök idrar artırıcı, kabız, midevi ve iştah açıcı olarak kullanılır.	
Rosa canina L.	Kuşburnu
Rosa canina'dan asıl olarak hem yenebilen, hem de tıpta değişik amaçlarla kullanılan meyvelerinden yararlanılır. C vitamini ve askorbik asit hammaddesi bakımından çok zengindir. Yaklaşık 100 gram Kuşburnu meyvesi 500-650 miligram C vitamini içermektedir. C vitamininden başka belirli oranlarda A ve B vitaminleri, Riboflavin, Niasin, P ve K vitaminleri, Pektin ve eser oranda Vanilin bulunduğu belirtilmektedir. Öte yandan günümüzde Kuşburnundan reçel, marmelat, meyve suyu, çay gibi yiyecek ve içecekler üretilmektedir. Rosa canina bitkilerinden ve çiçeklerinin taç yapraklarından boya ve tanen maddeleri elde edilerek, boya ve deri sanayiinde sepi maddesi olarak kullanılmaktadır. Diğer yandan kuşburnu Orta Çağ'da en önemli bir kış çerezi olarak tüketilmiştir. Hatta resmi yemeklerde en geçerli kuru meyve çerezi olarak ikram edildiği belirtilmektedir. Taç yapraklarının buruk bir tadı olup, genellikle parfümeri sanayiinin temel hammaddesinden birisi olarak dikkati çekmektedir. Eczacılıkta ise bazı hapların dış şekerli kısımlarının içeriğinde kullanılmakta ve kısmen de kuvvetlendirici özelliği bulunmaktadır. Hatta bazı Çinli'lerin taç yapraklarını sebze olarak yedikleri bilinmektedir.	

Mespilus germanica L.	Muşmula, Beşbıyık, Döngel
Yaprak, meyve ve tohumları kullanılmaktadır. Tanen, sitrik asit, malik asit, peptid maddeler, şeker ve vitaminler içerir. Pulp; kabızlığı giderici, Yapraklar; Astringent, Çekirdekler; mesane taşlarını eritici etkileri vardır. Electuary, Dekoksasyon ve maserasyon yöntemleriyle kullanılır. Çekirdeği meyve olgunlaştığında yenir. Çok güzel marmeladı olur, ancak uzun süre saklanamaz. Destilasyondan önce maserasyonla alkol elde edilir. Kabukları bir zamanlar kinin yerine kullanılmıştır, ancak iyi sonuç vermemiştir. Çekirdekleri öğütüldüğünde sadece doktor kontrolünde taş eritici olarak alınır, ancak hydrocyanic asit içerdiğinden dozunu iyi ayarlamak gerekir. Çekirdeği (Semen Mespili) idrar artırıcı, infusyon (%1-5) böbrek ve mesane taşlarını düşürür.	
Cotoneaster nummularia Fisch & Mey.	Taş elması
Meyveleri iştah açıcı, midevi ve balgam söktürücü olarak kullanılır. İran'da "Şirkhişt" denilen bir nevi kudrethelvası elde edilir.	
Pyracantha coccinea Roem.	Ateşdikeni, Kuşahcı, Tavşanelması
Meyvaları kalp yatıştırıcı olarak kullanılır.	
Crataegus pentagyna Waldst. & Kit. ex Willd. C. monogyna Jacq. subsp. monogyna C. orientalis Pall. ex M.Bieb. var. orientalis	Beyazdikeni, Ekşi muşmula, Edran, Geviş, Yemişen Kırkat, Alıç
Aminler, tanen, vitamin C, triterpen türevleri, flavon türevleri ve acı maddeler taşımaktadır. Çiçeklerinden hazırlanan hulasalar yatıştırıcı ve tansiyon düşürücü olarak kullanılmaktadır. Meyveleri yenilir. Sinir sistemini yatıştırıcı, spazmları azaltıcı, kalp atışlarının hızını yavaşlatıcı, tansiyon düşürücü, idrar söktürücü ve kabız gibi etkileri vardır. Alıç ağacının yaprak, çiçek ve meyveleri Orta Çağ'dan beri özellikle kalp destekleyici ve kalp-damar sistemi fonksiyonlarını normalize etmek için kullanılmaktadır. Herbiri, bitkiye çok güçlü antioksidant özellikler veren flavonoid (flavonlar) bileşikleridir. Aminler (amines) ve flavonlar (flavonoids)'dir. Kalbe oksijen ve kan akışının artmasına yardımcı olurlar. Bu durum kalbin kan devarını için harcamak zorunda olduğu gücü azaltır ve kalbi rahatlatır. Ayrıca bioflavonoid maddeler kan damarlarının çeperlerini güçlendirir ve vücudun diğer bölgelerine olan kan akışını da düzenler. Alıç içerisindeki bileşiklerin kolesterolü ve damarlardaki plaketi oluşumunu da azalttığı gösterilmiştir. Kalp hareketlerini yatıştırıcı ve düzenleyici olarak, tehlikesizce uzun zaman kullanılabilir. Alıç, çeşitli kalp ve kan dolaşımı hastalıklarında rahatlıkla kullanılabilir. Ender bitkilerden en başta gelenidir. Tedavide başarı elde etmek için gerekli olan uzun süreli kullanımlarda hiçbir yan etkisi yoktur. Sonuçları genellikle etkileyici ve inandırıcıdır. Kalp ritim bozuklukları (arrhythmias), sinirsel kalp çarpıntıları, kalp yetmezliği, ağır enfeksiyon hastalıkları sonrasındaki kalp kasları zafiyeti, kalp krizi sonrası, yüksek kan basıncı, damar sertliği alıç bitkisinin başarıyla kullanılabilir alanlardır. Ama sabırlı ve disiplinli olmak gerekir. Çünkü bitkinin etkisi uzun süreli kullanımlar (4-8 hafta) sonucunda oluşmaya başlar ve bu olumlu etki gitgide artar. Bu bitki ayrıca, bedendeki sıvı birikimlerinin dışkılanmasını da sağlayabilir. Ayrıca; sinir sisteminde yatıştırıcı, spazmları azaltıcı, idrar söktürücü ve kabız yapıcı etkileri de vardır. Alıç'ın içerdiği maddelerde vücutta birikme, zehirlilik ve alışkanlık yapma gibi özellikler olmadığından uzun süreli kullanıma uygundur. Yaklaşık 3 haftalık bir kullanımdan sonra kalp, damar sistemi ile beyinde olumlu etkileri görülmeye başlayan alıç, kan dolaşımını sağlayan damarları genişleterek güçlendirdiği gibi, kalbin daha fazla kan ve oksijenle beslenmesini sağlıyor, yüksek kan basıncını dengiliyor. Sağladığı faydalarla beyini de olumlu etkileyen alıç, hafızanın güçlenmesinde de önemli rol oynuyor. Kalp kaslarını güçlendirici, kalp ritim bozukluklarını düzenleyici etkiye sahip alıçın, koroner toplardamarların işlevlerini destekleyici, kalp krizi sonrasında kalbi güçlendirici özellikleri de bulunuyor.	
Sorbus aucuparia L.	Kuş üzvi
Meyvelerinden yararlanılmaktadır. Yenebilir, ancak ekşi ve acıdır. Tanen, sorbitol ve sorbik asit, sucrose, malik asit, sorbin ve C vitamini içerir. Astringent, ve ishale karşı etkilidir. Şurup, meyve suyu, sıvı ekstre ve electuary şeklinde kullanılır. Meyveden reçel, pelte ve alkol elde edilir. Tohumları hidrosyanik asit içerir. Ayrıca yaprakları çay gibi demlenebilir. Yaprakları hafif müşhil ve göğüs yumuşatıcı etkilere sahiptir. Kabukları Dekoksasyon yapılır. Ağız gargarası ile ağzı pamukçuklarına ve mide ekşimelerine iyi gelir.	

LYTHRACEAE	
Lythrum salicaria L.	Tıbbi hevhulma
Yaprak kabız, kan dindirici, basura karşı ve egzemaya karşı kullanılır.	
ONOGRACEAE	
Epilobium angustifolium L. subsp. angustifolium	Yakıotu, Meragülü
Yaprak ve kök kabız etkiye sahiptir. Kabız edici ve idrar söktürücüdür. Lapası yanıkları, cilt yaralarını ve şişlikleri giderir. Prostat büyümesini önlemeye yardımcı olur. İltihap giderici ve spazm çözücüdür. Vücutta biriken zararlı maddelerin vücuttan uzaklaştırmasına yardımcı olur. Öksürüğü giderici etkileri ile astım ve boğmaca gibi öksürüklü hastalıklarda faydalıdır.	
DATISCEAE	
Datisca cannabina L.	Yalancı kenevir
Çiçek ve yaprakları müşil ve idrar artırıcı etkilere sahip olmakla beraber, kumaşları sarı renge boyamakta kullanılır.	
CRASSULACEAE	
Sedum album L.	Damkorağı
Yaprakların ezilmesi ile elde edilen usare haricen yara iyi edici olarak kullanılır.	
SAXIFRAGACEAE	
Saxifraga paniculata Mill. subsp. paniculata	Taşkıranotu
Bitki kabız, idrar artırıcı ve yara iyi edici olarak kullanılır.	
GROSSULARIACEAE	
Ribes orientale Desf.	Doğu Frenküzümü
Meyveler sitrikasit, malikasit, süksinikasit, müsilağ, pektin, tuzlar, vitamin A, B1, B2, ve C vitaminleri içerir. Midevi ve gıda olarak kullanılır. Yapraklar idrar verici ve terleticidir. Meyveler idrar söktürücü, kabızlığı giderici, vitamin zenginliği, kan temizleyici etkileri vardır. Şurup, meyve suyu halinde kullanılır. Çok lezzetli reçel ve marmeladı olur, yaprakları sıvı ekstre halinde romatizmal hastalıklara karşı etkilidir. Bu sıvının hatta lapa halinde haricen eklem çıkıkları ağrılarına karşı tedavi özelliği vardır. Meyveleri kozmetik sanayiinde yüz maskeleri olarak cansız ve yorgun deriyi güçlendirir. Meyve olarak yenildiğinde hazmı kolaylaştırır ve kabızlığı giderir.	
UMBELLIFERAE (APIACEAE)	
Sanicula europaea L.	Devekulağı, yaraotu
Kökleri ve yaprakları kullanılır. Saponin, musilağ, tanen, tuzlar içerir. Damar büzücü ve öksürük giderici özelliğe sahiptir. Toz, infusion, tentür ve tıbbi şarap şeklinde kullanılır. Yaprakları ve özellikle kökleri hemaroid ağrılarına karşı merhem olarak kullanılır. Kökleri kaynatılarak elde edilen materyal iltihaplı bölge üzerine kompres yapılarak iyi sonuç alınır. Bu bitki eskiden, bugünkünden çok daha fazla kullanılmaktaydı. Özellikle iç kanamalarını durdurmada, kronik öksürüklere karşı, tümörlere, mide ülserine karşı, ağız ve boğaz gargarası halinde kullanılmaktadır.	
Carum carvi L.	Frenk Kimyonu
Sabit yağ, uçucu yağ (%3-9), rezin taşır. Gaz söktürücü, süt artırıcı ve adet getirici etkileri vardır.	
Ferula orientalis L.	Çakşırotu
Yaprakları suda haşlanarak, acılıkları giderildikten sonra yumurta ile pişirilerek yenir veya turşusu yapılır.	
Heracleum sphondylium L. subsp. cyclocarpum (C.Koch) P.H.Davis:	Tavşancılota, Kekre
Kökleri ishal ve dizanteriye karşı kullanılır. Tavşancıl otu sindirim sisteminin düzenlenmesinde güzel bir yardımcı olup, aynı zamanda da kuvvetlenmesini de sağlamaktadır. Vücudunuza kuvvet vererek bağışıklık sisteminin güçlenmesini sağlar. Tavşancıl otu kan basıncının yüksek olduğu durumlarda düşürücü olur, aynı zaman da tansiyonu da kontrol altında tutmayı sağlar. Cinsel arzuyu da yükseltici etkisi de vardır.	
Foeniculum vulgare L.	Rezene, Arapsacı, İrziyan, Mayana
Kök, meyveleri ve yaprakları kullanılır. Esans, anethole, pinene, camphene, limonene, phellandrene, pektin, yağlar, şeker, kalsiyum oksalat ve nişasta içerir. Gaz giderici, yara, çiban, sarılık, süt salgısını çoğaltan, idrar, adet ve balgam söktürücü, kasılma ve kramplara karşı etkilidir. Infusion, sıvı ekstre, tentür, esans, tıbbi şarap şeklinde kullanılır. Meyveleri likör içkisinin destilasyonunda ve parfümeride,	

aynı zamanda günlük yiyeceklerin korunmasında çok kullanılır. Diğer yandan bu bitkiden sarı bir renk maddesi elde edilir. Temel olarak iyi bir yiyecek bitkisidir. Salataya harç olarak karıştırılır. Tohumları balığa ve diğer yiyeceklerle katılır. Yaprakları yara iyileştirici, kökü ise idrar artırıcı olarak kullanılır.

ARALIACEAE

Hedera colchica (C.Koch.) C.Koch

Kafkas duvarsarmaşığı

Bitki glikozitler taşımaktadır (hederin vd). Dahilen müshil, adet getirici, kurt düşürücü ve terletici olarak kullanılır. Haricen taze yaprak çibani olgunlaştırmak için çiban üzerine konulur. İyi bir nasır sökücüdür. Zehirli bir bitkidir.

CORNACEAE

Cornus mas L.

Kızılçık

Cornin, tanen, kalsiyum, tonik ve malik asit, glukoz, musilaj ve renk maddeleri içerir. Ateş düşürücü, astringent, besleyici, koruyucu özelliklere sahiptir. Dekoksyon, meyve suyu ve şurup halinde tüketilir. Meyveleri taze halde yenildiği gibi tuzlu suda saklanır ve zeytin gibi yenilebilir, reçel ve marmelat yapılır. Meyveleri malik asit, sitrik asit, müsilaj ve şeker içerir. Taze halde ve kuru meyve şeklinde suda haşlanarak kabız etkisi sağlar. Etkili ve zararsız bir ishal kesicidir. Ayrıca gövde ve dal kabukları (Cortex corni) tanen içerdiğinden dahilen infüzyon halinde alındığında kabız, ateş ve kurt düşürücü olarak kullanılır. Kızılçık yaprağı, kurutulup toz edilir ve bu toz kurutucu ve iyi edici olarak yara ve çibanlar üzerine konur.

C. sanguinea L. subsp. **australis** (C.A.Mey.) Jáv.

Dişi kızılçık

Meyveleri boyar madde olarak kullanılır. Meyve çekirdeğinden elde edilen sabit yağ sabun yapımında ve aydınlatma yağı olarak bir öneme sahiptir.

CAPRIFOLIACEAE

Sambucus ebulus L.

Cüce mürver otu

Bitki tanen, uçucu yağ, acı maddeler, organik asitler ve boyar maddeler taşımaktadır. Meyve, yaprak ve kökleri müshil, idrar artırıcı ve terletici olarak kullanılmaktadır.

S. nigra L.

Mürver

Uçucu yağ (%0.3), musilaj, rezin, tanen ve sambunigrin isimli bir glikozit taşır. İdrar söktürücü, terletici ve müshil etkileri vardır. Yapraklar, floem, meyveleri ve çiçekler kullanılır. Yapraklar, glikozit, sambunigrine, esans, malik ve valerik asitler, karotene, C vitamini içerir ve kabızlığı giderici etki yapar. Floem sambusin, reçine, sambucigrine, potasyum nitrat içerir, idrar söktürücü ve müshil olarak kullanılır. Meyveleri glikozit, sambunigrine, vitamin C, şeker, asetik asit, malik ve tartarik asitler içerir, kan temizleyici, kabızlığı giderici, ağrı kesici, idrar söktürücü olarak kullanılır. Çiçekleri, sambucin, sambucigrine, esans, tanen, reçine içerir. Bu bitki özellikle endüstriyel alanda esans eldesi için çok kullanılmaktadır. Besin ve şarap ürünlerine koku verir. Reçel, marmelat ve likör yapımı için çok uygundur. Yaprakların kaynatılması ile etkili bir böcek ilacı elde edilir. Kabuk, yaprak ve kökleri zehirli alkaloidler içerdikleri için dahilen kullanılmamalıdır.

Viburnum lantana L.

Germişek

Dalları ağızlık yapımında kullanılmaktadır. Taze dal kabukları haricen kızartıcı ve ağrı kesici olarak kullanılmaktadır.

Lonicera caprifolium L.

Bahçe hanımelisi

Yaprak kabız, meyve ise müshil ve kusturucu olarak kullanılır.

VALERIANACEAE

Valeriana alliariifolia Adams

Kediotu

Kurutulmuş kök ve rizomlarda nişasta, tanen, şekerler ve uçucu yağ (%0.5-2) bulunmaktadır. Sinir sistemi yatıştırıcısı ve spazmları giderici olarak kullanılmaktadır. Histeri ve nevrastenide iyi bir ilaçtır. Sinirsel uykusuzluklar ve çarpıntılara iyi gelir. Haricen yara tedavisinde kullanılır.

Centranthus longiflorus Stev. subsp. **longiflorus**

Uzun çiçekli marmuzçiçeği

Toprak üstü kısmı ve kökleri, taze veya kurutulmuş halde yatıştırıcı ve uyuşturucu olarak kullanılmaktadır.

DIPSACACEAE

Scabiosa columbaria L. subsp. **columbaria** var. **columbaria**

Küçük uyuzotu

Bitki kabız, idrar artırıcı ve yara iyi edici olarak kullanılır.

COMPOSITAE (ASTERACEAE)	
Helianthus annuus L.	Ayçiçeği
Meyvelerde (%35-50) sabit yağ bulunmaktadır. Bu yağ "çiçek yağı" ismi altında yemeklik olarak kullanılmaktadır. İdrar artırıcı ve göğüs yumuşatıcı etkilere sahiptir. Haricen çıbanları olgunlaştırmak ta kullanılır. Soğuk algınlıklarına ve solunum sistemi hastalıklarına karşı kullanılmaktadır.	
H. tuberosus L.	Yerelması
Karbonhidrat miktarının düşük (%15) olması nedeni ile şeker hastaları için faydalı bir yiyecektir. Süt artırıcı, safra söktürücü, idrar artırıcı ve kuvvetli afrodisyak etkilere sahiptir. Haşlanarak sebze olarak yenilir.	
Xanthium spinosum L.	Pıtrak
Yaprakları idrar artırıcı, terletici ve yatıştırıcı etkilere sahiptir.	
Inula helenium L. subsp. orgyalis (Boiss.) Grierson	Andızotu
Inulin (%40-45) ve uçucu yağ taşımaktadır. Safra söktürücü, idrar artırıcı, öksürük kesici, göğüs yumuşatıcı, kuvvet verici ve kurt düşürücü etkileri vardır.	
Helichrysum arenarium (L.) Moench subsp. rubicundum (C.Koch) P.H.Davis & Kupicha	Ölmezçiçek, Altunotu, Yaylaçiçeği
Uçucu yağ, rezin, acımadden, kumarin, serbest veya glikozit halinde flavon türevleri taşımaktadır. İdrar ve safra söktürücü, kum dökücü olarak kullanılır.	
Bellis perennis L.	Çayırpapatyası, Koyungözü
Çiçekler idrar artırıcı, terletici, müshil ve göğüs yumuşatıcı olarak kullanılır.	
Tussilago farfara L.	Öksürükotu, Deve tabanı
Galaktoz ve pentoz bulunur. Yapraklarda %17 tanen, gallusid, acılık veren maddeler, %17 inulin bulunur. Öksürük giderici, bronşial ağrı kesici, egzamaya karşı, sinirleri yatıştırıcı, yumuşatıcı etkilere sahiptir. İnfusion, şurup, öz ve lapa halinde kullanılır. Çoğunlukla bronşiyal iltihaplanmaya karşı kullanılmaktadır.	
Petasites hybridus (L.) Gaertn.	Vebaotu, Kelotu
Petasos yağmur şapkası anlamına gelir, çünkü yaprakları şemsiye gibi büyüktür. Veba otu çok eskiden vebaya karşı kullanıldığından Türkçe Veba otu diye anılır ve almanca veba kökü anlamına gelen pestwurz kelimesi ile anılır. Kök idrar artırıcı, terletici ve kabız etkilere sahiptir. Çok etkili kramp çözücü, ağrı dindirici, balgam söktürücü, idrar ve terleticidir. Krampli durumlar; krampli baş ağrısı, krampli mide, bağırsak ağrıları, üşütme hastalıkları, nefes yolları rahatsızlıkları pankreas, karaciğer ve safra hastalıklarına karşı kullanılır.	
Eupatorium cannabinum L.	İbn Sina otu, Koyunpıtrağı
Çiçekli dallar idrar artırıcı, terletici ve kusturucu etkilere sahiptir.	
Anthemis tinctoria L. var. tinctoria	Boyacı papatyası, sarı papatya
Flavon türevleri taşıyıcı, kumaşları sarı renge boyamakta kullanılmaktadır.	
Tanacetum parthenium (L.) Schultz & Bip.	Gümüşdügme, Pireotu
Yaprak ve çiçekleri kullanılır. Esans, phytosterol, tanik asit, anthemik asit (acı) içerir. Midesel, kasılmaya karşı, sakinleştirici, adet söktürücü etkilere sahiptir. Infusion, tentür, toz sıvı ekstre, destile su halinde kullanılır. Yemeklere tatlı aromatik, bazı yiyeceklerle de acı tat vermek için kullanılır. Ekstre esansı likör ve parfüm endüstrisinde, alkoldeki eriyiği haricen ezik, çürük ve mantarlara karşı etkilidir. Kuvvet verici, uyarıcı, ateş düşürücü, adet söktürücü ve böcek öldürücü etkilere sahiptir. Son yıllarda bu bitkinin taze yaprakları Avrupa ülkelerinde migren'e karşı kullanılmaktadır.	
Artemisia vulgaris L.	Ayvadana, Yabani pelin, Koyun otu, Misk otu
Bitkinin tüm kısımları kullanılır. %1-1.2 zehirli eterik yağ, lakton taurisin, %5 inulin, tanen ve reçine bulunur. Ortalama %0.3 oranında esans elde edilir. Bu esansa çoğunlukla okaliptol ve terpentin vardır. Infusion, tentür, toz, sıvı ekstre, esans, destile su şeklinde kullanılır. Etkisi pelinotunkine benzerse de daha zayıftır. Solucan düşürme, kansızlık, sinirsel bayılmalar, sara, sıtma, iştah açma ve sindirim sistemi bozukluklarında kullanılır. Çiçekli dallar kuvvet verici, uyarıcı ve adet söktürücü olarak kullanılır. Hamile kadınların kullanımına uygun değildir, çünkü kuvvetli uterine damarlarını tıkalı etkiye sahiptir. Esansı böceklerle karşı kullanılır, hayvanların taze otu yemelerine izin verilmez, çünkü sütlerinin kötü kokmasına neden olur. Bazı likör içkilerine acı tad vermek için katılır.	

Arctium tomentosum Miller var. glabrum (Körn.) Arènes:	Dulavratotu
Kökler uçucu yağ ve tanen taşır. İdrar verici ve nikris hastalığına karşı kullanılmaktadır.	
Onopordum turcicum Danin	Eşekdikeni
Meyveleri karaciğer hastalıklarına karşı kullanılmaktadır.	
Circium arvense (L.) Scop. subsp. arvense	Köygöçerten, Köygöçüren
Kökleri besin maddesince, özellikle de inülin bakımından zengindir. Çiçekli dalları kuvvet verici ve iştah açıcı etkilere sahiptir.	
Cichorium intybus L.	Yabani Hindiba
Kök, çiçek ve bitkinin tüm organları kullanılır. Kökleri, inulin, uçucu yağ, acı maddeler ve glikozitler taşımaktadır. B ve C vitamini içerir. İdrar artırıcı, kan şekerini düşürücü, müshil, terletici, mideyi, iştah açıcı, kuvvet verici ve safra söktürücü etkilere sahiptir. Kavrulmuş köklerinin toz edilmesi ile elde edilen ürün, Avrupa'da kahve yerine kullanılmaktadır. Kökleri şurup halde alındığında çocuklar için mükemmel bir kabızlık gidericidir. Tüm bitkinin kaynatılarak elde edilen sıvısı, karaciğer yetmezliğinden kaynaklanan kabızlığı gidermede kullanılır.	
Achillea biserrata M.Bieb.	Civanperçemi, Kandil çiçeği
Etken madde ve kullanım alanları: Yeni araştırmalar civanperçeminin kloroplastında A vitaminine yakın bir madde olduğunu göstermektedir. Bu özelliğinden dolayı kanın pıhtılaşmasını çabuklaştırmaktadır. Hemoroid, kansızlık, katarak, astım, ülser tedavisinde kullanılır. Yine kuvvet verici ve idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır.	
ERICACEAE	
Rhododendron luteum Sweet	Sarı Çiçekli Orman Gülü,
Yapraklar tanen, uçucu yağ, erikolin, arbutin ve andomedol türevleri taşımaktadır. Andromedol nedeniyle tehlikelidir. Nektarlarından arılarca alınan usare ile yapılan bala "deli bal" ismi verilir. Yaprak ve çiçekleri zehirlidir.	
R. ponticum L. subsp. ponticum	Mor Çiçekli Orman Gülü, Komar
Çiçek ve yapraklarında Ericolin ve Andromedotoxin glikozitleri vardır. Orman güllerinin yaygın olduğu yerlerde, arılar tarafından alınan usarelerle yapılan bala "Delibal" denilmekte ve bu balın fazla yenilmesinde çoğu kez zehirlenmeler görülmektedir. Bu nedenle Doğu Karadeniz yöresinde bu orman gülüne "Ağu veya Komar" adı verilir. Yaprakları essential oil, tanen, ericolin, arbutin ve andromedol türevleri içerir. Ancak andromedol türevleri zehirli bileşikler olduğu için tehlikelidir. İdrar söktürücü, romatizmaya karşı ağrı kesici özelliğe sahiptir.	
R. caucasicum Pall.	Kafkas Orman Gülü, Beyaz çiçekli orman gülü
Beyaz komar çiçeği kuvvetli kokulu olup bölge halkı tarafından kuvvet verici olarak çiğ halde yenmektedir. Elde edilen bal yanık yaralarının tedavisinde kullanılmaktadır.	
Vaccinium myrtillus L.	Ayı üzümü, Moçvi, Likaba, Avcı üzümü,
V. arctostaphylos L.	Çobanüzümü, Yaban Mersini
Meyve ve yaprakları kullanılır. Meyve tanen, şeker, inositol, pektin, karotin, mirtillin içerir. Yapraklar ise tanen, glikozitler (arbutin, erikolin, mirtillin), reçine, müsilağ ve vitamin C içerirler. Astringent, ishale karşı, hypoglicaemic, ophthalmic etkileri vardır. Meyvesinden reçel, marmelat ve meyve suyu yapılır. Meyve ve yaprakları kurutulduklarında daha etkilidirler. Yaprak ve meyveler yeşil bir renk maddesi içerip, boya sanayinde kullanılırlar. Meyvenin dış kısmının hemeralopia tedavisinde özel bir yeri vardır (Antosiyon içerdiği için). Yapraklarından elde edilen destile su gözlerin yıkanmasında mükemmel bir sıvıdır. Yaprak ve kuru meyvelerinden yapılan çay ishal giderici özellik taşımaktadır. Yaban mersini çayının idrar yolu enfeksiyonlarında antibiyotik etkisi göstermektedir. Kansere karşı vücudu koruyan enzimleri aktive etmektedir. Anti kanserojen ve antioksidan özelliğe sahiptir. Yağlı bileşiklerin vücuttan atılmasını sağlar. Taze olarak yenildiğinde kanı temizler. Besleyici olmasına rağmen kalori ve sodyum içeriği düşüktür. Kan şekerini düşürür. Bağırsak metabolizmasını düzenleyen lifli özelliği vardır. Kan kolesterolünü düşürür. Kalp krizi riskini azaltır. Gece görüş kabiliyetini artırır. HIV virüsünün tekrarlanmasını azaltır. Damar elastikliği ve gözlerin geçirgenliğini artırır. Vücutta biyoaktif madde olarak kullanılan polifenoller, aktokyaninler, flavanoller ve tanenlerce zengindir. Kansere karşı savaşan Ellagic-Asit içeriği oldukça yüksektir. Göz yorgunluğunu giderir, miyopluk ve şeker	

hastalığından kaynaklanan görme bozukluklarını engeller. Kamaşma, kılcal damar çatlaması ve gece körlüğünü ortadan kaldırır. Kabızlık, bulantı, mide kramplarını ve ülseri önler. Damar sertliği oluşumunu engeller. Varis ve basur'u (hemoroit) iyileştirir. Sakinleştirici özelliği vardır. Ağız içi yaralarını iyileştirir. İltihaplar için dezenfektan özelliği taşıy potasyum içeriği son derece yüksektir.

Orthilia secunda (L.) House: Keklik Üzümlü

Bitki idrar artırıcı, kabız ve yara iyi edici özelliklere sahiptir.

PRIMULACEAE

Primula vulgaris Huds.

P. veris L.

P. elatior (L.) Hill.

Çuhaçiçeği, Ayıkulağı, Tutya çiçeği, Suçiçeği, Felçotu

Çiçekler ve yapraklar kullanılır. Primaverine, primulaverine, klorofil, sakız ve saponin glikozitleri içerir. Öksürük giderici, uyku getirici, sakınleştirici, idrar sökücü, romatizmaya karşı, balgam söktürücü, göğüs yumuşatıcı ve terletici olarak kullanılması önerilmektedir. Infusion, destile su ve sıvı ekstre, yarısı sıvı ekstre, şurup halinde kullanılır. Rizom toz halinde aksırtıcı ilaç olarak kullanılır. Ezilmiş palpi ise iltihaplanmayı azaltmak için kompres yapılır. Stamenleri deride bazı alerjik rahatsızlanmaya yol açabilir. Çiçekleri süs çiçeği olarak satılmaktadır. Göz ağrısı ve görme bozuklukları için kullanılmaktadırlar.

Cyclamen coum Mill. var. **coum**,

C. coum Mill. var. **caucasicum** (C.Koch) Medik.

Siklamen

Cyclamen coum Miller ve diğer türlerin taze veya güneşte kurutulmuş yumrusu kullanılır. Yumrusu domuzlar tarafından aranan bir yiyecektir. Anadolu dağlarında, Cyclamen yetişen yerlerin domuzlar tarafından kazılarak yumruların toplanmış olduğuna sık olarak rastlanır. Bu nedenle eski devirlerden beri yumrulara domuz ve ekme ile ilgili isimler verilmektedir. Latince Panis porcinus (Domuz ekmeği, Hınzır ekmeği) droguna eski kitaplarda çok rastlanır. Osmanlı devrine ait yazmalarda ismi, Arapça'da olduğu gibi, Buhur-u Meryem olarak geçmektedir. Yumrular nişasta, zamk, organik asitler ve saponin sınıfı glikozitler taşımaktadır. Kusturucu, müshil ve uyarıcı etkilere sahiptir. Taze yumruların hazırlanan infusyonundan (% 5) 1-2 bardak, kuru yumrudan bir defada 0.5 gr alındığı zaman orta şiddette bir ishal meydana getirir tıbbi miktarların üstündeki miktarlar kusma ve kuvvetli amel ile beliren tehlikeli zehirlenmeler yapar. Tütün ekicileri, tütün fidelerine musallat olan solucan ve diğer kurtlar ile mücadele için, fideleri Cyclamen yumruları ile hazırladıkları infusyon ile sulamaktadırlar. Sula-madan az sonra solucanlar toprak üzerine çıkar ve elle toplanır. Güney ve Batı Anadolu'da (Kuşadası, Alanya, Antakya) yabancı olarak yetişmekte olan C. persicum Miller türünün kültür formları süs bitkisi olarak büyük bir önem taşımaktadır. Bu türün yaprakları Batı Anadolu'da, haşlandıktan sonra, et dolması yapımında kullanılmaktadır. XVIII. yüzyılın başlarından itibaren, Topkapı Sarayı'nda "Buhursuyu" ismi verilen bir kokulu su hazırlanıp, ramazan ayında, başta padişah olmak üzere devlet ileri gelenlerine dağıtmaya başlanmıştır. Bu su Sarı santal, Buhuru meryem, Odağacı ve Asilbent isimli drogaların kaynar su ile tüketilmesi ile elde edilir ve "Gülsuyu" gibi koku verici olarak kullanılırdı.

Anagallis arvensis L. var. **arvensis**

Bağırsakotu, Farekulağı, Sülükotu

Siklamin glikozidi, saponinli maddeler, sepi maddeleri, acılı maddeler, primveraz enzimi ihtiva eder. Böbreklerdeki kum ve taş karşı, şişlere, kalp rahatsızlıklarına, sarılık, nefes darlığına ve sara hastalığına karşı kullanılır. Çiçekli dallar balgam söktürücü ve idrar artırıcı etkilere sahiptir.

EBENACEAE

Diospyros lotus L.

Karahurma

Meyveleri glikoz, fruktoz, protein, tanen, carotene, C vitamini ve pektin içerir. Astringent, kabız ve besleyici etkilere sahiptir. Meyveleri olgunlaşmak üzere veya olgunlaştıktan sonra lapa olarak kullanılır. Pekmez veya reçeli yapılabilir. Olgunlaşmamış meyveleri kozmetik sanayiinde kullanılır. Olgun meyvelerinin özellikle çocuklarda ishali giderici özelliği vardır. Meyve kurusu şeker yerine kullanılmaktadır. Odunu kam temizleyici olarak kullanılır.

GENTIANACEAE

Centaurium erythraea Rafn subsp. **erythraea**

Kantarın

Çiçekli bitki kısımları kullanılır. Uçucu yağ, reçine ve acı maddeler içermektedir. Bu acı maddeler sayesinde hazmı kolaylaştırıcı, iştah açıcı ve ateş düşürücü olarak etki yapar. Infüsyon (%1) halinde kullanılır.

Gentiana asclepiadea L.	Mavi Centiyan
Toprak üstü kısımları yağ, pektin, tanen ve acı glikozitler (gentiopikrin) taşımaktadır. Sindirim sistemi sinirlerinin uçlarını uyarak hazmı kolaylaştırır ve iştahı açar. Ateş düşürücü ve yara iyi edici olarak kullanılır. Alyuvarları artırıcı etkiye sahiptir.	
CONVOLVULACEAE	
Convolvulus arvensis L.	Kuzu sarmaşığı, Mamıza
Köklerde nişasta, şekerler ve etkili madde olarak rezin bulunmaktadır. Toprak üstü kısımları ve kökleri müshil, safra söktürücü ve kurt düşürücü olarak kullanılmaktadır.	
CUSCUTACEAE	
Cuscuta europaea L.	Bostanbozan, Cinsaçı, Gelinsaçı
Çiçekli dalları idrar artırıcı, müshil, gaz ve safra söktürücü olarak kullanılır.	
BORAGINACEAE	
Echium vulgare L.	Engerekotu
Kökü kırmızı boya maddesi alkalin ihtiva eder. Tohumları %28 katı yağ içerir. Bitki idrar artırıcı, balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır. Saraya karşı ve zehirli yılan ısırıklarında kullanılır.	
Trachystemon orientalis (L.) G.Don	Acı Hodan, Doğu Hodanı, Hodan, Kaldıran, İspit
Tüm bitki ve özellikle, yaprak sapları kullanılabilir, yenilebilir, konserve yapılabilir. Zonguldak yörelerinde Zılbıt, Ordu yöresinde ise Kardirik diye bilinir ve yararlanır. Tanen, uçucu yağ, nitrat tuzları, müsilağ, saponin ve reçine içermektedir. İdrar artırıcı, terletici, kan temizleyici ve ateş düşürücü etkilere sahiptir. Ispanak gibi kullanılmaktadır.	
SOLANACEAE	
Solanum nigrum L. subsp. nigrum	Köpeküzümü, itüzümü
Tanen, saponin ve gliko-alkaloitler (solanin) taşımaktadır. Yatıştırıcı ve ağrı kesici olarak kullanılmaktadır. Basur memelerini iyi etmek için kullanılmaktadır. Olgun meyveler C vitamini yönünden zengindir.	
Physalis alkekengi L.	Güveyfeneri, Fenerçiçeği, Kandilotu
Meyveleri physalin, tanen, citrik asit, malik asit, cryptoxanthin, C vitamini içermektedir. Eskiden beri idrar sökücü, taş eritici (mesane), kandaki ürik asiti azaltıcı, ateş düşürücü özelliğine sahiptir. Meyve suyu, infusion, sıvı ekstre, tentür, şurup, tıbbi şarap halinde kullanılır. Tıbbi kullanımı yanında, üzüm suyu meyveleri salataya tatlı bir lezzet verir. Az asitli olup, sirke yapılabilir. Sarı meyveli varyetesi nin meyveleri çikolata ile örtülerek tatlılar yapımında kullanılır. Meyvelerinden başka organları asla kullanılmamalıdır. Çünkü ciddi zehirlenme riski vardır.	
Atropa belladonna L.	Güzelavratotu, Ayıçileği, Kurtböğürtleni
Alkaloitler (%0.15-0.80) taşır. Başlıca alkaloitleri atropin, hiyosyamin ve skopolamin'dir. Köklerde alkaloit miktarı daha yüksektir. Ağrı kesici, spazm giderici, ter, süt ve mide ifrazını azaltıcı etkilere sahiptir. Bütün bitki zehirlidir. Bazı hayvanlar diğerlerinden daha mukavimdir (tavşan, keçi). İnsan için zehirliliği yüksektir. 10 kadar meyve veya 1 gr kuru yaprak, tehlikeli zehirlenmeler yapar. Bitki alındıktan 15-30 dakika sonra boğazda kuruluk, susuzluk hissi, göz bebeği genişlemesi, baş ağrısı, baş dönmesi (sarhoşluk), sayıklama, taşkınlık ve hiddet görülür. Zehirlenmeler genellikle, ilaç olarak kullanılan güzelavratotu preparatlarının, tıbbi miktarın üzerinde alınması veya yanlışlıkla meyvelerinin yenmesi (bilhassa çocuklarda) ile meydana gelmektedir. Botanik kitaplarında kayıtlı olan "Güzelavratotu" adı İtalyanca "Bella donna" (Güzel kadın) isminin Türkçe'ye çevrisi ile elde edilmiştir. İtalyanca adın kökeni muhtemelen Roma döneminde bu otun gözbebeğini genişleten (ve bu yol ile hanımları güzelleştiren) sürmelerin yapımı (atropin etkisi) ile ilgilidir. Güzelavratotu adı, bitkinin yetiştiği bölgelerin, yöre halkı tarafından da bilinmemektedir.	
Datura stramonium L.	Tatula
Alkaloitler (%0.1-0.6) taşımaktadır. Atropin, daturin, hyoscyamin, hiyosin, scopolamin, tuzlar ve esans içermektedir. Yapraklar ve tohumlarından yararlanır. Uyuşturucu, tüm organları ve özellikle tohumları çok zehirli bir bitkidir. Kapsül yarı olgun haldeyken hafif tatlı olduğu için çocukları cezbeder. Çoğu kez ölümlere yol açan zehirlenmeler görülür. Kasılmayı ve sinir ağrılarını giderici, uyuşturucu, sakinleştirici özellikleri olup, astuma karşı çok uzun yıllardır kullanılmaktadır. Son yıllarda parkinson hastalığının tedavisinde de yararlanılmaktadır. Sıvı ekstre, alkoldeki eriyesi, toz, yaprakları sigara şeklinde ve demlenerek kullanılır. Tohumlarından elde edilen ekstre, merhem halinde haricen tüm ya-	

nıklarda, kaynar su ve ateş yanıklarında, silah ve tüfek barutlarının yaralarında kullanılır. Alkoldeki eriyiği larenjite karşı etkilidir. Bu bitkiden elde edilen drogun sersemletici ve uyuşturucu etkilerinden çeşitli şekillerde yararlanılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde bayanların haremnden çıkabilmek amacıyla bu bitkiden hazırlanan iksiri kocalarına içirerek uyusturdıkları, yine Fransa'da bazı hırsızların soyacakları şahıslara Tatula yaprağı karıştırılmış tütün içirdikleri belirtilmektedir.

Hyoscyamus niger L.	Banotu, Batbatotu
Alkaloitler (%0.04-0.20) taşımaktadır. Bitkinin tüm organları zehirlidir ve uyuşturucu özelliği vardır. Hyoscyamin, atropin, yağ ve scopolamin alkaloidleri, nişasta, tuz, sakız içermektedir. Önemli semptomları ise, baş ağrısı ve vücut sıcaklığının yükselmesi şeklinde hissedilir. Ağrı kesici, uyuşturucu, göz bebeğini büyültücü etkilere sahiptir. Toz, tentür, sıvı ekstre, şurup, merhem, essential oil, infusion halinde kullanılır. Merhemi haricen romatizma, eklem hastalıkları ve baş ağrılarını giderici, yaprakları sigara gibi içilirse astım krizlerine karşı etkili, şurubu ise parkinson hastalığından ileri gelen ağrıları giderici. İlaç olarak ekli ilk kez Dioscorides tarafından saptanmıştır.	

SCROPHULARIACEAE

Digitalis ferruginea L. subsp. ferruginea , D. ferruginea L. subsp. schischkinii (Ivan) Wemer	Pasrenkli Yüksükotu
Yaprakları (2. yıl yaprakları), kökleri ve tohumları Asetildijitoksin, lanatoside, asit ve tuzlar, dijitoksin, dijitalin, toksik glikozitler içerir. Toz, infusion, sıvı ekstre, tentür halinde kullanılır. Dijitoksin içerdiklerinden çok kuvvetli idrar söktürücü etkisi vardır. Tıbbi değeri 18. Yüzyılda William Withering (Fizikçi) tarafından saptanmıştır. Balgam söktürücü, kalp kuvvetlendirici, ayrıca uyuz, cüzam gibi çeşitli cilt hastalıklarında ve yaraların kabuklarını iyileştirici özelliklere sahiptir. Yüksükotu içerdği kalp üzerine etkili glikozitler nedeniyle insan ve hayvanlar için zehirli etkilere sahiptir. 10 gr kuru yada 40 gr taze yaprağın alınması insanlarda ölümlü sonuçlanan zehirlenmeler oluşturur. Yüksükotları içinde tıbbi değeri en yüksek olan tür D. purpurea olduğu belirtilmektedir.	

Veronica officinalis L.	Çıbanotu
Bitki dahilen idrar artırıcı, haricen yara iyi edici olarak kullanılır.	
Euphrasia pectinata Ten.	Gözotu, Gözlükotu
Çiçekli dallar yara iyi edici olarak kullanılır.	
Lathraea squamaria L.	Gizliot
Bitki yatıştırıcı ve uyutucu olarak kullanılmaktadır.	

VERBENACEAE

Verbena officinalis L.	Mineçiçeği, Güvercinotu
Bitki kabız, ateş düşürücü, uyarıcı ve kuvvet verici olarak kullanılmaktadır.	

LABIATAE (LAMIACEAE)

Ajuga reptans L.	Dağ mayasılotu
Tüm bitki, özellikle çiçekli sürgünleri kullanılır. Tanen, saponin, organik tuzlar içerir. Astringent özelliğe sahiptir. Kompres, lavage, merhem halinde kullanılır. Haricen kullanılması tercih edilir. Bununla beraber genç sürgünleri salataya karıştırılır. Bazı ülkelerde hayvan yemi olarak kullanılır. Boğaz tahriş ve özellikle ağız yaralarına karşı değişik preparasyonlarda (homoepathy) olarak geniş ölçüde kullanılır. Çiçekli dalları kabız, ateş düşürücü, kuvvet verici ve idrar çoğaltıcı olarak etkilidir.	

Teucrium chamaedrys L.	Kısamahmut Otu, Dalakotu, Yermişesi
T. polium L.	Tüylü kısamahmutotu
Tanen, acı madde, rezin, saponinler ve uçucu yağ taşımaktadır. İştah açıcı, mide ağrılarını kesici, uyarıcı ve kuvvet verici etkilere sahiptir. Mide hastalıklarına ve şeker hastalığına karşı kullanılan bir drogdur. Karaciğer rahatsızlıklarında, bronşide karşı kullanılır.	

Lamium purpureum L. var. purpureum	Kırmızı balılbaba
L. album L.	Beyaz balılbaba
Tanen, müsilağ ve uçucu yağ taşır. Kabız ve kuvvet verici olarak kullanılır.	

Ballota nigra L. subsp. nigra	Kara yerpırasası, Köpekotu
Çiçekli dallar idrar artırıcı, hazmettirici, kurt düşürücü, adet söktürücü olarak kullanılmaktadır.	

Stachys officinalis (L.) Trevis. subsp. officinalis	Kurbağaoğlu, Tıbbi kestore
Bitki mideyi, uyarıcı, nefes darlığını giderici, kuvvet verici ve yara iyi edici olarak kullanılmaktadır.	

Glechoma hederacea L.	Yersarmaşığı
Tüm bitki kullanılır. Acı maddeler, uçucu yağ, tanen, choline içerir. Öksürük giderici, süt salgılayıcı, sinirleri yatıştırıcı, balgam söktürücü, kuvvet verici ve haricen yaraları iyileştirici özelliklere sahiptir. Infusion, şurup, sıvı ekstre halinde kullanılır. Yapraklar kurutulularak çay gibi içilebilir. Genç yapraklar salataya harç olarak katılır, ona hafif aromatik koku verir.	
Prunella vulgaris L.	Dağ erikotu
Çiçekli dallar balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır.	
Origanum vulgare L. subsp. vulgare O. vulgare L. subsp. viride (Boiss.) Hayek	Güveyotu, Keklikotu
Uçucu yağ taşımaktadır. Çiçekli dallarından su buharı destilasyonu ile "Kekik Suyu" elde edilir. Dahilen öksürük kesici ve balgam söktürücü olarak kullanılır. Çiçekli uç kısımları terletici, idrar artırıcı, gaz giderici ve yatıştırıcı, kekik yerine baharat olarakta kullanılır. Thymol, karvakrol, linolol, cymene, terpinolen ve diğer terpeninler içerir. Mideyi rahatlatıcı, gaz giderici, sinir tedavisi, terletici, yatıştırıcı ve astuma karşı infusion, deoksasyon, şurup ve tıbbi şarap halinde kullanılır. Özellikle diş preparatları hazırlanmasında çok kullanılır ve sürgünlerinden kırmızı bir boya elde edilir. En iyi antiseptik bitkilerdendir. Çünkü içerisinde yüksek oranda Thymol vardır. Çok iyi bir yemeklik bitkidir. Pişirilerek yenilebilir. Eskiden narkotik zehirelmelere, kalp çarpıntılarını ve diğer birçok hastalıklara karşı kullanılmıştır.	
Satureja spicigera (C.Koch) Boiss. S. Hortensis L	Artvin Kekigi, Kondar, Saterotu, Kekikotu, Geyikotu
Yaprakları kekik yerine kullanılır. İştahı açar. Mideyi çalıştırır. Hazımsızlığı giderir. Gaz söktürücüdür. İdrar söktürücüdür. Sindirim işlemini kolaylaştırır. Kanı ve idrar yollarını temizler. Antiseptik (mikrop kırıcı) etkisi de vardır. Soğuk algınlığında iyileştirici etkisi görülür. Bademcik ve boğaz enfeksiyonlarına iyi gelir.	
Thymus praecox Opiz subsp. grossheimii (Ronniger) Jalas var. grossheimii	Kekik, Dağ çayı
Çiçekli dalları "Sater, Yabani Kekik" isimleri altında kekik yerine kullanılmaktadır. Bedeni kuvvetlendirir. Hazmı kolaylaştırır. İştahsızlığı giderir. Sinirleri kuvvetlendirir. Kalp çarpıntılarını keser. Yemeklerin bozulmasını önler. Bağırsak iltihabını iyileştirir. Salgı bezlerinin düzenli çalışmasını sağlar. İdrar söktürür. Aybaşı kanamalarının düzenli olmasını sağlar. Bağırsak solucanlarının düşürülmesine yardımcı eder. Böbreklerde ve mesanedeki mikropları öldürür. Cinsel isteği kamçılar. Tansiyonu geçici olarak yükseltir. Hastalıklara karşı direnme gücünü artırır. Çocuklarda görülen kansızlığı giderir. Kan dolaşımını düzenler. Müzmin öksürük, astım, bronşit ve iltihaplı zatülcen'pe faydalıdır. Grip, beyin nezlesi ve anjinde şikayetlerin azalmasına yardımcıdır. Kekik suyu ile banyo romatizma ağrılarını dindirir. Kandaki şeker miktarını azaltır.	
Mentha pulegium L.	Yarpuz
Uçucu yağ taşımaktadır. Kuvvet verici, hazmettirici, balgam ve safra söktürücü ve adet getirici olarak kullanılır.	
Çiçekli dallarından su buharı destilasyonu ile Nane Suyu elde edilir. Mide bulantısını kesmek için kullanılır.	
M. longifolia (L.) Hudson subsp. longifolia M. longifolia (L.) Huds. subsp. typhoides (Briq.) Harley var. typhoides	Tüylü Nane
Yapraklar ve çiçekli uç sürgünleri kullanılır. Menthol, menthone, tanen, enzimler, pektin, terpenik maddeler içerir. Kuvvetlendirici, hazmı kolaylaştırıcı, kasılmaya karşı, öksürük giderici, insektisit özelliklere sahiptir. Infusion, sıvı ekstre, şurup, toz, esans, meyve suyu halinde kullanılır. Çok eskiden tütünle birlikte kullanılan kuvvetli aromatik bir mutfak bitkisidir. Parfüm ve içki sanayisinin temel maddelerinden birisidir. Nanelerin çok sayıda kültür formları vardır, kuvvetli bir antiseptiktir. Ayrıca nanelerin yatıştırıcı, mideyi, gaz giderici, bulantıyı önleyici ve ishale karşı olumlu etkileri de vardır. Balgam ve safra söktürücü ve adet getirici olarak kullanılır.	
Lycopus europaeus L.	Kurtayağı
Bitki kabız, kan dindirici ve ateş düşürücü olarak kullanılır.	
Salvia sclarea L.	Ayıkulağı, Misk adaçayı, Tüylü adaçayı
Çiçekli dalları tanen, rezin, acı madde ve uçucu yağ taşımaktadır. Çiçekli dallar veya yapraklar midevi, kabız, terlemeyi azaltıcı ve yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır.	

PLANTAGINACEAE	
Plantago major L. subsp. major P. lanceolata L.	Büyük sinirliot Daryapraklı sinirliot, Bağa yaprağı
Aucubin, saponin, sitrik asit, oksalik asit, musilaj içerir. Temizleyici, idrar söktürücü, kan düzenleyici, yara iyileştirici etkileri vardır. Infusion, lapa, meyve suyu, tentür, destile su, sıvı ekstre halinde kullanılır. Özellikle kozmetik sanayinde çok kullanılmaktadır. Destile suyu mükemmel bir göz losyonudur. Tentür (alkoldeki eriyiği) halen evlerde diş eti hastalıklarında kullanılmaktadır. Dähilen kabız, göğüs yumuşatıcı, balgam ve idrar söktürücü, haricen taze yaprakları yaraların tedavisinde ve çıban açıcı olarak kullanılmaktadır.	
THYMELAEACEAE	
Daphne mezereum L.	Dafne, Mezeriyon, Yabani taflan
Kabuğu tanen, yağ, kumarin türevleri ve rezin taşımaktadır. İdrar artırıcı, terletici, müshil etkilere sahiptir.	
VISCACEAE (LORANTHACEAE)	
Viscum album L. subsp. album	Ökseotu, Çekem, Burç, Gökçe, Güvele
Bitki rezin, saponinler, organik asitler ve alkaloitler taşımaktadır. Meyve ve yapraklı dallar kabız, idrar artırıcı, kusturucu, kuvvet verici ve tansiyon düşürücü etkileri vardır. Meyvelerinin yakı sakızı ile ezilmesi sonucu elde edilen karışım yakı halinde romatizma ağrıların giderilmesinde kullanılmaktadır. Ezilmiş meyveler çıban üzerine konarak çıbanın açılması ve cerahatin dışarı çıkması sağlanır.	
EUPHORBIACEAE	
Euphorbia peplis L.	Sütleşen, Şebrem, Neblulotu
Meyve ve dallarda yapışkan özelliği veren viscin, süt içinde rezin, kauçuk, nişasta ve enzimler bulunur. Tohumları sabit yağ taşımaktadır. Sütü tahriş edici ve kuvvetli bir müshil etkiye sahiptir. Sütü sigille-re karşı kullanılmaktadır. Taze dalların veya tohumların ekmek içi veya kıyma ile ezilmesi ile elde edilen karışım, göl veya derelerde balık avlamak için kullanılır. Düşük ve yüksek tansiyonu ayarlayarak düzene sokmasında, kanın temizlenmesinde, kalbin güçlendirilmesinde yararlı etkiler gösterir. Kan-sere karşı kullanılır.	
URTICACEAE	
Urtica dioica L.	Isırgan, Dızlağan
Genç sürgünleri yenir. Yaprak ve rizomları kullanılır. Gallik asit, formik asit, A vitamini, karoten tanen, potasyum, demir, kalsiyum ve silikon içerir. İdrar söktürücü, kanı temizleyici hemostatik mineral eksikliğini giderme, mesane taşlarını eritici özelliklerine sahiptir. Infusion, tentür, usare halinde kullanılır. Uç sürgünleri ve genç yapraklarından lezzetli bir salata (harç) yapılır. Bir vakitler fazla oranda klorofil elde edilmesinde bu bitkiden yararlanılmıştır. Gövdeden elde edilen liflerden pamuğa benzer çok kuvvetli ip yapılır. Biçilerek kurutulduğunda ısırgan otu sığır ve tavşanlara verilen gıdaya ilave edilen mükemmel bir gıdadır. Kurutulup öğütülürse (toz halinde) ördek ve tavukların gıdalarına karıştırılabilir. Kökleri mesaneden küçük taşları düşürür. Dünyanın bazı kesimlerinde romatizmal hastalıklar ve ağrıların tedavisi hala ısırgan otu ile (ağrıyan kısımlara vurularak) tedavi edilmektedir.	
MORACEAE	
Morus alba L.	Beyaz dut
Bileşik meyve olgun halde siyah renkte, küremsi yapıda, ezildiğinde kırmızı bir meyve suyu çıkar. Meyve, yapraklar ve kabukları kullanılır. Adenine, glikoz, asparagine, kalsiyum karbonat, protein, tanen içerir. Dekoksiyon, meyve suyu, toz, tentür, sıvı ekstre halinde kullanılır. Şeker hastalığına karşı etkilidir ve astringent özelliğe sahiptir. Reçel, marmelat ve meyve suyu ile likör yapılır. Çeşitli içkilere renk vermek amacıyla kullanılır. Kök ve kabuklarının alkoldeki eriyiği diş ağrısı ve ağız yaralarına karşı kullanılır. Kabuklarından dokuma sanayisinde kullanılan güzel kaliteli lifler elde edilir. Yapraklarından ateş düşürücü ve idrar artırıcı olarak yararlanılır. İpekböceği yetiştirilmesinde büyük bir öneme sahiptir.	
M. nigra L.	Kara dut
Şekerler, organik asitler (Tartarik ve sitrik asitler) ve boyar maddeler taşımaktadır. Meyvelerinden hazırlanan şurup gargara halinde ağız ve boğaz hastalıklarına karşı kullanılmaktadır. Kökü veya kök kabuğu müshil ve tenya düşürücü etkilere sahiptir. Yapraklar şeker hastalığına karşı kullanılır.	

JUGLANDACEAE	
Juglans regia L.	Ceviz
Yapraklar, kabuk ve meyvelerinden yararlanılır. Inositol, juglan, tanen, gallik asit, juglandin, karoten, pyrogallik asit içerir. Dekoksion, sıvı ekstre, tentür, meceration, tıbbi şarap ve uçucu yağlar halinde kullanılır. Yaprığı, tanen, uçucu yağ ve acı lezzetli bir boyar madde (juglon) taşımaktadır. İştah açıcı, kabız, kan şekerini düşürücü, kuvvet verici etkilere sahiptir. Deri hastalıklarında antiseptik olarak kullanılır. Ceviz yaprağı veya taze meyvenin üzerindeki yeşil kabuk ile yün, pamuk veya ipek iplikler kahverengine boyanabilirler. Yeşil renkli mezokarpının kaynatılmasıyla sarı renkli boya elde edilir. Bu boya insan cildine koyu ceviz rengi bir görünüş verir. Ceviz yağı yenilir, fakat çok çabuk ekşir, bozulur. Ressamlar tarafından kurulama yağı olarak kullanılır, yaprak ve kabuklarından saç boyası elde edilir. Kan şekeri düşmesine karşı, temizleyici, süt çoğaltıcı lenf bezi tüberkülozuna karşı, rubefacient etkisi vardır. Yapraklarından elde edilen Juglan adlı uçucu yağ eczacılıkta kan temizleyici ve kuvvet verici olarak kullanılmaktadır. Yaprığı; iştah açıcı, kabız, kan şekerini düşürücü, deri hastalıklarında antiseptik olarak kullanılır. Cevizler %70 yağ taşımaktadır. Meyvanın iç kısmının önce soğukta ve sonra sıcakta sıkılması ile ceviz yağı elde edilir. Ceviz yağı tedavide müshil ve safra artırıcı olarak kullanılmaktadır. Ceviz meyvesi şeker hastalarına gıda olarak verilir.	
FAGACEAE	
Fagus orientalis Lipsky	Doğu Kayını
Odunundan destilasyon sonucu Katran Ruhu denilen bir sıvı elde edilir. Bilhassa fenol türevleri (gailakol, kresol) taşır. Eskiden dahilen ve haricen antiseptik olarak kullanılırdı. Kabuğu kabız ve ateş düşürücüdür.	
CORYLACEAE	
Corylus avellana L. var. Avellana	Fındık
C. avellana L. var. pontica (C.Koch) Winkler	
Kabuk, yaprakları, meyve ve erkek çiçek kediciklerinden yararlanılmaktadır. Tanen ve reçine, protein, nişasta, yağlar ve tuzlar, vitaminler, flavonoid içermektedir. Yapraklar idrar artırıcı olarak kullanılır. Tohum sabit yağ, protein, şekerler, fosfor, kalsiyum vb. taşır. Toz haline getirilip bal ile karıştırıldıktan sonra elde edilen macun kuvvet verici ve cinsel gücü artırıcı olarak kullanılmaktadır. Ateş düşürücü, diş ağrılarına karşı, astringent, ishale karşı, besleyici, terletici, mineral eksikliğini giderici özellikleri bulunmaktadır. Meyvelerinden yağ elde edilir. Kabuk ve yaprakları tanence zengin olup dericilikte kullanılır. Meyvelerinin öğütülmesinden elde edilen ince un, yüz maskelerinin temizlenmesinde kullanılır (Kozmetik sanayi). Fındık yağı yemeklerde ve kızartmalarda kullanılır, yumuşak olup, bebeklerde ve çocuklarda kıl kurtlarını düşürücü etki yapmaktadır.	
BETULACEAE	
Alnus glutinosa (L.) Gaertn. subsp. barbata (C.A.Mey) Yalt.	Kızılağaç
Yaprakları, genç dalları ve kabuklarından yararlanılmaktadır. Tanik asit, gluten, alnulin, yağ maddesi, kabukta tanen, emodin, tuzlar, renk maddeleri içermektedir. Yaprakların süt çoğaltıcı, idrar artırıcı, astringent, bağırsak solucanı düşürücü, kabuklarının ise ateş düşürücü, kabız ve kuvvet verici özellikleri vardır. Infusion, dekoksiyon, toz, alkoldeki eriyiği ve tıbbi şurup olarak kullanılmaktadırlar. Kabuklarından deri sanayiinde sepi maddesi olarak yararlanılır. Derilere koyu ve gölgeli bir renk verir. Ayrıca kumaş boyamalarında kullanılmaktadır.	
SALICACEAE	
Salix alba L.	Ak söğüt
S. caprea L.	Keçi söğüdü
Kabuk, tanen (%15 civarında) ve etkili madde olarak glikozit (salisin) taşımaktadır. Dalların kabukları kullanılır. Ateş düşürücü, ağrı kesici, uyku getirici, kuvvet verici, kabız, romatizmal ağrıları giderici etkilere sahiptir. Salisin, tanen, renk maddeleri, reçine, sakız içerir. Toz, infusion, sıvı ekstre, şurup, tıbbi şarap halinde kullanılır. Asetik maserosyandan sonra kabuk nasırların ve sert derilerin iyileştirilmesinde kullanılır. Yaprakların demlenmesi ve içilmesiyle sakinleştirici etki yapar ve ılımlı bir uyku getirir, yani uykusuzluğa iyi gelir. Yapraklardan hazırlanan banyo romatizma hastalıklarını iyileştirir. Zehirli bileşikler içermez. O nedenle çok kullanılan bir halk ilacıdır.	

Populus tremula L.	Titrek kavak
Kabuğu tanen ve glikozitler (populin ve salisin) taşır. Kabız ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır.	
RUBIACEAE	
Galium verum L. subsp. verum G. aparine L.	Sarı yoğurtotu, yapışkanotu Yoğurtotu, Çobansüzeği, Sünnetliceotu
Potasyum nitrat, katesik tanen, flavon glikozidleri, alkaloid içerir. Bitki idrar ve safra artırıcı, kabız ve yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır. Yoğurtotu lenf ve kan temizleyici, deri hastalıklarında ve kanser hastalıklarında yararlıdır. Çayı ile sürekli yapılan gargaralar guatr ağrılarını hafifletir. Çayı ile yapılan gargaralar ses telleri kısıklıklarına da çok iyi gelir. Cilt yaralarının iyileşmesinde çok yararlıdır. Ağzı yaralarına ve boğaz iltihaplarına yoğurtotu çayı gargaraları iyi gelir. İdraryollar enfeksiyonları (kum-taş, sistit, nefrit sancılan, üre azalması) kullanılır. Safrakesesi taşında fayda sağlar. Öksürüğü geçirir. Romatizmada kullanılır.	
Rubia tinctorum L.	Kökboya, Bostanotu, Boyacı kökü, Kırmızı kök
Boyar madde veren glikozitler taşır. İdrar ve safra artırıcı ve müshil etkilere sahiptir. Köklerden boyar madde elde edilir.	
MONOCOTYLEDONAE	
LILIACEAE	
Smilax excelsa L.	Anadolu saparnası, Dikenotu, Melevcan
Köklerde saponin ve tanen bulunmaktadır. Genç sürgünler sebze olarak kullanılır. Tohumlarının üzerinde bulunan zar (arillus) "Gıcır" ismiyle tanınan ve elastikiyet vermek için sakız ile birlikte çiğnenen maddeyi verir.	
Allium scorodoprassum L.	Taş sarımsağı
Genç yaprakları soğan yerine kullanılır.	
Veratrum album L.	Çöpleme, Abutarat otu
Alkaloidler (jervin, protojervin, veratridin vd.) taşımaktadır. Aksırtıcı, kızartıcı ve ishal yapıcı etkilere sahiptir. Haricen bazı deri hastalıklarına ve vücut parazitlerine (uyuz) karşı kullanılmaktadır. Bütün bitki zehirli.	
Colchicum speciosum Steven	Çomak, kalkgıt, vargit, likoser, çiğdem
Tohumlar ve korm (soğanı)'u kolşisin, kolşikosit, nişasta, tanen, yağ, galik asit içerir. Ağrı kesici, ateş düşürücü, kanda üre artışı önleyen, kusturucu özelliklere sahiptir. Sıvı ekstre, tentür, hap, merhem olarak özellikle haricen cilt hastalıklarına karşı, ağrı kesici ve sinirleri yatıştırıcı etkileri vardır. Colchicum türleri zehirli alkaloidler içermeleri nedeniyle insan ve hayvanlar için çok tehlikelidir. Bu nedenle ancak doktor tavsiyesine göre kullanılmalıdır. Zigana dağında yetişen acı çiğdem tohumlarında %0.41 oranında colchisin maddesi saptanmıştır. Bu madde eski çağlardan günümüze dek kanda üreyi düşürmek amacıyla kullanılmakta olup tohumları dış ülkelere satılmaktadır.	
IRIDACEAE	
Crocus kotschyanus C. Koch	Safran
Karbonhidratlar, su, polipeptidler, selüloz, lipidler, nitrojen ve çeşitli mineraller bulunmaktadır. Yumrusu nişasta ve şekerler taşımaktadır. Yumruları çığ veya külde pişirildikten sonra yenilir. Sindirim sistemini uyarak, hazmı kolaylaştırır, kolik ağrılarını rahatlatır, mide asit ve gazlarını giderir. Safran üzerinde yapılan araştırmalar kanserle savaşta faydalı bir madde olduğunu kanıtlamıştır. 1999 yılında Indiana Üniversitesi'nde yapılan çalışma tümörlerin büyümesini yavaşlatarak hayat süresini artırdığını tespit etmiştir. Vücudu kuvvetlendirir ve dinçlik verir. Sinirleri uyarıcı etki gösterir. Düzensiz adet görmeleri düzene sokar. Rahim hareketlerini artırır. Sinir zayıflığına iyi gelir ve iştah artırır. Astım, bronşit ve öksürüğe faydalıdır. Fazla miktarda kullanılmaması gereken bir bitki olmakla beraber hamilelerin kesinlikle kullanmaması gerekir.	
Gladiolus atrovioletaceus Boiss.	Mor Çiçekli Glayöl
Yumrusu afrodizyak ve kusturucu etkiye sahiptir.	

ORCHIDACEAE	
Orchis purpurea Huds., Dactylorhiza romana (Seb.) Soó D. saccifera (Brongn.) Sos., D. urvilleana (Steud.) Baumann & Künkele, D. euxina (Nevski) H.Baumann & Künkele D. umbrosa (Kar. & Kir.) Nevski	Salepler
Nişasta (%30), şekerler (glikoz, fruktoz), azotlu maddeler ve glikomannan yapısında bir müsilaj (%11-44) taşımaktadır. Cinsel arzuyu artırıcı, kuvvet verici, çocuk ishallerini kesici ve gıda olarak kullanılmaktadır. Enerji verir. Göğsü yumuşatır. Kalbi kuvvetlendirir. Vücut ısısını artırır. Sindirimi kolaylaştırır. Basur şikayetlerini azaltır. Cinsel gücü ve isteği artırır. Aybaşı kanamalarını düzenler. Bedeni ve zihni kuvvetlendirir. Kabızlığı giderir ve ishali keser. Bağırsak tembelliğine karşı kullanılabilir. Sütle birlikte hazırlanması besleyici özelliğini artırır. Öksürük ve bronşitte faydalıdır. Bağırsak solucanlarının düşürülmesine yardımcı olur. Müsilaj etkisiyle dokular üzerine yumuşatıcı etki yapar. Mide için yararlıdır. Mideyi rahatlatır, hazmı kolaylaştırır.	
DIOSCOREACEAE	
Tamus communis L. subsp. communis :	Dövülmüşavratotu, Karaasma
Kökler nişasta, müsilaj ve saponin taşımaktadır. Dahilen kusturucu, müshil ve idrar artırıcı olarak kullanılır. Haricen romatizma ağrılarına karşı kullanılır.	
GRAMINEAE (POACEAE)	
Avena sativa L.	Yulaf
Yulaf tanesi sabit yağ, azotlu maddeler ve karbonhidrat (%60) taşımaktadır. Haricen yulaf lapası çibaneleri olgunlaştırmakta kullanılır. Dahilen dekoksion (%5) halinde, idrar artırıcı, müshil, kuvvet verici ve yatıştırıcı olarak kullanılır.	

Latince isim	Türkçe isim	Sayfa No.
<i>Abies nordmanniana</i> subsp. <i>nordmanniana</i>	Doğu Karadeniz Gökarnı	286
<i>Acer campestre</i> subsp. <i>leiocarpum</i>	Ova Akçağacı.....	286
<i>Acer cappadocicum</i> var. <i>cappadocicum</i>	Doğu Karadeniz Akçağacı, Beşparmak Akçağacı.....	287
<i>Acer divergens</i> var. <i>divergens</i>	Beş loplu Çoruh akçağacı.....	287
<i>Acer divergens</i> var. <i>trilobum</i>	Üç loplu Çoruh Akçağacı	288
<i>Acer platanoides</i>	Çınar yapraklı Akçağaç	288
<i>Acer tataricum</i>	Tatar Akçağacı.....	289
<i>Acer trautvetteri</i>	Kayın gövdeli Akçağaç	289
<i>Aconitum anthora</i>	Sarı kurtboğan.....	98
<i>Actaea spicata</i>	İsaotu.....	290
<i>Adonis aestivalis</i>	Keklik gözü, Kuş lalesi.....	150
<i>Agrimonia eupatoria</i>	Kuzupitrağı, Koyunotu	99
<i>Ajuga chamaepitys</i>	Yerçamı, Mayasilotu, Bodurot.....	100
<i>Ajuga orientalis</i>	Doğu mayasilotu	240
<i>Alcea calverti</i>	Hatmiçiçeğı	50
<i>Alcea hohenackeri</i>	Gülhatmi.....	50
<i>Alcea hohenackeri</i>	Gülhatmi	164
<i>Alchemilla caucasica</i>	Kafkas aslanpençesi	100
<i>Alchemilla sericea</i>	İpeksi aslanpençesi	101
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	Susinirliotu, Kurbağa kaşığı.....	51
<i>Alliaria petiolata</i>	Sarımsakotu, Kuşekmeğı.....	51
<i>Allium aucheri</i>	Yabani soğan	188
<i>Allium schoenoprasum</i>	Yaprak soğanı.....	188
<i>Alnus glutinosa</i> subsp. <i>barbata</i>	Sakallı kızılğaç.....	290
<i>Alyssum murale</i>	Sarı kuduzotu, Duvar kuduzotu	101
<i>Amelanchier rotundifolium</i>	Taşarmudu	291
<i>Anagallis arvensis</i>	Tarla farekulağı	150
<i>Anagallis arvensis</i> var. <i>arvensis</i>	Tarla farekulağı	241
<i>Anchusa azurea</i> var. <i>azurea</i>	Gökmavisi sığırdili.....	241
<i>Andrachne telephioides</i>	Sandal otu	259
<i>Androsace armeniaca</i>	Sandal otu, kaya yasemini.....	162
<i>Anemone blanda</i>	Yoğurt çiçeğı, Güzel kırlalesi.....	52
<i>Anemone caucasica</i>	Kafkas kırlalesi.....	52
<i>Anemone caucasica</i>	Kafkas dağlalesi.....	242
<i>Anemone narcissiflora</i>	Nergis çiçekli dağ lalesi.....	53

<i>Antennaria dioica</i>	Kedi ayağı.....	53
<i>Anthemis marschalliana</i>	Sarı dağpapatyası, köpek papatyası.....	102
<i>Anthemis tinctoria</i>	Boyaca papatyası.....	54
<i>Anthemis tinctoria</i>	Boyacı papatyası.....	102
<i>Anthyllis vulneraria</i>	Çoban gülü	103
<i>Aquilegia olympica</i>	Haseki küpesi.....	191
<i>Arabis caucasica</i>	Kafkas kaya teresi, kaz teresi	54
<i>Arbutus andrachne</i>	Sandal.....	292
<i>Arceuthobium oxycedri</i>	Ardıç burçu	292
<i>Arctium lappa</i>	Dulavrat otu, pıtrak otu-Hozik	189
<i>Aristolochia iberica</i>	Lohusa otu	258
<i>Arnebia pulchra</i>	Benli eğnik, Güzel eğnik.....	104
<i>Arunco vulgaris</i>	Yaygın keçisakalı.....	55
<i>Asparagus persicus</i>	İran kuşkonmazı.....	259
<i>Asperula glomerata</i>	Yapışkan otu	104
<i>Asperula orientalis</i>	Doğu yapışkanotu	243
<i>Asphodeline lutea</i>	Kral mızrağı, sarı yalancıçiriş.....	105
<i>Asplenium trichomanes</i>	Baldınkara.....	260
<i>Asplenium septentrionale</i>	Baldınkara.....	260
<i>Aster caucasicus</i>	Kafkas yıldızpatısı	189
<i>Astragalus glycyphyllos</i>	Meyan yapraklı geven	55
<i>Astrantia maxima subsp. maxima</i>	İri astranya	190
<i>Atropa belladonna</i>	Güzel avrat otu	261
<i>Bellis perennis</i>	Çayırüzeli, Koyungözü, çayırpapatyası.....	56
<i>Betula litwinowii</i>	Kafkas tüylü huşu	293
<i>Betula medwediewii</i>	Kızılagaç yapraklı huş.....	294
<i>Betula pendula</i>	Salkım huş	294
<i>Betula recurvata</i>	Artvin Huşu	295
<i>Bituminaria acaulis</i>	Katran yoncası	56
<i>Briza media</i>	Ortanca kuş yüreği, Adi zembil otu	261
<i>Bruckenthalia spiculifolia</i>	Başak Çiçekli Brukentelya.....	295
<i>Brunnera macrophylla</i>	Büyük yapraklı Beni unutma	242
<i>Buglossoides arvensis</i>	Tarla sedefotu, Taşkesenotu	57
<i>Buxus sempervirens</i>	Yaygın şimşir.....	296
<i>Calamintha grandiflora</i>	Dağ nanesi, Misk otu	191
<i>Caltha polypetala</i>	Bataklık nergisi, su nergisi.....	105
<i>Calystegia silvatica</i>	Büyük sarmaşık.....	57
<i>Campanula alliariifolia</i>	Beyaz çançiçeği	58
<i>Campanula aucheri</i>	Çan çiçeği.....	244
<i>Campanula glomerata subsp. hispida</i>	Yumak çiçekli çançiçeği.....	244
<i>Campanula lactiflora</i>	Sütbeyazı çançiçeği - Bal çiçeği.....	59
<i>Campanula lactiflora</i>	Çan çiçeği, bal çiçeği.....	192
<i>Campanula latifolia</i>	Geniş yapraklı çançiçeği	192
<i>Campanula olympica</i>	Olimpiyat çan çiçeği	245
<i>Campanula rapunculoides subsp. cardifolia</i>	Çan çiçeği.....	193

<i>Campanula stevenii</i> subsp. <i>stevenii</i>	Çan çiçeği.....245
<i>Campanula tridentata</i>	Üç dişli çan çiçeği246
<i>Capparis ovata</i> var. <i>herbacea</i>	Kapari, geberotu, gebere262
<i>Cardamine bulbifera</i>	Soğanlı köpükotu, Soğanlı suteresi.....58
<i>Cardamine impatiens</i>	Kına çiçeğimsi köpükotu, Çayır köpükotu.....59
<i>Cardamine quinquefolia</i>	Beş yapraklı köpükotu60
<i>Cardamine quinquefolia</i>	Beş yapraklı köpükotu194
<i>Cardamine raphanifolia</i> subsp. <i>acris</i>	Turp yapraklı köpükotu194
<i>Cardamine uliginosa</i>	Acı tere.....195
<i>Carpinus betulus</i>	Yaygın gürgen297
<i>Carpinus orientalis</i> subsp. <i>orientalis</i>	Doğu gürgeni297
<i>Castanea sativa</i>	Anadolu kestanesi.....298
<i>Celtis glabrata</i>	Çitlenbik298
<i>Centaurea appendicigera</i>	Peygamber çiçeği62
<i>Centaurea cheiranthifolia</i> var. <i>purpurascens</i>	Peygamber çiçeği196
<i>Centaurea cheiranthifolia</i> var. <i>cheiranthifolia</i>	Beyaz peygamberçiçeği60
<i>Centaurea iberica</i>	Deligöz dikenli, Kısa dikenli gelin düğmesi196
<i>Centaurea macrocephala</i>	Peygamber çiçeği106
<i>Centaurea pecho</i>	Yanardöner.....197
<i>Centaurea pulcherrima</i> var. <i>pulcherrima</i>	Peygamber çiçeği197
<i>Centaurea salicifolia</i>	Söğütyapraklı peygamber çiçeği198
<i>Centaureum erythraea</i>	Kırmızı kantaron.....163
<i>Centranthus longiflorus</i> subsp. <i>longiflorus</i>	Uzun çiçekli mahmuzçiçeği, Kırmızı kediotu, Kırmızı kantaron195
<i>Cephalanthera rubra</i>	Kırmızı orkide.....199
<i>Cephalaria gigantea</i>	Pelemir, Acımık106
<i>Chamaecytisus hirsutus</i>	Sert tüylü süpügelik299
<i>Chamaescadium acaule</i>	107
<i>Chelidonium majus</i>	Kırlangıç otu107
<i>Chenopodium foliosum</i>	İtüzümü, Kırmızı sirken156
<i>Chrysosplenium dubium</i>	Altın Taşkıran Çiçeği.....262
<i>Cicerbita racemosa</i>	Eşek marulu246
<i>Cichorium intybus</i>	Yabani hindiba247
<i>Circaea lutetiana</i>	Suküpesi, Büyücüotu61
<i>Cirsium obvallatum</i>	Köygöçüren.....264
<i>Cistus creticus</i>	Pembe çiçekli Laden299
<i>Cistus salviifolius</i>	Adaçayı yapraklı laden300
<i>Clematis vitalba</i>	Ak asma, duman asması, yaban sarmaşığı300
<i>Cleome ornithopodnioides</i>	Kuş örümcek çiçeği.....263
<i>Clinopodium vulgare</i> subsp. <i>vulgare</i>	Yaygın yabani fesleğen200
<i>Colutea armena</i>	Patlangaç.....301
<i>Consolida orientalis</i>	Bahçe hezeranı199
<i>Convolvulus arvensis</i>	Tarla sarmaşığı, Kuzu sarmaşığı62

<i>Convolvulus cantabrica</i>	Çalimsı sarmaşık.....	201
<i>Cornus mas</i>	Kızılcık.....	301
<i>Cornus sanguinea</i> subsp. <i>australis</i>	Yabani kıızılcık	302
<i>Coronilla coronata</i>	Dağ taçotu, Akrepotu.....	108
<i>Coronilla orientalis</i>	Doğu tacı, bahçetacı.....	108
<i>Coronilla varia</i> subsp. <i>varia</i>	Renkli burçak, köriçen	201
<i>Corydalis angustifolia</i>	Kaz kagası	63
<i>Corydalis caucasica</i>	Kafkas kazgagası	202
<i>Corylus avellana</i>	Fındık.....	302
<i>Cotinus coggygia</i>	Peruka çalısı.....	303
<i>Cotoneaster integerrimus</i>	Yaygın dağ muşmulası	303
<i>Cotoneaster morulus</i>	Dağ muşmulası, taş elması.....	304
<i>Cotoneaster nummularia</i>	Taş elması	304
<i>Crassocephalum crepidioides</i>	Duduka	156
<i>Crataegus microphylla</i>	Küçük yapraklı alıç	305
<i>Crataegus monogyna</i> subsp. <i>monogyna</i>	Alıç, Kırkat, Yaygın akdiken	305
<i>Crataegus orientalis</i> var. <i>orientalis</i>	Pürüzsüz yemişgen	306
<i>Crataegus pentagyna</i>	Mor alıç	306
<i>Crocus vallicola</i>	Beyazvargit, Hozmancuk, Beyazsafran.....	63
<i>Cuscuta europaea</i>	Avrupa küskütü, cinsacı	64
<i>Cyclamen coum</i> var. <i>coum</i>	Sıklamen, Buhurumeryem, Kırmeneşesi, Tavşankulağı.....	202
<i>Cynoglossum creticum</i>	Mor köpek dili	203
<i>Cynoglossum glochidiatum</i>	Dikenli köpek dili	203
<i>Cynoglossum montanum</i>	Dağ köpek dili.....	205
<i>Cynoglossum officinale</i>	Köpek dili	204
<i>Dactylorhiza osmanica</i>	Osmaniye orkidesi, Çayır Salep Otu, çam salebi.....	204
<i>Daphne glomerata</i>	Yabani defne.....	307
<i>Daphne glomerata</i>	Yabani defne.....	307
<i>Daphne pontica</i>	Karadeniz defnesi.....	308
<i>Datisca cannabina</i>	Yalancı kenevir, Gence, Renk otu	263
<i>Delphinium flexuosum</i>	Hazeren	248
<i>Delphinium</i> sp.	Hezaren.....	64
<i>Dianthus crinitus</i>	Yaban karanfili.....	65
<i>Dianthus</i> sp.	Karanfil	206
<i>Digitalis ferruginea</i>	Arıkovanı, Yüksükotu, Parmakotu	109
<i>Diospyros lotus</i>	Kara hurma	308
<i>Doronicum balansae</i>	Dağ kaplanotu.....	110
<i>Doronicum oblongifolium</i>	Kaplanotu.....	110
<i>Dorycnium graecum</i>	Kaplanotu.....	66
<i>Draba bruniifolia</i>	Kaya çiçeği	111
<i>Draba hispida</i>	Dolamaotu	111
<i>Drosera rotundifolia</i>	Güneş gülü.....	265
<i>Echinops pungens</i>	Deve diken i.....	265

<i>Echinops ritro</i>	Tüysüz mavi dünya, Mor top, Tüysüz Topuz.....	247
<i>Echium italicum</i>	İtalyan engerek otu, Ayı kulağı, Bal çiçeği,	
	Tilki kuyruğu	65
<i>Echium russicum</i>	Kırmızı engerekotu	157
<i>Echium vulgare</i>	Yaygın engerekotu	249
<i>Empetrum nigrum</i> sbsp.		
<i>hermaphroditum</i>	Kargaüzümü.....	309
<i>Ephedra major</i>	Deniz üzümü.....	309
<i>Epigaea gaultherioides</i>	Dağ elması.....	310
<i>Epilobium angustifolium</i>	Yakıtotu, meragülü, Dar yapraklı yakıtotu	163
<i>Epilobium hirsutum</i>	Tüylü yakıtotu, sazakotu, Çayır gülü,	
	tüylü meragülü.....	164
<i>Epilobium parviflorum</i>	Beyazlamış yakıtotu	165
<i>Epimedium pinnatum</i> subsp. <i>colchicum</i>	Keşişkühahı.....	112
<i>Equisetum</i> sp.	Atkuyruğu, kırkkilit.....	266
<i>Erigeron aster</i>	Saraypatı şifaotu.....	207
<i>Erigeron caucasicus</i> subsp. <i>venustus</i>	Kafkas şifaotu.....	208
<i>Erodium amaran</i>	Dönbaba	166
<i>Eryngium giganteum</i>	Boğa diken, Göz diken, Çoban cırası.....	266
<i>Euonymus europaeus</i>	Papaz külahı, İğ ağacı, içcik.....	310
<i>Euonymus latifolius</i> subsp. <i>latifolius</i>	Papaz külahı, İğ ağacı	311
<i>Eupatorium cannabinum</i>	Sıtma otu, Su keteni.....	208
<i>Euphorbia myrsinites</i>	Sütleşen	267
<i>Euphrasia pectinata</i>	Gözotu, Taraksı gözlükotu	66
<i>Fagus orientalis</i>	Doğu kayını.....	311
<i>Fibigia clypeata</i>	Güneş otu.....	112
<i>Ficus carica</i> subsp. <i>carica</i>	Yabani incir	312
<i>Fragaria vesca</i>	Yabani çilek.....	160
<i>Frangula alnus</i> subsp. <i>alnus</i>	Barut ağacı.....	312
<i>Fraxinus angustifolia</i> subsp. <i>oxycarpa</i>	Dişbudak	313
<i>Fritillaria latifolia</i>	Geniş yapraklı terslale.....	209
<i>Fumana procumbens</i>	Kırgülü	313
<i>Fumaria officinalis</i>	Şahtere, Sarılıkotu.....	209
<i>Fumaria asepal</i>	Şahtere	67
<i>Gagea fistulosa</i>	Altınyıldız	113
<i>Gagea glacialis</i>	Altınyıldız	113
<i>Galanthus woronowii</i>	Karadeniz Kardeleni.....	67
<i>Galeobdolon luteum</i>	Sarı ballıbaba.....	114
<i>Galium verum</i>	Sarı yoğurtotu	115
<i>Genista tinctoria</i>	Boyacı katırtırnağı.....	115
<i>Gentiana asclepiadea</i>	İpekotumsu kantaron	250
<i>Gentiana pyrenaica</i>	Centiyan.....	250
<i>Gentiana septemfida</i>	Yedi parçalı kantaron.....	251
<i>Gentiana verna</i> subsp. <i>pontica</i>	Laz kantaronu	249
<i>Gentianella caucasica</i>	Kafkas gentianı.....	211

<i>Geranium dissectum</i>	Turna gagası.....212
<i>Geranium ibericum</i> subsp. <i>ibericum</i>	Kafkas turnagagası212
<i>Geranium lucidum</i>	Parlak turnagagası.....213
<i>Geranium psilostemon</i>	Karagözlü turnagagası.....211
<i>Geranium robertianum</i>	İtırçıgeği, İylekotu,213
<i>Geranium rotundifolium</i>	Yersarmaşığı, Yuvarlak yapraklı turnagagası210
<i>Geum coccineum</i>	Kırmızı karanfilotu151
<i>Geum rivale</i>	Su karanfili, bitotu210
<i>Geum urbanum</i>	Karanfilotu, Meryemotu, Su karanfili116
<i>Gladiolus atroviolaceus</i>	Karga soğanı.....215
<i>Gladiolus kotschyanus</i>	Keklik çiğdemi, karga soğanı, mor yaban glayölü214
<i>Glaucium flavum</i>	Boynuzlu gelincik152
<i>Glechoma hederacea</i>	Yersarmaşığı.....216
<i>Globularia trichosantha</i>	Küre çiçeği, Köse yayılımı,.....251
<i>Gypsophila tenuifolia</i>	Çövenotu68
<i>Hedera colchica</i>	Kafkas orman sarmaşığı.....314
<i>Hedysarum hedysaroides</i>	Fiğ otu.....216
<i>Helianthemum nummularium</i>	Sarı altınçiçeği, gün gülü117
<i>Helichrysum armenium</i>	Ölmez çiçek, Altın otu, Altın çiçeği.....117
<i>Heliotropium europaeum</i>	Beyaz bambul, sigil otu, Akrep otu.....68
<i>Helleborus orientalis</i>	Doğu noel gülü, Bohçaotu69
<i>Heracleum sphondylium</i>	Tavşancılotu, Öğrekotu, Telahaş, Kekre, Datibaba.....69
<i>Hesperis matronalis</i>	Yaygın gece menekşesi.....71
<i>Hesperis matronalis</i> subsp. <i>adzharica</i>	Gece Menekşesi, Gecegündüz Çiçeği217
<i>Hydrocotyl ramiflora</i>	Su taşı, su ebeğümeci.....267
<i>Hyoscyamus niger</i>	Siyah banotu118
<i>Hypericum androsaemum</i>	Koyunkıran, binbirdelikotu, sarıkantaron.....314
<i>Hypericum bupleuroides</i>	Sarı kantaron.....119
<i>Hypericum orientale</i>	Doğu sarıkantaronu120
<i>Hypericum perforatum</i>	Kantaron, Koyunkıran, Binbirdelikotu.....118
<i>Ilex colchica</i>	Kafkas çobanpüskülü.....315
<i>Impatiens noli-tangere</i>	Dokunmabana, Kına çiçeği121
<i>Inula orientalis</i>	Doğu Andızotu.....122
<i>Iris caucasica</i>	Kafkas süseni121
<i>Jasminum fruticans</i>	Yasemin.....315
<i>Juniperus communis</i> var. <i>saxatilis</i>	Adi Ardiç.....316
<i>Juniperus oxycedrus</i> subsp. <i>oxycedrus</i>	Katran Ardicı.....316
<i>Lactuca macrophylla</i>	Büyük yapraklı marulotu218
<i>Lamium album</i>	Beyaz çiçekli ballıbaba70
<i>Lamium galactophyllum</i>	Benekli ballıbaba.....71
<i>Lamium garganicum</i>	Pürüzsüz dağcıl ballıbaba74
<i>Lamium purpureum</i>	Pembe çiçekli ballıbaba.....167
<i>Lapsana communis</i>	Tavşan salatası, Şebrek, Meme otu122

<i>Lathraea squamaria</i>	Gizli ot	217
<i>Lathyrus cicera</i>	Bayır figi-Yemlik	158
<i>Lathyrus pratensis</i>	Çayır mürdümüğü	123
<i>Lathyrus roseus</i>	Nazende, Mürdümük	167
<i>Lathyrus rotundifolius</i>	Yuvarlak yapraklı Mürdümük	159
<i>Lathyrus vernus</i>	Nazende, İlkbahar tavşan bezelyesi	218
<i>Laurocerasus officinalis</i>	Tıbbi karayemiş	317
<i>Leontodon crispus</i>	Aslan dişi	123
<i>Leonurus quinquelobatus</i>	Aslankuyruğu	219
<i>Lilium kesselringianum</i>	Kafkas Zambağı	72
<i>Lilium ponticum</i>	Artvin zambağı, Karadeniz zambağı	152
<i>Linum hypericifolium</i>	Yabani keten	168
<i>Lithospermum purpureoaceruleum</i>	Morumsu taşkesenotu	220
<i>Lonicera caprifolium</i>	Keçikulağı hanımeli	317
<i>Lonicera caucasica</i> subsp. <i>caucasica</i>	Kafkas hanımelisi	318
<i>Lonicera xylosteum</i>	Kırmızı Hanımeli, Odunsu Hanımeli, Avrupa Hanımelisi	318
<i>Lotus corniculatus</i>	Gazel boynuzu, Sepik	124
<i>Lycopodium clavatum</i>	Kibritotu, kurtayağı, kurtpençesi	268
<i>Lycopus europaeus</i>	Avrupa Kurt otu	73
<i>Lycopus europaeus</i>	Kurtotu, kalkanotu	268
<i>Lysimachia verticillaris</i>	Noktalı altunkamışı	124
<i>Lythrum salicaria</i>	Kırmızı kan çiçeği, Hevhulma	169
<i>Malva neglecta</i>	Köse ebegümeci, Küçük ebegümeci	220
<i>Marrubium</i> sp.	Boz ot, İt sineği, Kara derme, Köpek otu,	221
<i>Melampyrum arvense</i>	Tarla bıldırcınbuğdayıinek buğdayı, karamuk	222
<i>Menyanthes trifoliata</i>	Acı yonca, Su yoncası	269
<i>Mespilus germanica</i>	Döngel, Muşmula	319
<i>Microstegium vimineum</i>	Bambu çimi	269
<i>Murbeckiella huetii</i>		74
<i>Muscari neglectum</i>	Salkım sümbül	252
<i>Myosotis alpestris</i>	Dağ minesi	252
<i>Myosotis lithospermifolia</i>	Sedefotu yapraklı unutma beni	253
<i>Nartheceum balansae</i>	Bataklık çirişotu	148
<i>Nasturtium officinale</i>	Su teresi	75
<i>Nonea lutea</i>	Gökçe göz	75
<i>Nonea pulmonarioides</i>	Kedi nanesi	222
<i>Olea europaea</i> var. <i>sylvestris</i>	Zeytin	319
<i>Omphalodes cappadocica</i>	Mavi gözlü Meryem	254
<i>Ononis arvensis</i>	Kayıskıran, Sabankıran, Öküz deviren	170
<i>Orchis simia</i>	Orkide, maymun orkidesi, Püsküllü, Tavşantopuğu	223
<i>Origanum rotundifolium</i>	Yuvarlak yapraklı mercanköşk	223
<i>Origanum vulgare</i>	Yabani mercanköşk, Güvenotu, Dostotu, Kekikotu	171

<i>Ornithogalum olygophyllum</i>	Kurt soğan.....76
<i>Osmanthus decorus</i>	Osmantus, Defne yapraklı akçakesme320
<i>Osmunda regalis</i>	Kral eğreltisi.....270
<i>Ostrya carpinifolia</i>	Gürgen yapraklı kayacık.....320
<i>Oxalis acetosella</i>	Ekşi yonca.....76
<i>Oxalis corniculata</i>	Sarı ekşiyonca125
<i>Paeonia mascula</i>	Şakayık.....172
<i>Paliurus spina-christi</i>	Kara çalı321
<i>Papaver arenarium</i>	Gelincik, Haşhaş160
<i>Papaver lateritium</i>	Gelin çiçeği, gelincik.....153
<i>Papaver pseudo-orientale</i>	Yalancı doğu gelinciği, Ala haşhaşı.....153
<i>Parietaria judica</i>	Duvar fesleğeni, bereotu271
<i>Paris incompleta</i>	Tilkiüzümü272
<i>Parnassia palustris</i>	Yürekyaprağı.....77
<i>Paronychia kurdica</i>	Dolamaotu272
<i>Pedicularis atropurpurea</i>	Bit otu224
<i>Pedicularis caucasica</i>	Kafkas bitotu.....78
<i>Pedicularis comosa</i>	Sorguçlu bit otu125
<i>Pedicularis wilhelmsiana</i>	Sorguçlu bit otu127
<i>Periploca graeca</i> var. <i>graeca</i>	İpekotu.....321
<i>Petasites hybridus</i>	Veba kökü, kabalak, karakafes.....78
<i>Petasites hybridus</i>	Melez vebakökü273
<i>Phlomis pungens</i>	Yelotu.....173
<i>Physalis alkakengi</i>	Güveyfeneri, Aşkelması, Kış Kirazı, Gelinotu154
<i>Phytolacca americana</i>	Şekerci boyası, Güvercin üzümü, dünya güzeli...274
<i>Picea orientalis</i>	Doğu Ladini322
<i>Pilosella hoppeana</i> subsp. <i>cilicica</i>	Tüylü ot126
<i>Pimpinella rhodontha</i>	Abdestbozan otu224
<i>Pinguicula balcanica</i> subsp. <i>pontica</i>	Yağ otu, yağ çanağı225
<i>Pinus sylvestris</i> var. <i>hamata</i>	Sarıçam.....323
<i>Pisum sativum</i>	Bezelye, Nazlı gelin.....128
<i>Plantago longifolia</i>	Sinirotu, Uzunyapraklı Damarlıot, Kırkdamarotu, Yılan yastığı.....274
<i>Platanthera bifolia</i>	Keseli Salep80
<i>Platanus orientalis</i>	Doğu Çınarı322
<i>Polygala alpina</i>	Alpin sütotu225
<i>Polygala anatolica</i>	Anadolu süt otu174
<i>Polygala vulgaris</i>	Adi sütotu, yaygın sütotu.....79
<i>Polygonatum multiflorum</i>	Mührüsüleyman.....275
<i>Polygonatum verticillatum</i>	Mührü Süleyman, Boğumluca ot275
<i>Polygonum amphibium</i>	Su çobandeğneği174
<i>Polygonum bistorta</i> subsp. <i>carneum</i>	Çıyanotu, Kurtpençesi, Çobanekmeği, sabırotu..175
<i>Polygonum hydropiper</i>	Subiberi.....176
<i>Polygonum perfoliatum</i>	Çobandeğneği253
<i>Polypodium vulgare</i>	Besbaye, Benekli Eğreltiotu.....273

<i>Populus tremula</i>	Titrek kavak.....	324
<i>Potentilla crantzii</i>	Sürünücü beşparmak otu.....	128
<i>Potentilla elatior</i>	Beyaz beşparmakotu	79
<i>Potentilla erecta</i>	Beşparmak otu, Tormentil	129
<i>Potentilla micrantha</i>	Parmakotu.....	80
<i>Potentilla oweriniana</i>	Pembe beşparmakotu.....	176
<i>Potentilla reptans</i>	Sürünücü beşparmak otu.....	129
<i>Prenanthes abietina</i>	Göknarsı eğikçiçek	130
<i>Prenanthes purpurea</i>	Pembe sütlübacak	177
<i>Primula algida</i>	Çuhaçiçeği, tutya	226
<i>Primula auriculata</i>	Tutya, Ufak kulaklı çuhaçiçeği, Ayıkulağı.....	178
<i>Primula elatior</i>	Çuhaçiçeği, Tutya	130
<i>Primula megaseifolia</i>	Yürekyapraklı çuhaçiçeği, Karadeniz tutyası.....	178
<i>Primula veris</i>	İri çuhaçiçeği.....	131
<i>Primula vulgaris</i>	Mart çiçeği, Çuha çiçeği.....	81
<i>Primula vulgaris</i>	Mart çiçeği, Yerli çuhaçiçeği.....	179
<i>Prunella vulgaris</i>	Yaraotu, Dağ erikotu	226
<i>Prunus divaricata</i>	Erik	324
<i>Pteris cretica</i>	Pteris, Eğreltiotu	276
<i>Pulsatilla violacea subsp. armena</i>	Dağ lalesi.....	227
<i>Punica granatum</i>	Nar	325
<i>Pyracantha coccinea</i>	Tavşan elması.....	325
<i>Pyrola media</i>	Pirola.....	81
<i>Quercus petraea subsp. iberica</i>	Sapsız meşe	326
<i>Quercus pontica</i>	Doğu Karadeniz meşesi.....	326
<i>Ranunculus ficaria</i>	Basurotu, yağlıçiçek	131
<i>Ranunculus kochii</i>	Zehirli düğün çiçeği.....	132
<i>Reseda lutea</i>	Sarı Muhabbet çiçeği.....	132
<i>Rhamnus imeretinus</i>	Büyük yapraklı cehri.....	327
<i>Rhamnus microcarpus</i>	Küçük meyveli cehri	327
<i>Rhamnus pallasii</i>	Cehri	328
<i>Rhinanthus angustifolius</i>	İri çiçekli horozotu	133
<i>Rhododendron caucasicum</i>	Kafkas orman gülü.....	328
<i>Rhododendron luteum</i>	Sarı çiçekli orman gülü, Yel çiçeği.....	329
<i>Rhododendron ponticum</i>	Mor çiçekli orman gülü, Komar.....	329
<i>Rhododendron smirnovii</i>	Kırmızı çiçekli orman gülü	330
<i>Rhododendron unguernii</i>	Beyaz çiçekli orman gülü	330
<i>Rhus coriaria</i>	Derici sumacı, Tatari, Tetri.....	331
<i>Rhynchocorys elephas subsp. elephas</i>	Filburnu	133
<i>Rhynchocorys orientalis</i>	Doğu Filburnu	135
<i>Rhynchocorys stricta</i>	Filburnu	134
<i>Rubus canescens var. canescens</i>	Tüylü böğürtlen	331
<i>Rubus caucasicus</i>	Kafkas böğürtleni.....	332
<i>Rubus discolor</i>	Böğürtlen.....	333
<i>Rubus idaeus</i>	Ahududu	332

<i>Rubus platyphyllos</i>	Geniş yapraklı böğürtlen	333
<i>Rumex alpinus</i>	Dağ labadası	276
<i>Rumex ponticus</i>	Labada, kuzukulağı	277
<i>Ruscus colchicus</i>	Kafkas tavşanmemesi	334
<i>Ruscus aculeatus</i>	Tavşanmemesi	334
<i>Salix caprea</i>	Keçi söğüdü	335
<i>Salix caucasica</i>	Kafkas söğüdü	335
<i>Salvia glutinosa</i>	Yapışkan adaçayı	135
<i>Salvia huberi</i>	Adaçayı	180
<i>Salvia sclarea</i>	Türkmen adaçayı, Tüylü adaçayı	227
<i>Salvia staminea</i>	Rozetli ada çayı	83
<i>Salvia verticillata</i> subsp. <i>verticillata</i>	Daldırak, Mor çiçekli adaçayı	228
<i>Sambucus ebulus</i>	Cüce mürver, Telli gelin, Bodur mürver, Ayıotu, Hekimana	82
<i>Sambucus nigra</i>	Kara mürver	336
<i>Sanguisorba minor</i>	Küçük çayır düğmesi, amel otu, bostangüzeli	136
<i>Sanicula europaea</i>	Deve Kulağı, Yaraotu	277
<i>Saponaria prostrata</i>	Yatık sabunotu	179
<i>Satureja hortensis</i>	Köndar, Sater, Geyikotu	228
<i>Satureja specigera</i>	Köndar, Artvin kekigi	83
<i>Saxifraga cymbalaria</i>	Sarı taşkıran	136
<i>Saxifraga rotundifolia</i>	Taşkıran, Yuvarlak yapraklı taşkıran	82
<i>Scabiosa caucasica</i>	Kafkas uyuzotu	229
<i>Scabiosa columbaria</i>	Uyuzotu, cücükotu	180
<i>Scandix iberica</i>	İberya zühre tarağı	93
<i>Scilla siberica</i> subsp. <i>armena</i>	Dağ soğanı-Dağ Mavi yıldızı	255
<i>Scilla winogradowii</i>	Moryıldız, maviyıldız	229
<i>Scirpus sylvaticus</i>	Saz otu, Hasır sazi	278
<i>Scleranthus perennis</i>	Çokyıllık yumakotu	278
<i>Scopolia carniolica</i>	Çanotu, deliotu, Rus güzelavratotu	230
<i>Scorzonera seidlitzii</i>	Karakök, Tekesakalı	137
<i>Scrophularia kotschyana</i>	Sıracaotu	137
<i>Scrophularia olympica</i>	Sıraca otu	279
<i>Scutellaria orientalis</i>	Doğu Kasidesi	138
<i>Scutellaria pontica</i>	Doğu Karadeniz Kasidesi	181
<i>Sedum album</i>	Ak damkoruğu, Çoban kavurgası	84
<i>Sedum pallidum</i>	Soluk damkoruğu	84
<i>Sedum pilosum</i>	Damkoruğu	181
<i>Sedum spurium</i>	Kırmızı kayakoruğu	182
<i>Sedum stoloniferum</i>	Orman damkoruğu	182
<i>Sedum telephium</i> subsp. <i>maximum</i>	Büyük yapraklı kaya koruğu	279
<i>Sempervivum transcaasicum</i>	Kulakotu, Saksigüzeli, Naserotu	138
<i>Senecio nemorensis</i>	Koru kanaryaotu	139
<i>Senecio othonnae</i>	Kanaryaotu	140
<i>Senecio platyphyllos</i>	Büyük kanarya otu	141

<i>Senecio pseudo-orientalis</i>	Yalancı Doğukanaryaotu.....140
<i>Senecio vernalis</i>	Bahar kanaryaotu, Bahar ekinotu, İmam kavuğu 142
<i>Sibbaldia parviflora</i>	Sibbaldia.....143
<i>Silene compacta</i>	Sık çiçekli yapışkanotu, Sık çiçekli nakıl.....183
<i>Silene vulgaris</i>	Kaba gıvışganotu, Kaba yapışkanotu85
<i>Smilax excelsa</i>	Saparna, Frengikökü.....336
<i>Solanum nigrum</i>	Kara tilki üzümü.....280
<i>Solidago virgaurea</i>	Altınbaşak143
<i>Sonchus oleraceus</i>	Eşek marulu144
<i>Sorbus aucuparia</i>	Kuş üvezi337
<i>Sorbus torminalis</i> var. <i>torminalis</i>	Yabani üvez, Akçağaç yapraklı üvez337
<i>Sorbus umbellata</i> var. <i>cretica</i>	Beyaz yapraklı üvez.....338
<i>Spiranthes spiralis</i>	Helezon saplı orkide, Spiral orkide.....86
<i>Stachy cretica</i>	Dağ çayı, tüylü çay.....183
<i>Stachys annua</i>	Yaz karabaşı85
<i>Stachys iberica</i>	İberyaya dağ çayı, karabaş87
<i>Stachys macrantha</i>	Büyük çiçekli dağçayı, Büyük çiçekli karabaş184
<i>Stachys sylvatica</i>	Hamsırgan.....230
<i>Staphylea pinnata</i>	Patlak338
<i>Stellaria media</i>	Serçe dili, Kuşotu.....86
<i>Stipa pulcherrima</i>	İri sorguçotu280
<i>Swertia iberica</i>	Çentiyan.....231
<i>Symphytum asperum</i>	Kaba kafes otu.....255
<i>Symphytum ibericum</i>	Bodur Karakafes otu, İspanyol kafesotu87
<i>Symphytum tuberosum</i>	Yumrulu Karakafesotu.....88
<i>Tanacetum coccineum</i> subsp. <i>chamaemelifolium</i>	Pireotu, Kankırmızı solucanotu.....185
<i>Tanacetum macrophyllum</i>	Büyük yapraklı pire otu, İri yapraklı solucanotu.....88
<i>Tanacetum parthenium</i>	Gümüşdügme, beyaz papatya89
<i>Tanacetum sorbifolium</i>	Pire otu90
<i>Taxus baccata</i>	Adi Porsuk339
<i>Telekia speciosa</i>	Andız otu144
<i>Teucrium chamaedrys</i> subsp. <i>trapezunticum</i>	Kısamahmut otu, Yer meşesi232
<i>Teucrium orientale</i>	Kısa mahmut otu , Dalak otu.....233
<i>Teucrium polium</i>	Mayasıl otu, Taş kekiği, bodur otu90
<i>Thalictrum minus</i> var. <i>majus</i>	Küçük çayırsedefi.....281
<i>Thlaspi arvense</i>	Tarla Akçaçiçeği.....92
<i>Thymus praecox</i>	Gösterişli kekik, Gösterişli Dağçayı, Doğu Karadeniz Dağçayı.....184
<i>Thymus transcaucasicus</i>	Kafkas kekiği.....186
<i>Tilia rubra</i> subsp. <i>caucasica</i>	Kafkas ıhlamuru.....339
<i>Trachystemon orientalis</i>	Hodan, Kaldırak otu,232
<i>Tradescantia fluminensis</i>	Beyaz Telgraf çiçeği.....91

<i>Tragopogon aureus</i>	Altuni tekesakalı.....145
<i>Tragopogon reticulatus</i>	Tekesakalı, Yemlik.....145
<i>Tribulus terrestris</i>	Demirdiken, Pıtrak, Çakirdiken, Çobanhoplattan, Deveçökerten.....146
<i>Trifolium ambiguum</i>	Kafkas üçgülü91
<i>Trifolium arvense</i> var. <i>arvense</i>	Tırıl, üçgül, Yonca281
<i>Trifolium repens</i>	Sürünücü tırıl, Ak üçgül.....92
<i>Tripleurospermum caucasicum</i>	Kafkas kokusuz papatyası, Kafkas yabani papatyası93
<i>Trollius ranunculinus</i>	Çünk146
<i>Turanecio taraxacifolius</i>	Altınbaşak142
<i>Tussilago farfara</i>	Kabalak, Öksürük otu.....147
<i>Ulmus glabra</i>	Dağ karaağacı.....340
<i>Urtica dioica</i>	Büyük ısırgan282
<i>Vaccinium arctostaphylos</i>	Trabzon çayı, ayı üzümü, gerdanlık, Moçvi, Likapa340
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Çoban üzümü, Yabani mersin.....341
<i>Vaccinium uliginosum</i>	Siyah meyveli ayı üzümü341
<i>Valeriana alliariifolia</i>	Kediotu94
<i>Valeriana alliariifolia</i>	Kediotu234
<i>Valeriana officinalis</i>	Tıbbi kediotu96
<i>Velezia rigida</i>	Valizya.....186
<i>Veratrum album</i>	Abutarat , Ak çöpleme, Beyaz çöpleme.....283
<i>Verbena officinalis</i>	Mine çiçeği.....95
<i>Veronica anagallis-aquatica</i>	Sucul yavşanotu, Su fare kulağı234
<i>Veronica gentianoides</i>	Buzcul yavşanotu235
<i>Veronica liwanensis</i>	Artvin yavşanotu.....256
<i>Viburnum lantana</i>	Tüylü kartopu342
<i>Viburnum opulus</i>	Top kartopu, Yaygın kartopu.....342
<i>Viburnum orientale</i>	Doğu kartopu343
<i>Vicia balansae</i>	Burçak, fig.....147
<i>Vicia cracca</i>	Fig.....236
<i>Vicia crocea</i>	Turuncu fig.....154
<i>Vinca herbacea</i>	Otsu cezayirmenekşesi.....237
<i>Vincetoxicum scandens</i>	Panzehir otu, Kırılgaç otu.....282
<i>Viola altaica</i> subsp. <i>oreades</i>	Dağ menekşesi, Altay menekşesi148
<i>Viola odorata</i>	Kokulu menekşe237
<i>Viola tricolor</i>	Hercai menekşe.....238
<i>Viscum album</i> subsp. <i>album</i>	Ökse otu, Çekem284
<i>Xanthium spinosum</i>	Pıtrak.....284
<i>Ziziphora capitata</i>	Başlı dağ reyhanı.....238



Artvin'de Doğa Mirası CAMİLİ'NİN DOĞAL BİTKİLERİ

Bu kitapta, ülkemizin kuzeydoğusunda, Gürcistan sınır bölgesinde, Artvin ili Borçka ilçesi sınırları içerisinde yer alan Efeler ve Gorgit Tabiatı Koruma Alanlarını kapsayan Camili Biyosfer Rezervi ile Borçka-Karagöl Tabiat Parkı ve çevresinin doğal bitkisel tür çeşitliliği tanıtılmaktadır.

Artvin ili 305'i nadir (199 endemik) olmak üzere yaklaşık 1864 bitki türü ile ülkemizin en zengin üçüncü ilidir. Camili havzası ise yaklaşık 1000 civarında bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır. Bu doğal zenginliği tanıtmak ve farkındalık yaratmak amacıyla Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Doç.Dr. Özgür EMINAĞAOĞLU tarafından hazırlanan elinizdeki bu kitap 376 sayfa olup, 752 adet doğadan çekilmiş fotoğraf içermektedir.

